

КАТИХИЗМ

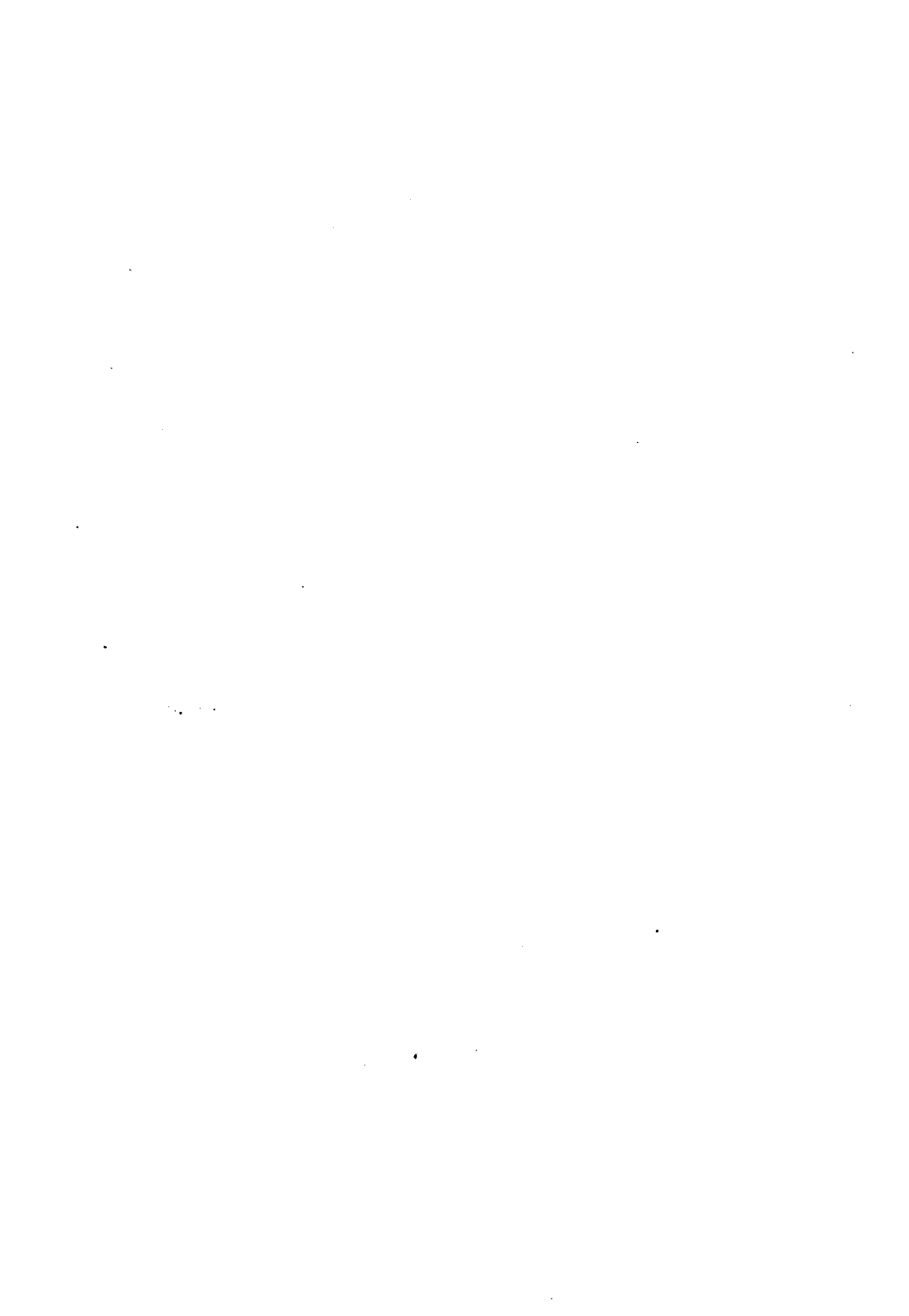
ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ

diasporiana.org.ua

КАТИХИЗМ
ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ

1990

БОЖЕСТВЕННИЙ СІЯЧ

Одного дня вийшов Ісус Христос над Гєнезаретське озеро, сїв на березі і почав навчати. Коли ж довкруги Нього зібралося багато народу, увійшов у човен і звідти навчав. Тоді, між іншим, оповів народіві таку притчу:

Вийшов сіяч на поле сіяти. І як сіяв, одне зерно впало при дорозі. Там його потоптали, а птиці відтак визбирали. Друге впало на каменисте місце, де було мало землі. І хоч, вправді, зараз зійшло, та коли пригріло сонце, усохло, бо не мало глибокої землі. Інше насіння впало між терня і виросло, але не принесло плоду, бо терня приглушило його. А деякі зерна впали на добру землю і видали плід, одне в сотеро, друге в шістдесятеро, а третє в тридцятеро. «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає», — закінчив притчу Ісус та на прохання учнів пояснив її ось так: Насіння — це Боже слово, Божа наука. А ґрунт, або земля, на яку паде насіння, — це людські душі. Одні люди приймають Божу науку дуже поверхово до серця і в часі спокуси зовсім її не придержуються. Тому й легкодушно грішать. Інші люди приймають цю Божу науку глибоко до серця і творять добрі діла Богові на славу, а собі на спасіння (1).

Що це є Божа наука?

Божа наука — це ті правди віри, яких навчив людей сам Господь Бог. Божу науку звемо також — Боже об'яв-

---

(1) Матей 13, 1-23.

лення, бо це сам Господь Бог безпосередньо через своїх вибранців об'явив людям правди про Себе, про людину і про всесвіт. При цьому Господь Бог виявив Свою любов до людей, та повчив їх про ціль життя людини на землі і про засоби, як ту ціль можна досягнути.

Як ділимо Божє об'явлення?

Боже об'явлення ділимо на об'явлення:

а) Старого Завіту, що тривав від перших людей аж до приходу на землю Ісуса Христа ;

б) Нового Завіту, що починається від Ісуса Христа і буде тривати до кінця світу.

Що значить слово Завіт?

Завіт — значить закон, заповіт або умова.

Через кого об'явив Господь Бог Свою науку?

У Старому Завіті об'явив Господь Бог Свою науку через побожних і праведних мужів — праотців, патріархів і пророків. У Новому Завіті передав Господь Бог Свою науку через Свого єдиного Сина, Господа нашого Ісуса Христа, і через Його святих Апостолів.

Де міститься Божє об'явлення?

Боже об'явлення міститься у Святому Письмі і в святому Переданні.

Що це є Святе Письмо?

Святе Письмо — по грецьки Біблія — це написані святими і Святим Духом надхненними людьми, письма-

книги, які Христова Церква признала об'явленим Божим словом. Всіх святих книг є 72; в цьому числі старозавітніх книг є 45, а новозавітніх 27.

Котрі зі святих книг є найважливіші?

Найважливіші святі книги є ось такі:

а) св. Євангелія, де описано як жив і чого навчав Ісус Христос, Його терпіння, смерть і воскресення; ця книга складається з чотирьох письм-євангелій, що їх написали євангелисти: Матей, Марко, Лука й Іван.

б) Апостол, де описані діяння і наука Апостолів.

Що це таке святе Передання?

Святе Передання — це ті правди віри, що їх Ісус Христос й Апостоли навчали живим словом, але не записали їх в окремих письмах.

Звідки навчаємось того, що нам треба знати про Божу науку?

Про Божу науку навчаємось з катихизму.

Що це є катихизм?

Катихизм — це книжка, де коротко зібрана і приступно пояснена наука нашої християнської віри.

Хто має право пояснювати Святе Письмо?

Пояснювати Святе Письмо має право тільки церковна влада, тобто Єпископи та їх помічники священники або уповажнені церковною владою миряни.

Хто дав Єпископам право пояснювати Святе Письмо?

Право пояснювати Святе Письмо, живим і писаним словом, дав Ісус Христос безпосередньо Своїм Апостолам, а посередньо через них, їхнім наступникам. Наступниками Апостолів є Єпископи.

Чи кожному вільно читати Святе Письмо?

Кожному християнинові не лише що вільно читати Святе Письмо, але кожний, хто вміє читати, повинен це робити. Важне тільки, щоб Святе Письмо було видане з відповідними поясненнями та за благословенням уповноваженої церковної влади, бо лише Вселенська Христова Церква є покликана до того, щоб ціло, вірно і непідроблено зберігати Святе Письмо та правдиво його пояснювати.

* * *

З усіх наук світу найвища і найважливіша є та, що її об'явив людям Сам Господь Бог. Вона не тільки вияснює нам найістотніші правди, але й подає вказівки, як треба жити, щоб досягнути найвищу ціль — небо.

В імені Господа Бога священник засіває в серцях людей насіння Божої науки. Слухай пильно всього, що він тебе навчає у школі і в церкві, та старайся бути доброю ріллею, щоб насіння Божої науки зійшло на ниві твоєї душі й видало багатий плід.

Виявляй свою віру молитвою: «Боже мій, вірую сильно і визнаю все те, чого навчав Ісус Христос, що проповідували Апостоли та що свята Христова Церква подає до вірування, бо Ти є вічна і непомильна Правда. В цій вірі і для неї хочу жити і вмирати. Амінь».

ВІРА АПОСТОЛІВ

Одного разу промовив Ісус Христос до людей, що зібралися біля Нього, щоб послухати Його науки: «Направду кажу вам, Я є хліб життя. Коли хтось їстиме цей хліб, житиме повіки. І хліб, що його Я дам, це — Моє тіло для життя світу». «Коли ж не будете споживати тіла Чоловічого Сина і не будете пити Його крові, не матимете життя в собі».

Після цієї науки деякі з Христових учнів залишили Його. Тоді Ісус Христос запитав Апостолів: «Чи не хочете й ви відійти?» А Симон Петро відповів: «Господи, до кого підемо? Ти маєш слова життя вічного; ми увірували й пізнали, що Ти Христос, Син Бога живого» (2).

В нашому щоденному житті ми віримо іншим людям. Ціле життя наше спирається на вірі й довір'ї до інших, які передають нам своє знання і свій досвід. Без такої віри і довір'я на слово других, наше життя було б не до подумання, а то й взагалі неможливе, бо людина не в силі сама у всьому переконатися. Тим більше потрібна, а то й konieczна, віра в питаннях духових, у справах Божих. Бо в об'явленні є такі правди, яких власним умом не можна пізнати. Вони перевищують пізнавальну силу нашого розуму. І тому наскрізь природним є, коли ми віримо Богові, що те все, що Він нам про Себе і про наше спасіння об'явив, є непохитною правдою.

Що ж, отже, є віра?

Віра — це беззастережне прийняття за правду того, що Бог об'явив, а свята Церква подає до вірування.

---

(2) Іван 6, 48-69.

На чому спирається наша віра?

Наша віра в існування Бога і надприродного світу спирається, насамперед, на довір'ї до нашого власного розуму, а далі на переконанні, що Бог, як найдосконаліше єство, є правдомовний. Він ні сам не може помилитися, ні інших впровадити в блуд.

Якої ми віри?

Ми є християнської віри, бо визнаємо все те, чого навчав наш Спаситель Ісус Христос, а що свята Вселенська Церква подає нам тепер до вірування.

Як ще уточнюємо нашу віру?

Наша віра зветься також православною і католицькою, тобто правдивою і вселенською, Христовою вірою. Щойно після нещасливого роз'єднання християн на початку нашого тисячоліття, християни, з'єдинені з Апостольським Римським Престолом, почали називати себе християнами — католиками, а нез'єдинені — православними. Тому назви «християни-католики», до яких ми належимо, та «християни-православні», радше нагадують той болючий стан, що заіснував з моментом роз'єднання християн, ніж визначають істоту нашої віри.

Котрий нарід був першим, що прийняв Христову віру?

Першими, хто прийняв Христову віру, були деякі ізраїльтяни, бо Ісус Христос проповідував в ізраїльському народі; з-поміж поган першими прийняли Христову віру греки. Майже рівночасно поширилася Христова віра теж поміж римлянами. З часом постали поміж народами різні християнські обряди, з яких найважливішими є грецький, пізніша назва візантійський, та римський або латинський.

Що це таке обряд?

Обряд — це зовнішній вияв богочитання, тобто звичаї і богослуження, якими Церква прославляє Господа Бога.

В чому виявляються різниці між поодинокими обрядами?

Різниця між обрядами виявляється в церковній архітектурі, у внутрішньому влаштуванні церков, у церковному мистецтві, в музиці і співі, в богослужбовій мові, у способі служення літургічних богослужб, у священничих одягах та в інших виявах богочитання.

До якого обряду належимо ми, українці?

Ми належимо до грецького або візантійського обряду.

Від кого і коли прийняли наші предки Христову віру?

Наші предки прийняли Христову віру від греків, точніше з Візантії, а з вірою також і обряд. Початки християнства на Україні сягають апостольських часів. Ап. Андрей, що голосив св. Євангелію і хрестив на берегах Чорного моря та благословив Київські гори, вважається апостолом України. З пізніших часів відомо, що Київські князі Аскольд і Дир, охрестилися 865 року, княгиня Ольга сталася християнкою в 957 р., а її внук, Великий князь Володимир, охрестив себе та свій княжий город Київ 988 року. Відтоді християнство поширилося по всій українській землі. Тому рік 988-ий вважається історичною датою просвічення цілої землі української світлом віри і благодаті.

Якою мовою написані наші церковні книги?

Наші церковні книги написані старослов'янською або староукраїнською мовою. Це була книжна мова наших предків. Ті церковні книги були перекладами грецьких

церковних книг, що їх переклади виготовили в IX столітті апостоли слов'ян, святі брати Кирило і Методій. Цим братам приписується також винахід кириличного письма, яким написані наші церковні книги.

Як називаємо себе, коли хочемо визначити нашу віру і разом з тим наш обряд?

Коли хочемо визначити нашу віру і обряд, кажемо, що ми християни-католики греко-українського або візантійсько-українського обряду.

Чи можна самовільно змінити обряд?

Ні. Апостольський Престол виразно забороняє самовільно змінити обряд. Тому без важної причини зміна обряду в Христовій Церкві недозволена. Лише в надзвичайних випадках, Апостольський Престол може дозволити на таку зміну.

Як ми поздоровляємо себе по-християнськи?

Ми поздоровляємо себе нашим стародавнім привітом: « Слава Ісусу Христу!»

Відповідаємо на привіт: « Слава навіки!».

В різдвяному часі до празника Стрітіння поздоровляємо себе словами: « Христос рождається!» Відповідаємо: « Славте Його!»

В часі від Господнього Воскресення до Вознесення вітаємо себе взаємно радісним великоднім привітом: « Христос воскрес!» Відповідаємо: « Воістину воскрес!»

Який є найважливіший знак нашої віри?

Найважливіший знак нашої віри — це святий хрест, бо на хресті вмер для спасіння людей Господь наш Ісус Христос. Тому хрест стався знаком нашого спасіння і нашої віри.

Знаком святого хреста починаємо і кінчаємо наші молитви. Цим знаком повинні ми також зачинати й закінчувати кожну нашу працю і кожний день нашого життя, а навіть кожне наше починання.

В нашому обряді хрестимося, тобто робимо на собі знак хреста, тричі.

Як робимо на собі знак святого хреста?

Знак святого хреста робимо на собі ось так:

Ліву руку кладемо на груди, перші три пальці правої руки (які при цій чинності означають символічно три Божі Особи) складаємо разом, а два крайні пальці (що означають дві природи Ісуса Христа — Божу і людську) пригинаємо до долоні. Підносимо й прикладаємо праву руку до чола й кажемо: «В ім'я Отця», відтак кладемо цю ж руку на груди й кажемо: «і Сина», потім звертаємо руку й кладемо її на праве рамя й говоримо при цьому: «і Святого», вкінці, поклавши праву руку на ліве рамя, закінчуємо знак святого хреста словами: «Духа. Амінь».

Які правди віри визнаємо, коли знаменуємо себе святим хрестом?

Знаком святого хреста визнаємо такі правди віри:

1. що в Бозі є три Особи: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий;
2. що друга Божа Особа, Син Божий, стався чоловіком і вмер, розп'ятий на хресті, задля нашого спасіння.

Котрі правди віри повинен знати кожний християнин?

Кожний християнин повинен знати оці шість правд віри:

1. Є один Бог, що все сотворив і всім управляє.
2. Бог є справедливий Суддя, що за добро нагороджує, а за зло карає.

3. Є три Божі Особи: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий: Це є Пресвята Тройця.

4. Друга Особа Божа, Син Божий, стався чоловіком і вмер на хресті задля нашого спасіння.

5. Людська душа є безсмертна.

6. Божа ласка (благодать) є до спасіння конче потрібна.

Якою молитвою визнаємо торжественно свою віру?

Свою віру визнаємо торжественно молитвою: Символ віри.

Що таке Символ віри?

Символ віри, це коротке зібрання найважливіших правд християнської віри. Його уклали Апостоли, а їх наступники, Єпископи, доповнили його на Вселенських Соборах: в Нікеї 325 р. і в Царгороді 381 р. Тому це торжественне визнання нашої віри зветься також Нікейсько-Царгородський Символ віри.

Символ віри складається з 12 частин або членів.

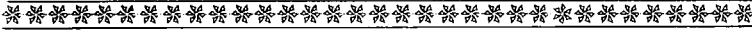
* * *

Найбільшим скарбом, що його має наш нарід, — це наша свята віра. Її твердині — це наші святі храми-церкви. Її охоронці — це священики. Її живі свідки й ісповідники — це всі вірні християни. Прапор і священне знамено нашої віри — це святий хрест. Всією душею люби свою святую Церкву, вогнище і благовісницю Христової віри. Пам'ятай, що свята Христова віра, це основа дочасного життя і щастя народу та запорука вічного щастя і спасіння кожної людини.

Чи сміливо визнаєш свою Христову віру?

Чи дорожиш своїм предківським обрядом?

Чи ти готовий, як Бог цього забажає, за Христову віру навіть життя своє віддати?

СТАРИЙ ЗАВІТ

ПЕРШИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

« Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба і землі і всього видимого й невидимого».

Господь Бог

Кожна людина може за допомогою свого розуму, вникнувши у сотворений світ і премудрий лад у ньому, дійти до ствердження, або бодай до майже певного здогаду, що існує всемогутнє, безмежно мудре, інше як цей світ, єство — відвічний Творець цього світу. Те єство — це Господь Бог. Але людський розум заслабий, щоб міг докладніше пізнати Бога, яким Він є і яка Його воля. Тому з милосердя і любови до людей, Господь Бог сам повчив їх про Себе, користуючись при цьому засобами, що відповідали зрілості та спроможності сприймання людей, які находилися на первісному шаблі свого розвитку й духової культури. Священнописателі описують цей спосіб самооб'явлювання Бога доступними первісній людині образами, за поміччю яких Господь Бог себе об'являв: Господь Бог появляється в подобі людини, промовляє людським словом, виявляє Свою присутність у силах і явищах природи: у вогні, бурі чи хмарі.

Самого ж Бога ніхто ніколи не бачив і бачити не може, бо Бог, це найчистіший дух, а духа тілесними очима не можна бачити. Органи людини — очі, вуха, дотик і інші, схоплюють тільки невеличку скалю природних явищ; вони зовсім неспроможні і нездатні до того, щоб зауважити наскрізь духове єство чи його діткнутися. Для людських змислів це духове єство недосяжне, бо сила змислового пі-

знання є неспівмірна до предмету спостереження, дослідження чи пізнання, тобто у відношенні до Господа Бога, що є чистий дух.

У цьому людському безсиллі приходять нам до помочі Святе Письмо, яке вчить нас про Бога таке:

а) Бог є найчистіший дух;

б) Бог є всемогутній Вседержитель. Він може вчинити все, що бажає, і як всемогутній піддержує ціле буття у всьому світі;

в) Він є Творець неба й землі і всього, що є на небі і на землі, або інакше — Він є Творець вселенної, тобто видимого і невидимого світу;

г) Бог є наш небесний Отець, а ми Його сотворіння і діти, бо Він не тільки все покликав до буття, чи то — все сотворив, але й усім управляє та як рідний батько дбає про кожне сотворіння, зокрема про людину;

г) Бог є наш Господь і Суддя, що за добре нагороджує, а за зле карає;

д) Бог є сама Правда, сама Доброта і сама Любов;

е) Бог є несотворений, вічний, незмінний, всюдиприсутній, всезнаючий, найсвятіший, наймудріший, найсправедливіший, наймилосердніший, найвірніший;

є) Бог є лише один, але в трьох Особах: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий, що їх одним іменем звемо Пресвята Тройця.

І тому саме, що таким є Господь Бог, Святе Письмо повчає і напоумлює нас:

«Люби Господа Бога твого всім серцем твоїм, всією душею твоєю, всією силою твоєю і всіми мислями твоїми».

Хто це Господь Бог?

Господь Бог — це найдосконаліше єство, найчистіший дух, Творець неба і землі, тобто всієї вселенної, видимого і невидимого світу.

Чи Господа Бога можна бачити ?

Господа Бога не можна бачити, бо Бог є дух і не має тіла.

Що таке дух?

Дух — це безсмертна і нетілесна істота, обдарована розумом і свобідною волею.

Відколи існує Господь Бог?

Господь Бог не має в часі ні початку ні кінця. Він завжди був, є і буде. Тому кажемо: Бог є вічний.

Де є Господь Бог?

Господь Бог є всюди, на кожному місці та у всьому, що сотворив та піддержує в бутті. Тому кажемо: Бог є всюди-присутній.

Що Господь Бог знає?

Господь Бог знає все, що було, що є і що буде. Тому кажемо: Бог є всезнаючий.

Що може вчинити Господь Бог?

Господь Бог може все вчинити, бо для Нього нема нічого неможливого. Тому кажемо: Бог є всемогутній.

* * *

Господь Бог є нашим найліпшим Отцем, що дає нам все, чого потребуємо до життя. Він любить нас і дбає про нас. Завжди, у кожній потребі, звертайся до Нього з повним довір'ям. Він допоможе. Безумними та пустими зве Святе Письмо людей, які не хочуть знати Бога. Слухаймо голосу Бога, а не голосу безумних людей. Вже старовинні мудреці-філософи, які не знали нічого про Боже об'явлення, писали, що кожна людина знає і відчуває, що існує Господь Бог та що нема народу без віри в надземське єство — Бога. А наша народня мудрість висловлює свою віру в прислів'ї: Без Бога ані до порога.

Сотворення світу

Кожна зріла і думаюча людина шукає відповіді на такі питання: Як постав всесвіт, що бодай у своїй незначній частині доступний для людського досліджу?

Звідки взялася земля, тобто та планета, на якій живе людина?

Звідки взялися незліченні сотворіння, що заселяють землю?

Який початок людського роду, або питання про походження і постання людини.

Чи поза цим видимим, тобто для людського досліджу більш чи менш доступним, світом, існує ще інший світ — невидимий, що про нього знаємо тільки з Божого об'явлення?

Стислі науки дають на ці питання, у залежності від стану дослідів та обмежених пізнавальних людських сил, більше чи менше задовільні, а в цілому неповні, часто невірні відповіді.

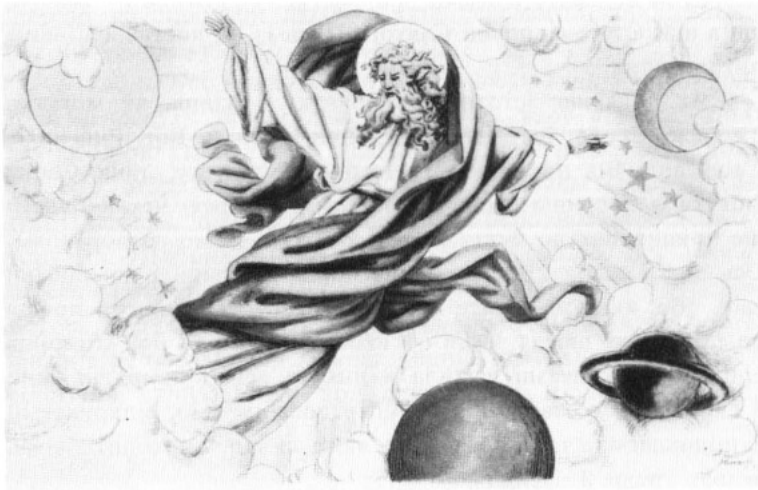
Святе Письмо вносить ясність в гущу цих всіх гіпотез та теорій, при чому воно ніякою мірою ані не припинює, ані не суперечить справжнім сумлінним досягненням людської думки у ділянці її дослідів. Навпаки, Святе Письмо помагає цій думці там, де її пізнавальній силі поставлені межі.

Відповідь на ці питання дає Святе Письмо в перших главах книги Буття, що творить неначе пролог до наступних святих книг Старого Завіту. При цьому слід мати на увазі, що Святе Письмо, змальовуючи в образах відповіді на ці основні питання про постання і буття вселенної, говорить мовою й образами, які в часі першого об'явлення та писання святих книг були доступні для сприйняття людиною на її тодішньому ступені умового розвитку. Ось що говорить про це Святе Письмо :

На початку сотворив Бог небо і землю. Земля була спершу невпорядкована і пуста. Всюди була темрява

і лише Дух Божий уносився над водами. І сказав Господь Бог: «Нехай буде світло!». І настало світло. І відділив Бог світло від темряви та назвав світло днем, а темряву ніччю. Це був перший день.

Потім промовив Господь Бог: «Нехай постане небозвід!» І так сталося. Це був другий день.

І приказав Господь Бог: «Нехай води, що є під небом, зберуться в одне місце і нехай покажеться суха земля, а на ній хай ростуть трави, зілля і дерева!» І так сталося. Це був третій день.

І звелів Господь Бог: «Нехай на небозводі будуть світила, вдень сонце, вночі місяць і зорі, та нехай відділюють день від ночі!» І так сталося. Це був четвертий день.

І наказав Господь Бог, щоб у водах появилися риби, на землі всякі повзуни, а в повітрі птиці. І так сталося. Це був п'ятий день.

І повелів Господь Бог, щоб на сухій землі постали різні звірята, а вкінці сотворив Бог людину на свій образ і

подобу та дав їй владу над усіма сотворіннями на землі. Це був шостий день.

І бачив Господь Бог, що все сотворене було дуже добре. Сьомого дня Бог перестав творити, поблагословив світ і призначив цей сьомий день днем відпочинку (3).

* * *

Стільки Святе Письмо про постання вселенної і всього, що в ній. Отже відповіді Святого Письма на поставлені вище питання такі :

Як відвічна істота, без початку і кінця, як могутнє джерело всього, існує тільки єдиний Господь Бог. Рішенням Своєї волі Він покликє з нічого до буття все, лише Своїм могутнім творчим словом: « Нехай станеться, нехай буде! » Це покликання до буття всього з нічого зведе сотворенням. Ось так Господь Бог сотворив цілий видимий і невидимий світ, або, як каже Святе Письмо, «небо і землю», та привів до буття все, що на землі і в небесах. Господь Бог сотворив цілі світи, величезні світила в них та всі ті природні сили й складники всесвіту, що їх тепер досліджуємо, відкриваємо й подивляємо, та до пізнання яких людина доходить крізь великі труди й зусилля.

З сотворенням видимого світу постав також час і простір.

Сотворення невидимого світу

Господь Бог, як це об'являє Святе Письмо, сотворив невидимий світ, небо, а в ньому багато Ангелів. Ангели, це найдосконаліші і найбільш богоподібні сотворіння. Вони — чисті духові істоти, що мають розум та свобідну волю, не мають натомість тіла. Господь Бог сотворив Ангелів на те, щоб Його прославляли, любили і Йому служили, а відносно людей — щоб їх охороняли від злого.

---

(3) Буття 1, 1-31; 2, 1-3.

Спершу всі Ангели були добрі та святі і слухалися Господа Бога. Та, згодом, один з них, на ім'я сатана, згордів у своєму щасті і захотів бути таким, як сам Господь Бог. За його злим прикладом пішло багато інших Ангелів. Вони зворохобилися проти Бога й не хотіли Його слухати. Їм спротивилися ті Ангели, що осталися вірними Богові. В невидимому світі, в небі, як об'являє нам Святе Письмо, дійшло до боротьби духів, в якій перемогли добрі Ангели під проводом святого Михаїла (*).

Господь Бог покарав злих духів за їх великий гріх бунту й непослуху та засудив їх на вічну кару в пеклі. Вони навіки прокляті й навіки нещасливі. Вони ненавидять Бога, а також стараються шкодити людям. Називаємо їх, за Святим Письмом, дияволами, а за нашим народнім окресленням, чортами. Добрих Ангелів нагородив Господь Бог вічним небесним щастям постійно перебувати разом з Господом Богом. Ангели люблять людей й охороняють їх від злого. Наша віра навчас, що кожна людина має свого Ангела-Хоронителя, який з Божої волі супроводить людину в її житті.

Хто це Ангели?

Ангели — це чисті духи, що мають розум і свобідну волю, а не мають тіла.

Навіщо сотворив Господь Бог Ангелів?

Господь Бог сотворив Ангелів, щоб Його любили, Його прославляли та Йому служили, а людей — щоб охороняли від злого.

Якими сотворив Господь Бог Ангелів?

Господь Бог сотворив Ангелів добрими і святими.

(* Об'явлення 12, 7.

Чи всі Ангели осталися святими?

Ні. Деякі Ангели згрішили і втратили свою святість, бо не слухалися Бога й були горді, а гордість є першим головним гріхом.

Яке є відношення добрих Ангелів до нас?

Добрі Ангели люблять нас і охороняють від злого. Вони за нас моляться та заохочують нас до доброго.

Якими є для нас злі духи?

Злі духи не люблять нас, спокушують нас до злого й до гріхів, та стараються нам всюди шкодити.

Чи всі спокуси походять тільки від злих духів?

Деякі спокуси походять від злих духів, але є спокуси, що походять від нас самих і від осіб та речей, що нас оточують.

Чи можемо протиставитися спокусам?

Ми можемо завжди протиставитися спокусам, бо ніякі спокуси не є понад наші сили, а також і Господь Бог радо помагає нам перемогти зло, якщо про це Його просимо.

Як називаються Ангели, дані кожному з нас Господом Богом для нашої охорони?

Ангели, що нас з Божої волі охороняють, називаються Ангели-Хоронителі.

* * *

При кожній важнішій нагоді, коли маємо щось зробити, чуємо неначе два голоси, що промовляють до нашої душі. Один голос заохочує нас до доброго діла й відраджує

від злого. Він пригадує Божі заповіді, слова батьків, священників і вчителів — виховників. Другий підшіптує нам, щоб легковажити Божі заповіді та всі спасенні напівнення й заохоти батьків, священників й виховників та намовляє до злого. Часто стоїмо на роздоріжжі і не знаємо, як поступити. Тоді усвідоми собі, що це два духи ведуть боротьбу за твою душу. Один добрий дух, це наш Ангел-Хоронитель, який бажає нам добра і вічного щастя. Другий — це злий дух, що завидує нам і хоче затягнути нас туди, де сам перебуває, до пекла. Не дай себе спокусити злому духові, але проси помочі свого Ангела-Хоронителя в кожній хвилині життя.

Празник св. Архистратига Михаїла й усіх Ангелів обходить наша Церква 21 (за старим стилем 8) листопада. Перший день в тижні, тобто кожний понеділок, присвячений особливому почитанню святих Ангелів.

Молитва до святих Ангелів: «Всі небесні Сили, святі Ангели й Архангели, моліть Бога за нас грішних».

Сотворення видимого світу

Більше уваги присвячує Святе Письмо розповіді про сотворення видимого світу. Крім загального ствердження: «В началі, тобто на початку часу, сотворив Бог небо і землю, то значить — всесвіт, вселенну», знаходимо в цій першій книзі Святого Письма відповідь на питання про походження всього того, що його спостерігаємо в своєму безпосередньому оточенні та що постійно, упродовж довгих століть і тисячоліть відкриває людина в цілій природі, розгадуючи поступово одну її таємницю за другою.

Усе те Господь Бог сотворив, в усе те Він поклав Свої закони, все те Він спорядив незбагненними силами. Все те сотворене одним Божим творчим актом знаходиться в бутті й керується законами, що виникли з праджерела Божої не-

перевершеної Мудрости. І світло, і чергування дня з ніччю, і недосяжний небозвід, і моря-води, і суха земля-континенти, і трави, зілля і дерева, якими земля зодягається, і далекі світила на небозводі, сонце, місяць і зорі; і незліченні сотворіння в водах, риби, і птиці в небесних просторах, і все, що тільки живе на землі. Словом — не існує нічого, що не вийшло б з творчих Божих рук і не носило б на своєму бутті печаті Творця-Бога.

Творчий Божий акт, яким всесвіт покликаний до буття, триває далі та триватиме до кінця віку, бо Бог є повнотою буття і життя, й тому постійно підтримує у бутті та в житті все, що сотворив, без уваги на те, які процеси, переміни та переображення відбуваються у видимому сотвореному світі.

Хто сотворив небо і землю?

Небо і землю та все, що на небі і на землі, сотворив Господь Бог. Тому називаємо Бога Творцем неба і землі.

Як сотворив Господь Бог небо і землю?

Господь Бог сотворив небо і землю Своїм всемогутнім словом. Він сказав: «Нехай так буде» — і так сталося.

Що значить «сотворити»?

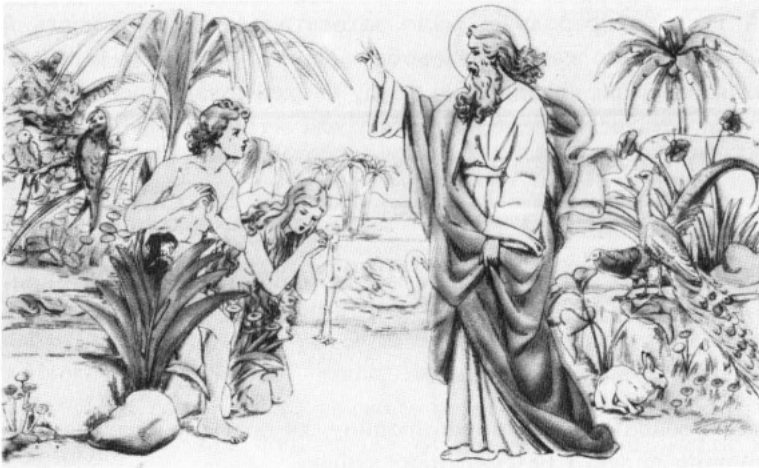
«Сотворити» — це значить зробити щось з нічого. Таке може вчинити тільки всемогутній Бог.

Навіщо сотворив Господь Бог світ?

Господь Бог сотворив світ для Свого прославлення в сотворіннях та для добра самих сотворінь.

Сотворення перших людей

По всіх сотворіннях сотворив Господь Бог людину, най-визначніше Своє сотворіння на землі. Тіло того першого чоловіка утворив Господь Бог із землі та оживив його безсмертною душею.

Святе Письмо називає цього першого чоловіка Адам, а це значить: людина із землі. Адам спочатку був сам один. Одного разу, коли він спав, Господь Бог вийняв йому ребро і з нього сотворив жінку, якій Адам дав ім'я Ева, що значить: мати всіх живущих. Адама й Еву злучив Бог у подружжя і помістив їх у прегарному саді — в раю. Там росли різноманітні дерева, кущі й квіти. А на середині того раю росло дерево «пізнання добра і зла». Жили там також різні звірята, що слухали Адама й Еву та їм служили.

Впровадивши перших людей до раю, Господь Бог дав їм таку заповідь: «З кожного дерева, що тут росте, можете їсти овочі, тільки з того дерева, що називається «пізнан-

ням добра і зла» невільно вам їсти, бо коли з'їсте, то умрете» (5).

Адам і Ева були дуже щасливі в раю. Господь Бог обдарував їх душі освячуючою ласкою і дарами для тіла. Вони були улюбленими Божими дітьми. Їх змисли підпорядковувалися бажанням розуму, й вони ніколи не хотіли чогось такого, що було б зле й противилося б розумові. Не було в них роздвоєння між бажаннями душі і прагненнями тіла. А це тіло прародичів мало заховати завжди молодість й не підлягало жодним хворобам ані утомі. Розум їх легко пізнавав різні правди і без труду їх засвоював. Врешті, вони мали остатися безсмертними і разом з тілом та душею перейти із земського раю до вічного щастя в небі.

Що це людина?

Людина — це розумна істота, що має вічне й надприродне призначення.

Звідки взялася людина?

Господь Бог сотворив людину, як розумну істоту зі свобідною волею і безсмертною душею.

З чого складається людина?

Людина складається з тіла і безсмертної душі.

Що це душа?

Душа — це розумний і безсмертний дух, сотворений на образ і подобу Божу.

В чому душа подібна до Бога?

Людська душа подібна до Бога в тому, що вона є духом,

---

(5) Буття 2, 7-9; 15-24.

який має розум і свобідну волю, та є призначена до вічного життя.

Чи душа людини вмирає?

Душа людська ніколи не вмирає, бо вона є безсмертна. В годині смерті людини душа відлучується від тіла, щоб на другому світі зачати своє вічне, щасливе або нещасливе життя.

Якою Господь Бог сотворив людину?

Господь Бог сотворив людину природно щасливою і дав їй Свою ласку, як за поруку вічного й надприродного щастя людини в небі.

Навіщо Господь Бог сотворив людину?

Господь Бог сотворив людину, щоб вона, живучи на цьому світі, користувалася його добрами та пізнавала Бога, в Нього вірила, Його любила, Його прославляла і виконувала Його святу волю, та своїм праведним дочасним життям заслуговувала собі право на вічне, щасливе життя в небесному царстві.

Яка доля людського тіла по смерті?

Людське тіло при кінці світу воскресне, злучиться з душею і буде учасником її вічного щастя або вічних мук.

Де жили перші люди?

Перші люди жили спочатку в прегарному саді, що звався рай.

Чи перші люди були щасливі?

Перші люди були дуже щасливі, доки не згрішили, бо

вони мали освячуючу ласку (були святі), не мали терпіти ані вмирати, і були б з тілом та душею пішли до неба. Те їх щастя мало перейти на всіх людей.

Звідки знаємо про початок людини і про її упадок?

Про сотворення людини і про її упадок знаємо зі Святого Письма Старого Завіту.

* * *

Який сильний і могутній є Господь Бог, що Своїм словом сотворив стільки великих, гарних і хосенних речей! Все те сотворив Господь Бог для Своєї слави, щоб цілий видимий і невидимий світ: Ангели, люди, звірята, небозвід з усіма зорями, земля, море з безконечним числом живих істот, а навіть пільні коники і сині дзвіночки на левадах, прославляли свого Творця. І ми також, нашою щоденною молитвою: «Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, Творця неба й землі і всього видимого й невидимого» — віддаємо славу Небесному Отцеві.

Коли подумаємо, що Господь Бог сотворив те все також і людям на пожиток та радість, то людське серце мусять горіти любов'ю і вдячністю за ті великі добродійства, що їх на кожному кроці зауважуємо. Бо, подумай, що гарні запашні квіти по полях, лісах і городах сотворив Господь Бог для нас, щоб нас звеселяли; пташки на те, щоб нам співали, бджілки — щоб солодкий мід збирали. З неба вдень спливає на нас тепле проміння сонця, а вночі світло місяця й зірок просвічує темряву. І коли над тим усім призадумаємося, то часто з нашого серця випливають вислови захоплення: «Чудні діла Твої, Господи, Ти все премудро сотворив».

Тому любім нашого Небесного Отця, а найкраще виявимо ту любов, коли будемо виконувати Його святу волю й будемо жити так, як Господь Бог нам вказує Своїми заповідями.

Пам'ятаймо завжди, що Господь Бог сотворив нас на те, щоб ми Його щораз більше і щораз краще пізнавали й любили. Бог дав нам очі, щоб ми ними оглядали великі й гарні Божі діла та дорогі нам особи, які заступають нам

Бога на землі: родичів, священників, вчителів та інших. Дав нам слух, щоб ми слухали Божих наук, які нам проповідує свята Церква. Дав нам мову, щоб ми говорили, співали на славу Божу та щоб молилися.

Гідно користуймося цими дарами Богові на славу, а собі на спасіння.

Завжди маймо на увазі, що нашою безсмертною душею ми подібні до Господа Бога, і пам'ятаймо про наше призначення.

Первородний гріх

Злий дух, сатана, позавидував щастя нашим прародичам і постановив довести їх до гріха. Він перемінився у змія і запитав Еву: «Чи справді Господь Бог велів вам не їсти ні з якого дерева, що в саді?» Ева на це відповіла, що з усіх дерев можуть їсти овочі, тільки з дерева, що є посеред раю Бог заборонив споживати плоди, а навіть доторкати-ся до нього, щоб через те вони не померли.

Тоді злий дух почав її підмовляти, кажучи: «Ні, напевно не помрете, але коли з'їсте овоч з того дерева, то відкриються вам очі й ви станете такі, як Бог, що знає добро і зло».

Ева послухала злого духа, зірвала овоч з дерева пізнання добра і зла, їла сама та ще й дала Адамові, і він також їв.

Коли вони з'їли той овоч, пізнали що згрішили і що через те втратили свою святість. Побачили, що вони нагі, і почали стидатися. Зі страху перед Господом Богом сховалися в кущі.

І сказав тоді Господь Бог до Адама: «Чи не їв ти з

дерева, що Я наказав тобі не їсти?» Адам, виправдуючись, відповів: «Жінка, яку Ти дав мені, щоб була зо мною, дала мені з дерева, і я їв». А Ева знову складала вину на змія: «Змій обманув мене, і я їла».

І так, Адам і Ева, замість пожалувати за свій поганий вчинок та перепросити Господа Бога, почали скидати провину одне на одного.

Тоді сказав Господь Бог Еві: «Помножу твої терниння і журби, багато клопоту матимеш з дітьми, а чоловік буде панувати над тобою».

До Адама промовив Господь Бог: «Проклята буде земля через твій гріх. В тяжкім труді житимешся з неї по всі дні життя твого. Терня й будяки буде вона тобі родити. В поті лица твого будеш їсти твій хліб, доки не вернешся в землю, що з неї тебе взято; бо ти є порошок і вернешся в порошок».

Потім вигнав Господь Бог Адама й Еву з раю і поставив Херувима з полум'яним мечем, щоб стеріг входу до раю ⁽⁶⁾.

(6) Буття 3, 1-13; 16-24.

І так той чоловік, що його Господь Бог наділив особливими ласками, подібно як частина Ангелів, не видержав у добрім. А що був головою людського роду, то й ми всі опинилися також під гріхом.

Як довго були наші прародичі щасливі в раю?

Наші прародичі, Адам і Ева, були так довго щасливі, доки своєю свobodною волею не переступили Божої заповіді тим, що з'їли овоч із забороненого дерева, і позбавили себе та своїх нащадків Божої ласки, а з нею вічного щастя в небі та первісної природної щасливості на землі.

Що робить той, хто переступає Божу заповідь?

Хто свідомо і добровільно переступає Божу заповідь, той грішить.

Як називаємо гріх наших прародичів?

Гріх наших прародичів називаємо *первородним* (або прародительським) гріхом.

Як пошкодив первородний гріх прародичам?

Первородний гріх пошкодив прародичам на душі і на тілі. На душі тим, що вони втратили освячуючу ласку (благодать) і право до неба, їх воля стала схильною до злого, а розум притемнився; на тілі той гріх пошкодив тим, що прародичі втратили рай, мусіли важко працювати, терпіти і вмирати. Залишилося їм тільки те, чого вимагала їхня людська природа до життя.

Чи первородний гріх пошкодив лише прародичам?

Первородний гріх пошкодив не лише прародичам, але і всім людям, бо він разом з карою і всіма своїми наслідками перейшов на всіх людей.

Які наслідки одідичили ми по Адамі через первородний гріх?

Через первородний гріх ми одідичили по Адамі смерть, терпіння, послаблення наших духових сил і велику схильність до гріха.

Чи можна сказати, що Господь Бог є несправедливий, якщо карає нас за гріх Адама?

Господь Бог не є несправедливий, як нас карає за гріх Адама, бо тією карою за первородний гріх Він не відбирає нам нічого, що нам з природи належить, а лише позбавляє дарів, якими у Своїй доброті був би нас обдарував, якщо б Адам був не згрішив.

Як називається гріх, який ми самі поповнюємо?

Гріх, що його ми самі поповнюємо, називається особистим гріхом. Його може людина поповнити думками, словами, вчинками і занедбанням доброго діла.

Чи всі особисті гріхи однаково тяжкі?

Ні, не всі: є гріхи тяжкі, що їх також називаємо смертними, і є гріхи легкі, що їх називаємо простимими, — залежно від ваги переступлення Божих заповідей.

Чому тяжкий гріх називаємо смертним?

Тяжкий гріх називаємо смертним, бо через нього трагитимо освячуючу ласку (благодать); він наче вбиває божественне життя ласки, без якої душа людини стає вмерлою для неба.

Хто допускається смертного гріха?

Смертного гріха допускається той, хто свідомо й добровільно не виконує Божих заповідей у чомусь дуже важливому.

Хто допускається щоденного, або легкого, гріха?

Щоденного, або легкого, гріха допускається той, хто не виконує Божих заповідей у чомусь менше важливому, або навіть і в дуже важливому, але не зовсім свідомо і добровільно.

Що втрачає людина, коли тяжко згрішить?

Коли людина тяжко згрішить, вона знову втрачає повернену Спасителем Божу ласку, право на вічне щастя в небі, і перестає бути Божою дитиною.

Які наслідки полишає легкий гріх?

Легким гріхом також переступається Божі заповіді, але він не позбавляє людину Божої ласки, лише послаблює її діяння, зменшує ревність людини в службі Богові, послаблює теж відпорність на смертний гріх, а це все може легко довести людину до тяжкого гріха.

Як Господь Бог карає за гріхи?

За тяжкі, або смертні, непростені гріхи, Господь Бог карає вічними муками в пеклі; за легкі гріхи Бог карає дочасними карами вже тут на землі або на другому світі, в чистилищі.

Чи можна легко досягнути прощення гріхів?

Тому, що наш Спаситель Ісус Христос умер на хресті за всіх людей і сплатив Божій справедливості за всі гріхи, то задля заслуг Спасителя можна одержати прощення всіх гріхів у святому Хрещенні, а відтак у святій Сповіді.

Як можемо вистерігатися гріха?

Можемо вистерігатися гріха при помочі ось таких засобів: молитва, приймання святих Тайн, пам'ять про Божу

присутність та свідомість, що наші тіла є храмом Святого Духа. Кожену чинність, як працю так і забаву, треба зачинати з Богом, опиратися гріхові та оминати ближчі нагоди до гріха.

Що це таке близька нагода до гріха?

Близька нагода до гріха — це люди, місця або речі, що легко можуть довести нас до гріха.

Чи тільки зі страху перед Божою карою люди повинні оминати гріхів?

Ні, не тільки зі страху перед Божою карою, але насамперед з любови до Господа Бога, люди повинні висгерігатися гріхів.

Хто з людей не мав первородного гріха?

З людей тільки єдина Пречиста Діва Марія не мала первородного гріха; Вона була охоронена від нього, бо була вибрана на Матір Божого Сина Ісуса Христа.

(Свято Непорочного Зачаття Пречистої Діви святою Анною обходимо 22 [9 ст. ст.] грудня).

Котра свята Тайна очищує нас від первородного гріха?

Від первородного гріха очищує нас свята Тайна Хрещення через освячуючу ласку (благодать).

* * *

Зле зробили перші люди, що не слухалися Господа Бога, а послухали злого духа. Нещасні переступили Божу заповідь, згрішили, і через те втратили право до неба та стягнули на себе різні терпіння, а відтак мусіли умерти. Те нещастя наші прародичі стягнули не тільки на себе самих, але й на всіх своїх нащадків — тобто на ціле людство.

Перед гріхом Адам і Ева з радістю думали про Бога, а по грісі вони боялися, дрижали і ховалися перед Богом. Перед гріхом вони знали, що Господь Бог є всюди і що перед Ним не можна сховатися, а по грісі так їх розум затемнився, що думали начебто можна перед Богом скритися в кущах. Так думає і тепер кожний, хто допускається гріха. Пам'ятай, що Бог усе бачить і все знає, бо Він є всюди.

Порівняй стан перших людей перед гріхом і по грісі; а також порівняй свою душу, якою вона є перед гріхом і якою вона була б по грісі.

* * *

Перші глави Книги Буття із Святого Письма Старого Завіту об'являють нам у простих і зрозумілих, навіть і для невченої людини, образах, правди, яких так чітко неспроможна подати нам ніяка інша наука, оперта виключно на силах нашого умового пізнання. Основні правди нашої християнської віри, які кожний християнин, у глибокому довір'ї до Творця Бога та в свідомості, що людські пізнавальні сили є дуже обмежені, повинен визнавати, є такі:

Існує Бог, Творець і Вседержитель вселенної;

Господь Бог сотворив видимий світ і все, що тільки в ньому знаходиться;

Сотворення — це чинність, яку спроможний виконувати лише один Бог;

Крім видимого світу, Господь Бог сотворив ще й невидимий світ, небо, а в ньому незліченні чисті духові істоти, що їх зємо Ангелами;

Між сотворіннями, що їх покликав Господь Бог до буття тут, на землі, найбільш досконалою, бо сотвореною на образ і подобу Божу, істотою — є людина;

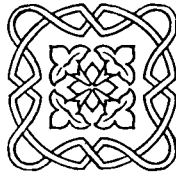
Обидва світи, видимий і невидимий, стоять між собою у тісних взаєминах. Про це свідчать взаємини між Ангелами і людьми, на це вказує також і те, що весь видимий світ

спрямований у вічність, особливо ж людина призначена до вічного життя в небі.

Найбільшим даром для Ангелів і людей — це свідомість, якої виявами є розум і свобідна воля, тобто найбільше богоподібні сили сотворіння;

І в видимому і в невидимому світі відбулися порушення встановленого Богом–Творцем щасливого ладу, тобто упад-ки частини Ангелів та прародичів людського роду. Суть цих порушень, чи то упадків, лежить у спротиві Божій волі та у спробі зірвати зв'язок, що впливає з Божого творчого акту, між сотворіннями і Творцем. Це порушення називаємо гріхом. З уваги на те, що порушниками у видимому світі, на землі, були прародичі людини, гріх цей називаємо первородним.

У висліді упадку перших людей, первісний стан людини, у якому Господь Бог наділив людину крім природних, ще й надприродними даруваннями, змінився: людина втратила надзвичайні дари, що ними була вивінувана в первісному стані «райського» буття. Вона втратила право на вічне щастя й попала у володіння смерті. Замирення між Богом і людиною довершив щойно Ісус Христос, друга Божа Особа, Син Божий, що прийшов на землю, ставшися чоловіком, та Своєю смертю і воскресенням відкупив людину і встановив основи для віднови людини та цілої вселенної.

ДРУГИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, від Отця родженого перед всіма віками. Світло від Світла, Бога істинного від Бога істинного, родженого, несотвореного, єдиносущного з Отцем, що через Нього все сталося».

Господь Бог обіцяє Спасителя

Вже в раю обіцяв Господь Бог першим людям Спасителя. Проклинаючи змія, сказав Господь Бог до нього: «Я покладу ворожнечу між тобою і жінкою і між твоїм потомством та її потомством. Воно розчавить тобі голову, а ти будеш намагатися ввіп'ястися йому в п'яту» (7).

Та жінка, про яку в тих словах згадує Господь Бог, — це Пречиста Діва Марія. А її потомство — це Ісус Христос, Спаситель світу, що стер голову змієві, тобто знищив силу диявола.

Ісус Христос — це друга Божа Особа, Син Божий, що з любови до людей стався чоловіком, щоб нас визволити з неволі диявола і наново вчинити Божими дітьми.

Як соняшний промінь від сонця, так родиться Бог Син від Бога Отця. Він є так само вічний, як Бог Отець, і завжди був, хоч не швидко зійшов з неба на землю, щоб статися чоловіком. Люди мусіли тисячі років покутувати і очікувати Божого милосердя. Той довгий час, це час Старого Завіту, час *приготування* на прийняття Спасителя. Господь Бог раз-у-раз поновляв Свою обітницю і щораз докладніше

---

(7) Буття 3, 15

об'являв людям, коли і де народиться Спаситель світу. З Божого Провидіння жили тоді деякі праведні люди, що своїм життям і своїми ділами вказували на майбутнього Спасителя. Це були п р о о б р а з и Спасителя світу.

Чи після первородного гріха Господь Бог назавжди відкинув від себе людей?

Після первородного гріха Господь Бог не відкинув від Себе людей назавжди, Бог їх покарав, але змилосердився над ними.

Як Господь Бог змилосердився над людьми по упадку прародичів?

По упадку прародичів Господь Бог, на доказ Свого милосердя, ще в раю обіцяв прислати на землю Спасителя, що поверне людському роду Божу ласку, а з нею і щасливу вічність у небесному царстві.

Хто є тим обіцяним Спасителем?

Обіцяним Спасителем є Ісус Христос, Син Божий і Син Пречистої Діви Марії, що Своєю мученичою смертю на хресті спокутував вічну кару, призначену людям за гріх первородний і за всі інші смертні гріхи.

Що значить ім'я Ісус?

Ім'я Ісус — значить Спаситель.

Що значить ім'я Христос?

Ім'я Христос — по-єврейськи Месія — значить Помазаник. У Старому Завіті пророків, священиків і царів помазувано оливою. Розглядаючи життя Господа нашого Ісуса Христа, доходимо до ясного заключення, що Він обняв ті всі три уряди: є царем, пророком і найвищим священиком.

Чому називаємо Ісуса Христа Спасителем?

Ісуса Христа називаємо Спасителем, бо Він спас людей від неволі диявола, в яку люди попали через перший гріх прародичів, і знову вчинив їх Божими дітьми та відискав людям втрачене вічне щастя.

Хто є Ісус Христос як Бог?

Ісус Христос як Бог — це друга Божа Особа, Син Божий. Святе Письмо називає Божого Сина також — Божа Мудрість або Боже Слово.

Які найвизначніші прообрази Спасителя були в Старім Завіті?

Найвизначніші прообрази Спасителя в Старім Завіті були: Авель, Ісаак, Йосиф, Мойсей, пасхальне ягня і мідяний вуж.

* * *

Господь Бог є наймилосердніший. Навіть, якщо Він і карає нас, то тільки на те, щоб нас рятувати від вічної загибелі. Тому ніколи не є залізно просити в Бога прощення гріхів, як довго ми ще живемо тут на землі. Ніколи не надживаймо терпеливості нашого Небесного Отця, бо справедлива кара за гріх мусить бути, як не на цьому, то на другому світі.

Каїн убиває свого брата Авеля

Найстарші сини Адама і Еви називалися Каїн і Авель. Каїн працював на ріллі, а Авель пас вівці. Авель був доброї вдачі, Каїн злий і гнівливий. Раз вони обидва принесли Богові жертву: Каїн із плодів землі, але ті плоди не були

гарні й добірні; зате Авель пожертвував Богові найкращі із своїх овець. Господеві Богові була мила жертва Авеля, а нещирої жертви Каїна не прийняв. Дим з чистої жертви Авеля підносився високо вгору, а дим з жертви Каїна стелився по землі. Із зависти розгнівався Каїн на брата, аж лице йому змінилося.

Господь Бог напідмнув Каїна: «Чого ти розсердився? Чому похмурнів?... Гріх оволодів тобою, але мусиш над ним панувати». Та Каїн не хотів слухати Бога. Невдовзі після того сказав він до Авеля, щоб пішов з ним у поле. І там, під впливом гніву, Каїн кинувся на брата й убив його. Тоді запитав Господь Бог Каїна: «Де Авель, брат твій?» А той відповів: «Не знаю. Хіба я сторож брата мого?»

На це сказав Господь Бог: «Що ти вчинив? Ось голос крови брата твого кличе до мене зо землі. Тепер же проклятий ти. Втікачем і волоцюгою будеш на землі». Каїн не покався за свій гріх, бо думав, що Бог не простить йому, і попав у розпуку. Боявся, що його вб'є кожний, хто його

стріне. Але Господь Бог зробив Каїнові знак на чолі, щоб його ніхто не вбив (8).

Невинно вбитий Авель є прообразом Ісуса Христа, а Каїн зображує тих членів людського роду, сучасників Христа, які видали на суд, невинно засудили на смерть і розп'яли на хресті Божого Сина, Христа–Богочоловіка.

Які гріхи привели Каїна до братовбивства?

До братовбивства привели Каїна три головні гріхи: гордість, зависть і гнів.

До яких гріхів належить гріх убивства?

Гріх убивства належить до гріхів, що кличуть до неба про помсту.

Які то є гріхи, що кличуть до неба про помсту?

Тими гріхами є: 1. Умисне чоловіковбивство. 2. Гріх содомський. 3. Скривдження убогих, вдів і сиріт. 4. Задержання заробітної заплати.

* * *

Гордість, зависть і гнів — це наче вогненні іскри. Коли їх негайно не придушите у своєму серці, то вони розгоряться і будуть спонукувати вас до нерозважних вчинків, а навіть і до такого страшного гріха, до якого пірвали Каїна.

Скільки разів гордість, зависть, або гнів стануть закрядатися до ваших сердець, пригадайте собі Каїна і Авеля.

Наш Божественний Спаситель сказав: «Блаженні лагідні, бо вони наслідять землю». «Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться».

---

(8) Буття 4, 2-16.

Потоп

За вбитого Авеля дав Господь Бог Адамові й Еві іншого доброго сина, що називався Сит. Нащадки Сита були добрі, а нащадки Каїна були злі.

З часом змішалися нащадки Сита з нащадками Каїна — і так усі сталися злими. Між ними був тільки один праведний чоловік, на ім'я Ной. Він вистерігався гріхів та вірно служив Господеві Богові. І сказав Бог до Ноя: «Прийшов час заглади на людей, бо вони неправдою і насильством наповнили землю. Збудуй собі великий корабель, бо я зішлю потоп на землю і вигублю все, що на ній живе».

Ще сто двадцять років лишив Господь Бог людям на поправу. За той час збудував Ной корабель, як це йому Бог доручив, і при тому напминав людей, щоб поправилися. Але люди не хотіли слухати Ноя.

Коли ж минув означений час, сказав Господь Бог до Ноя: «Увійди в корабель з цілою твоєю родиною, візьми зі собою по парі усіх звірят і птиць, та й поживу візьми для себе і для них, бо за сім днів зішлю вже потоп». Ной по-

слухав Господа Бога і увійшов у корабель wraz із родиною, звірятами й птицями. По сімох днях почав падати рясний дощ і падав безперестанку впродовж сорока днів і сорока ночей. З рік і з моря виступила вода та залила землю понад найвищі гори.

Вода затопила все, що на землі жило: людей, звірята і птиці. Остався тільки Ной та його родина і ті звірята й птиці,

що були на кораблі. Повінь стояла над землею сто п'ятдесят днів. Відтак Господь Бог післав вітер, і води стали опадати, а корабель осів на горах Арарату. І вийшов Ной з корабля зі своєю родиною і зі всіма звірятами та птицями. Поставив жертвник і приніс Богові жертву подяки за рятунок. А Господь Бог прирік Ноеві, що вже більше не буде карати людей потопом. На знак тієї Божої обітниці, з'явилася на небі різнобарвна ве-

селка ⁽⁹⁾. Ной став другим праотцем людського роду, а його сини Сем, Хам і Яфет сталися батьками різних людських племен. Корабель Ноя є прообразом Христової Церкви.

(9) Буття 6, 7, 8 і 9 гл. до 17 стиха.

Чому Господь Бог зіслав на землю потоп?

Господь Бог зіслав на землю потоп, бо люди відчужилися від Бога й вели безбожне та грішне життя.

Чого навчає нас ця, Богом допущена, світова катастрофа, потоп?

Потоп пригадує нам, що Господь Бог любить усе, що добре, а осуджує усе, що є зле і грішне. Тому кажемо, що Бог є найсвятіший.

Чи Господь Бог карає людей зараз, як тільки вони згрішать?

Господь Бог деколи карає людей таки зараз, як вони згрішать, але частіше чекає, щоб грішні люди поправилися; і тому кажемо, що Бог є довготерпеливий.

Чи Господь Бог виконує те, що обіцяє?

Господь Бог завжди виконує те, що обіцяє; тому кажемо, що Бог є найвірніший в обітницях.

Чому корабель Ноя є прообразом Христової Церкви?

Корабель Ноя є прообразом Христової Церкви, бо як в часі всесвітнього потопу тільки ті люди врятувалися, які схоронилися на кораблі Ноя, так і в вічності будуть спасені лише ті люди, що шукатимуть порятунку й спасіння в Христовій Церкві.

* * *

Багато грішників мусіло б пропасти, коли б Господь Бог не був довготерпеливий. Та Господь Бог каже: «Не хочу смерті грішника, але нехай навернеться зі своєї грішної дороги і хай живе». Бог чекає, щоб грішники навернулися і поправилися. Будьмо вдячні Богові за цю Його довготерпеливість, бо поки живемо, маємо нагоду поправитися.

Та не будьмо легкодушні і не відкладаймо нашої поправи щораз далі на майбутнє, бо Господь Бог є справедливий і вкінці покарає тих, що не поправилися.

Чому Господь Бог негайно не карає грішників за їх гріхи?

Чому небезпечно зволікати з покаанням?

Покликання Авраама

Народи, що походили від синів Ноя, згодом також стали безбожними. Вони забули правдивого Бога, стали почитати сонце, місяць, зорі і визначних людей, а навіть звірята. Робили собі божків з каменя, з дерева та з металю. І так сталися люди поганями. Та були між ними і праведники, що вірували в єдиного правдивого Бога. Таким був Авраам з халдейської землі. Господь Бог вибрав його, щоб через нього збереглася та поширилася правдива віра й надія на Спасителя. Одного разу промовив Бог до Авраама: «Вийди з землі твоєї... і йди в край, що тобі його покажу. А Я виведу з тебе великий народ і поблагословлю тебе; і в тобі будуть благословенні всі племена землі»⁽¹⁰⁾.

Авраам послухав Бога, перенісся з жінкою Сарою до Ханаану — Святої Землі — і там вірно служив Господеві Богові.

Авраама називаємо отцем ізраїльського народу.

Авраам жертвує свого сина Ісаака

На старості літ обдарував Господь Бог Авраама й Сару сином Ісааком, якого Авраам дуже любив.

Коли Ісаак підріс, Господь Бог хотів випробувати, кого Авраам більше любить: Бога чи свого сина Ісаака, й тому сказав Авраамові принести Собі Ісаака в жертву.

⁽¹⁰⁾ Буття 12, 2-3.

І Авраам послухав Господа Бога. Встав раненько й вибрався з Ісааком на гору. Під горою вложив на Ісаака дрова, а сам ніс вогонь. На горі збудував жертвник, зв'язав сина і положив на жертвник. Але в хвилині, коли хотів заколоти ножем Ісаака, почув голос Ангела: «Аврааме, Аврааме, не вбивай хлопця,

не чини йому нічого! Я тепер довідався, що ти боїшся Бога і не пощадив свого сина єдиного для Нього»⁽¹¹⁾. Авраам оглянувся і побачив в корчах ягня та приніс його Богові в жертву, замість свого сина. І знову Господь Бог поблагословив Авраама та поновив обітницю, що з його нащадків вийде Спаситель світу.

Жертвування Ісаака є прообразом жертви Ісуса Христа на Голготі, бо так, як Авраам жертвував свого сина-одинака, так Небесний Отець пожертвував Свого єдинородного Сина, Ісуса Христа, за спасіння світу.

Котра є перша і найбільша заповідь?

Перша і найбільша заповідь є: Люби Господа Бога твого

(11) Буття 22, 12.

всім серцем твоїм, всією душею твоєю, всією силою твоєю і всіми мислями твоїми.

Що доручає нам ця перша і найбільша заповідь?

Ця перша і найбільша заповідь доручає нам любити Господа Бога понад усе на світі.

Коли ми любимо Господа понад усе на світі?

Любимо Господа Бога понад усе на світі тоді, коли ми готові радше все втратити, ніж зневажити Бога гріхом.

Як можемо любити Господа Бога?

Господа Бога можемо любити любов'ю досконалою, або недосконалою.

Коли любимо Господа Бога досконало?

Любимо Господа Бога досконало, коли любимо Його задля Нього самого, отже тому, що Він є найвище добро.

Коли любимо Господа Бога недосконало?

Любимо Господа Бога недосконало, коли Його любимо тільки за те, що Він нам дає незліченні добра, або тому, що боїмося Божої кари.

Котра є друга найважливіша заповідь?

Друга найважливіша заповідь є: Люби ближнього твого, як самого себе.

* * *

Любіть Господа Бога понад усе, пам'ятаючи, що:

Господь Бог — це найбільше наше добро. Нічого ліпшого над Бога на світі не має.

Господь Бог є нашим найліпшим Отцем, який нам дає все, що нам конечне до життя.

Господь Бог Сам наказав, щоб любити Його понад усе.

Хто не любить Господа Бога, той і самого себе не любить, бо хто Богові не служить, той сам себе засуджує на вічну загибель. Отже треба так жити, щоб ніколи не сплямити своєї душі гріхом і не зневажити Бога.

Старайтеся бути щораз ліпшими й оминайте нагоди до гріха: це буде найкращий знак, що любите себе задля Бога. Не приставайте зі злим товариством і не беріть участі в грішних забавах, не читайте лихих книжок й уважайте на все, що говорите і робите.

Виявляй свою любов до Бога молитвою: «Люблю Тебе, мій Боже, бо Ти мене полюбив, але передовсім і над усе люблю Тебе тому, що Ти є найвище, єдине і безконечне добро, гідне любови! Амінь».

Йосиф і його брати

Ісаак мав двох синів: Ісава і Якова. Яків дістав від Господа Бога благословення, що з його нащадків вийде Спаситель світу. Яків мав ще й друге ім'я: Ізраїль, і від нього пішла назва ізраїльського народу.

Яків мав дванадцять синів, між ними Йосифа, якого найбільше любив. Інші брати завидували Йосифові батьківської любови і продали його в неволю до Єгипту, а батькові сказали, що Йосифа пожер дикий звір у полі. Але над Йосифом чувало Боже Провидіння. Праведним життям та мудрістю він здобув собі велике довір'я в єгипетського фараона і став управителем Єгипту, щоб той край забезпечити на час великого голоду.

У Ханаані, де жив Яків зі синами, також настав голод. Не можна було ніде купити збіжжя, тільки в Єгипті, а тим збіжжям завидував Йосиф. Яків два рази вислав своїх синів до Єгипту купувати збіжжя. Йосиф вже відразу пізнав братів і розпитував їх про батька, але вони його не пізнали.

Аж за другим разом Йосиф дав сам себе пізнати братам. Вони налякалися, щоб Йосиф не помстився на них за їх злочин, але Йосиф великодушно простив їм провину.

За дозволом фараона спровадив Йосиф свого батька і всіх братів з родинами до Єгипту та поселив їх на найліпшій землі й опікувався ними.

Умираючи, Яків поблагословив усіх своїх синів. Синови Юді передвіщав, що з його роду вийдуть царі, а відтак, коли ті царі втратять свою владу, тоді з його роду народиться Спаситель світу.

Яків умер у Єгипті. Йосиф завіз його тіло у рідну ханаанську землю і там його поховав.

Перед своєю смертю провіщав Йосиф братам, що їх нащадки вернуться колись назад до Ханаану, та просив їх, щоб тоді забрали його кості зі собою до рідної землі (12).

Йосиф також є прообразом Ісуса Христа, бо вирятував вибраний ізраїльський народ від голодної смерти, тобто від дочасної загибелі, так, як Ісус Христос спас людей від загибелі вічної.

Чи Господь Бог дбає про нас?

Господь Бог дбає про нас, бо дає нам усе, що маємо : життя, здоров'я і поживу.

Чи Господь Бог дбає також про всі сотворіння?

Господь Бог дбає також про всі сотворіння. Без Божого старання світ мусів би пропасти.

Як називаємо те Боже старання, яким Господь Бог удержує світ?

Те Боже старання, яким Господь Бог удержує світ, називаємо Божим Провидінням, або Божим Промислом.

---

(12) Буття від 37 до 50 гл.

Історія про єгипетського Йосифа вчить нас, що Боже Провидіння чуває над цілим світом. Господь Бог пам'ятає про кожну людину, про кожний народ і край. А коли зсилає якийсь допуст, то для вищих цілей, щоб, наприклад, тим краще виявилася Божа сила і слава. Бог може кожну людину недолю перемінити в добро. Тому треба всю свою надію покладати на Бога, як це робив Йосиф.

Йосиф дав нам теж гарний приклад, як треба в згоді жити з ріднею. Треба дарувати братам і сестрам всі кривди, а Господь Бог нас за це винагородить. Всі родини і всі люди повинні жити зі собою в згоді й любові.

ГОСПОДЬ БОГ ВИЗВОЛЯЄ ІЗРАЇЛЬТЯН З ЄГИПЕТСЬКОЇ НЕВОЛІ

Мойсей

Ізраїльтяни розрослися в Єгипті у великий народ. Єгиптяни стали їх боятися й тому хотіли їх винищити. Замінили їх у невольників, а кожного новонародженого ізраїльського хлопчика наказав фараон топити. Одна ізраїльтянка мала гарного сина. Коли вже не могла довше приховати дитину, вложила її в кошик, облитий смолою, та занесла на ріку. Саме тоді вийшла фараонова донька купатися і, побачивши на воді кошик, взяла його враз з дитиною додому і назвала знайдене хлоп'я: Мойсей, що значить — взятий з води. До годування дитини найняла таки її рідну матір. І так попав Мойсей на фараонів двір й там виховався. Від своєї матері він знав, що він ізраїльтянин. Палкою любов'ю полюбив він свій нещасний народ.

Коли фараон довідався про те, що Мойсей обстає всюди за своїм ізраїльським народом, Мойсеєві довелося опустити царський двір, щоб не наразитися на кару. Він пішов

до мідіянської землі, на півострів Синай, і там займався випасом овець.

Одного разу, коли Мойсей пас вівці під горою Хорив, побачив корч, що горів, а не спалювався. Мойсей підійшов ближче і почув з того корча Божий голос: «Мойсею, Мойсею! Я — Бог батька твого, Бог Авраама, Бог Ісаака, Бог

Якова. Я бачу бідування Мого народу, що в Єгипті. Иди ж, оце пошлю тебе до фараона, щоб вивів ти народ Мій, синів Ізраїля з Єгипту в землю простору і гарну, що тече молоком та медом» (13).

Даючи Мойсеєві таке доручення, Господь Бог дав йому також силу творити чуда.

Вихід ізраїльтян з Єгипту

Фараон довго не хотів випустити ізраїльського народу, бо жаль йому було втратити стільки невольників. Тому Гос-

(13) Вихід 2; 3, 1-18.

подь Бог, на слово Мойсея, зсилав на єгиптян різні кари. Нарешті сказав Господь Бог до Мойсея: «Ще одну тільки кару наведу на фараона й на Єгипет. А тоді вже він відпустить вас звідси, а навіть прожене вас силою звідсіль». При цьому Господь Бог доручив, щоб кожний ізраїльський батько родини заколов однолітнє здорове ягня і його кров'ю помазав одвірки свого дому. «Опівночі — сказав Господь до Мойсея — Я пройду через Єгипет і помруть усі первородні у єгипетській землі від людини до скотини, а омину тільки ті доми, які будуть назначені кров'ю ягняти. Саме ж ягня спечить ціле, не ломить йому костей і з пспіхом їжте його, бо в цю ніч буде п а с х а , це є перехід Господа. І будьте готові до дороги, бо вже виведу вас з Єгипту».

Ізраїльтяни повірили словам Мойсея і вчинили все, що їм Господь Бог наказав. І тієї ночі вони вийшли з Єгипту. Та згодом фараон пожалував, що випустив ізраїльтян і пігнався за ними зі своїм військом. Ізраїльтяни були вже тоді коло Червоного моря. З Божої волі сталося велике чудо: перед вибраним народом розступилося море, і він перейшов на другий бік. Коли ж фараон з військом ступив також на цю чудесну дорогу, води моря зійшлися та накрили фараона і все його військо (14).

Пасхальне ягня є прообразом Ісуса Христа.

Скільки кар зіслав Господь Бог на Єгипет через впертість фараона?

Господь Бог зіслав на Єгипет десять кар.

Яка була десята єгипетська кара?

Десята єгипетська кара — це була смерть всіх первородних єгипетських хлопців.

---

(14) Вихід 12: 14, 15-29.

Чому пасхальне ягня є прообразом Ісуса Христа?

Пасхальне ягня є тому прообразом Ісуса Христа, бо, як кров пасхального ягняти охоронила від смерти первородних ізраїльських хлопців, так кров нашого Спасителя Ісуса Христа охоронила людство від вічної загибелі.

Чому ізраїльський народ вірив Мойсеєві?

Ізраїльський народ вірив Мойсеєві, бо Мойсей був післанцем Бога і на доказ того творив чуда.

Що значить вірити?

Вірити — значить приймати щось за правду на слово поважного свідка.

Кому ми передовсім повинні вірити?

Ми передовсім повинні вірити Господеві Богові і Христовій Церкві.

Чому ми повинні вірити Господеві Богові?

Ми повинні вірити Господеві Богові, бо Бог усе знає і не може помилитися, ані не може нас обманювати, бо Він є найсвятіший.

Чому ми повинні вірити Христовій Церкві?

Ми повинні вірити Христовій Церкві, бо Ісус Христос дав їй дар безпомилково навчати людей Божих правд і законів.

Коли ми віримо по-християнськи?

Ми віримо по-християнськи тоді, коли признаємо за правду все те, що Господь Бог об'явив, а Христова Церква про те навчас.

Святе Письмо навчає, що «без віри не можна подобатися Богові». А на іншому місці каже, що «праведник буде жити з віри». А також: «Блаженні ті, що вірять». Не гіршіться тим, що на світі є багато неправди і терпіння, та не тратьте віри. Не повторяйте за безбожними, що: «Якби був Господь Бог, то такого терпіння і неправди не могло б бути на світі». Святе Письмо повчає нас, що терпіння і кривди — це наче вогонь, у якому людська душа має очиститися.

Христос Господь сказав: «У терпінні здобувайте ваші душі». Пам'ятайте, що Господь Бог може кожне терпіння й кожну кривду стократно винагородити. Апостол Павло писав: «Марні наші терпіння супроти нагороди, яка нас чекає».

Будьмо завжди вдячні Господеві Богові за дар святої віри.

Що повинно піддержувати нас у терпіннях?

ВИБРАНИЙ НАРОД У ПУСТИНІ

М а н н а

По виході з Єгипту опинився вибраний народ у пустині. Там йому не стало поживи, і люди почали нарікати на Мойсея, нащо він вивів їх з Єгипту, де вони мали завжди що з'їсти. Тоді сталося чудо. Вранці впали з неба білі зернятка, що наче іней покрили землю. Це була манна, чудесна пожива, що мала смак медівника. Та манна падала щодня впродовж сорока років, доки ізраїльтяни не ввійшли до обітваної землі.

Манна є прообразом Пресвятої Євхаристії, тобто Тіла і Крови Господа нашого Ісуса Христа під видами хліба і вина ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁵⁾ Вихід 16, 14-16.

Господь Бог дає десять заповідей

Третього місяця по виході з Єгипту, прийшли ізраїльтяни під гору Синай. Там сказав Господь Бог до Мойсея: « Скажи людям, нехай повипирають свою одіжку і стануть готові, бо третього дня зійде Господь на Синай-гору (16)».

Третього дня вранці гора Синай покрилася хмарою, стало блискати й гриміти, ціла гора тряслася, і дався чути голос труби. Народ станув під самою горою і дуже боявся. Тоді з темної хмари проголосив Господь Бог вибраному народові Своїх десять заповідей.

Я є Господь Бог твій, що вивів тебе з землі Єгипетської, з дому неволі:

1. Нехай не буде в тебе інших богів крім Мене.
2. Не вживай намарне імени Господа Бога твого.
3. Пам'ятай день святий святкувати.
4. Шануй вітця твого і матір твою, щоб тобі було добре і щоб ти довго прожив на землі.
5. Не убивай.
6. Не чужолож.
7. Не кради.
8. Не свідчи ложно на ближнього твого.
9. Не пожадай жени ближнього твого.
10. Не пожадай нічого того, що є власністю ближнього твого.

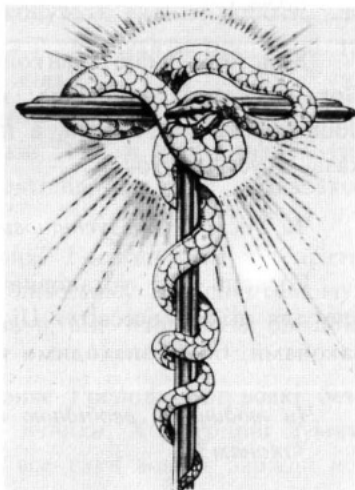
(16) Вихід 19, 10-11.

Опісля Господь Бог дав Мойсеєві ці заповіді, списані на двох кам'яних таблицях. Мойсей казав спорудити кивот (скриню) завіта, в якому вложив таблиці з Божими заповідями й дещо манни на пам'ятку (17).

Мідяний змій

У пустині доводилося ізраїльтянам переносити всякі невигоди; манна їм збуденніла, а дорога крізь пустинню була нераз дуже важкою. Тому вони часто нарікали на Господа Бога, а Бог карав їх за те. Раз післав Господь Бог на вибраний народ люті червоні змії і від їхнього укушення вигинуло тоді багато людей. Народ навернувся до Бога й широко каявся, і Бог простив йому. Тоді на веління Боже зробив Мойсей мідяного змія і повісив його на стовпі. Хто, вкушений гадюкою, поглянув на цей знак, оставався при житті (18).

Мідяний змій, повішений на стовпі, є прообразом хреста, на якому був розп'ятий Ісус Христос, Спаситель світу.

Що це «десять заповідей Божих» ?

Десять заповідей Божих — це Божий Закон, який керує життям людини у відношенні до Бога і до ближніх.

(17) Вихід 20, 1-17.

(18) Числа 21, 4-9.

Де і коли проголосив Господь Бог цей Свій Закон?

Господь Бог проголосив цей Свій Закон на горі Синай через пророка Мойсея, в часі мандрівки вибраного народу до обітваної землі.

Чи десять заповідей Божих обов'язують кожну людину?

Десять заповідей Божих, як Закон Божий, а водночас і закон природи, обов'язують кожну людину, навіть поган; а хто їх не придержується, той грішить.

Чому ми, християни, маємо виконувати десять заповідей Божих?

Християни мають виконувати все, що доручив Господь Бог у десятих заповідях; по-перше тому, що ці заповіді обов'язують усіх людей, а по-друге ще й тому, що так наказав Ісус Христос.

Чи Господь Бог установив закони тільки для людей?

Господь Бог установив закони не тільки для людей, але для цілого всесвіту. Ці закони називаємо природними законами, бо їх знаходимо в сотвореній Богом природі.

Чи людина зі свобідною волею мусить підлягати Божим Законам?

Господь Бог, даючи людині свобідну волю, не виключив її від Своїх Законів, які вона має виконувати добровільно, щоб осягнути мету свого життя, тобто вічну щасливість.

Як людина відчуває в собі Божий Закон?

Людина відчуває в собі Божий Закон «голосом сумління», який каже кожному робити добре, а уникати злого.

Пояснення заповідей Божих :

1. Перша заповідь забороняє визнавати інших, вигаданих богів, а каже вірити тільки в єдиного Бога, Його любити, на Нього надіятися, Йому служити і молитися до Нього. Отже не вільно займатися чарівництвом, ворожбитством і викликуванням духів.

2. Друга заповідь каже нам шанувати Боже ім'я і не вимовляти його надаремно. Не вільно хулити, проклинати, кривоприсягати, божитися, ані робити собі жарти зі святих осіб або речей.

3. Третя заповідь каже нам святкувати святий день. У Старому Завіті святим днем була субота, у Новому Завіті є неділя. Не вільно в неділю виконувати важкої роботи, але треба бути на цілій Службі Божій, вислухати проповіді та брати участь в інших Богослуженнях.

4. У четвертій заповіді велить Господь Бог шанувати, любити й слухатися своїх батьків. Також треба шанувати, любити і слухатись своїх настоятелів, духовної і світської влади, учителів і всіх старших.

5. У п'ятій заповіді забороняє Господь Бог відбирати життя і шкодити на здоров'ю ближньому або собі самому; також не вільно нікого проклинати, ані згіршувати бесідою чи поведінкою.

6. У шостій заповіді забороняє Господь Бог всякі безстидні думки, бажання, слова і вчинки. Хоч грішні думки самі в собі не є завжди гріхом, все-таки вони є завжди небезпечні. Стаються гріхом тоді, коли людина знаходить приємність у таких думках, або як вони розбуджують нечисті бажання та пристрасті, і людина погоджується на них. Найбільшою небезпекою для невинности є лінощі, грішна цікавість, погані товариства, пияцтво, нескромний одяг, непристойні книжки, пусті забави, неморальні театральні й кінові вистави та телевізійні програми.

7. У сьомій заповіді забороняє Господь Бог шкодити

другим на майні. Отже, не вільно красти, ані обманювати чи робити шкоду, а позичену, або знайдену річ треба віддати.

8. У восьмій заповіді забороняє Господь Бог говорити неправду, і шкодити іншим на честі. Отже, не вільно ложно свідчити, обмовляти, робити наклепи і зневажати.

9. У дев'ятій заповіді забороняє Господь Бог погані й нечисті бажання.

10. У десятій заповіді забороняє Господь Бог пожадати чужого добра.

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ НАРОД В ОБІТОВАНІЙ ЗЕМЛІ

Ісус Навин здобуває обітовану землю

У пустині померли всі старші ізраїльтяни, які вийшли були з Єгипту. Вони не були гідні, щоб увійти до обітованої землі, бо раз-у-раз нарікали на Господа Бога і ворохобилися проти Мойсея. Також і сам Мойсей не увійшов до обітованої землі, до якої провадив вибраний народ упродовж сорока літ. Він помер на горі Нево, звідки лише здалека показав йому Господь Бог обітовану землю. При житті остався тільки Ісус Навин і молодше покоління, що не брало участі у ворохобнях. Аж по сороклітній мандрівці впровадив ізраїльтян до обітованої землі Ісус Навин, якого Мойсей зробив своїм наступником. Ізраїльтяни мусіли зводити важкі бої з поганями, щоб здобути обітовану землю, та Господь Бог завжди помагав їм, коли вони були йому вірні. Ісус Навин поділив обітовану землю між дванадцять ізраїльських племен, що походили від дванадцятьох синів Якова ⁽¹⁹⁾.

---

(19) Второзаконня 34 і Книга Ісуса Навина.

Судді

По смерті Ісуса Навина жили ізраїльтяни впродовж довгих часів наче одна родина і не мали над собою володарів. Коли вороги нападали на ізраїльтян, тоді Господь Бог покликавав з-поміж них хоробрих мужів, що боронили країну і судили нарід. Таких мужів називали суддя ми. Всіх суддів було п'ятнадцять, а найславніші з них були: Гедеон, Єфтай, Самсон і Самуїл. Самуїл був також пророком і вчителем народу. Він оснував пророчу школу, де молодь і старші училися Божого Закону, чесно жити та любити свій народ і рідну землю (20).

Цар Савло

Коли Самуїл постарів, ізраїльський народ забажав мати свого царя. Господь Бог вволив його волю. Першим ізраїльським царем став Савло. Спочатку Савло добре управляв народом, але згодом згордів і не слухав Бога. Тому Бог відкинув його. Ще за життя Савла, звелів Господь Бог Самуїлові помазати на царя побожного юнака, Давида з Вифлеєму. Таке помазування святою оливою уділювано всім ізраїльським царям, через що вони звалися Божими помазаниками (21).

Цар Давид

Сталося, що на ізраїльтян напали филистими. Старші брати Давида пішли на війну боронити рідний край. Одного разу Давид поніс братам до табору харчі і почув, як велетень Голіят насміхався з ізраїльтян, а ніхто не відважився стати з ним до боротьби. Тоді Давид виступив проти Голіята і за Божою поміччю переміг його.

---

(20) Книга Суддів і Книга Самуїла 1-8 гл.

(21) І Книга Самуїла 8-17 гл.

По смерті Савла став Давид царем і столицею своєї держави обрав місто Єрусалим. Туди переніс також кивот Завіта. Давид вславився численними перемогами над поганськими племенами і уложив багато побожних пісень, що їх називаємо псалмами. В деяких псалмах пророкував Давид про Ісуса Христа. Господь Бог благословив Давида і приобіцяв йому, що з його роду вийде Спаситель світу (22).

Цар Соломон

По Давиді обняв царський престол його син Соломон, що був дуже мудрим і багатим царем. Він збудував в Єрусалимі величавий храм. Дорогоцінна завіса ділила той храм на дві частини: «Святая Святих» і «Святая». В першій був кивот Завіта, а в «Святая» стояв кадильний вівтар, семи-свічник та стіл із жертвними хлібами і чашею з вином. Навколо храму була свята площа, звана притвор, де прино-

(22) I і II Книга Самуїла.

сились криваві жертви (вівці, телята й голуби). Храм здвигнуто й украшено пожертвами цілого народу. Коли скінчено будову святині, відбулося її врочисте посвячення⁽²³⁾.

Розпад ізраїльської держави

На старість Соломон попав у гріхи, бо дозволив поширювати поганство на ізраїльській землі. За те Господь Бог покарав його. По його смерті держава розпалася на дві частини: на юдейське царство зі столицею Єрусалим, та ізраїльське царство зі столицею Самарія.

Як називаємо ті побожні пісні, що їх уложив цар Давид?

Ті побожні пісні, що їх уложив цар Давид, називаємо псалмами. Їх відмовляли та співали Апостоли і навіть сам Ісус Христос. Ми їх також читаємо або співаємо на церковних Богослуженнях.

⁽²³⁾ I Книга Царів.

Що це є Божий храм?

Божий храм — це Божий дім, де вірні сходяться на Богослуження і спільну молитву. Божий храм називається також церква, або святиня.

Як ділиться наш Божий храм?

Наш християнський Божий храм ділиться на святилище, або вівтар, де є престіл і кивот з Пресвятою Євхаристією; на храм вірних, де стоять вірні, і на притвор (сіни), де колись ставали оглашені (ще не охрещені учні християнської віри). Святилище від храму вірних відділює дерев'яна стіна з образами, яка називається іконостас. Площа (цвинтар) довкруги церкви є також святим місцем.

Котра частина Божого храму є найважливіша?

Найважливіша частина Божого храму — це святилище, або вівтар.

Як належить поводитися в Божому домі?

Вже входячи до Божого дому, треба перехреститися і поклонитися Ісусові Христові у Пресвятій Євхаристії, а відтак треба поводитися спокійно і поважно. Треба брати участь у Богослуженнях і вислухувати проповіді; в церкві невільно розмовляти.

Який маємо обов'язок для Божого дому?

Маємо жертвами, а то й працею причинятися до будови і украшення Божого дому.

* * *

Хоч Господь Бог є всюди присутній, проте для Його прослави будується храми, де вірні збираються на прилюдні молитви до Бога і беруть участь у Богослуженнях. Наші

церкви перевищують святістю старозавітній храм, бо в них перебуває сам Ісус Христос у Пресвятій Тайні Євхаристії, в кивоті на престолі, та приноситься в них новозавітня жертва святої Літургії (Служба Божа). На нашій Батьківщині був гарний звичай, що кожний віруючий, переходячи попри церкву, знімав накриття голови і хрестився. Цим віддавався поклін Євхаристійному Ісусові. Цей гарний звичай Богопочитання ми повинні продовжувати і на чужині.

Старайтеся, чим можете, причинитися до будови чи прикраси Божих домів, а також пам'ятайте, що зневага церкви або цвинтаря є гріхом святотатства.

Пророки

В часах упадку і зіснуття послав Господь Бог ізраїльському народові пророків. Це були святі мужі, що проповідували правдиву віру і накликали народ та царів до покаєння. Надхнені Святим Духом пророки передвіщали майбутні події й творили чуда. Найважливіші їх пророцтва це ті, щоговорили про очікуваного Спасителя: коли й де Він народиться, яке буде Його життя (буде терпіти, буде розп'ятий і воскресне), та яка буде доля Христової Церкви.

Найбільшими пророками були: Ілля, Єлисей, Ісая, Єремія, Єзекиїл і Даниїл.

Коли ж народ не слухав пророків і далі тяжко грішив, тіслав Господь Бог на ізраїльське царство асирійців, а на юдейське царство вавилонців. Погани забрали вибраний народ до неволі, а Єрусалим зруйнували.

Часи перед приходом Спасителя

Після повороту з вавилонської неволі, що тривала сімдесят років, ізраїльтяни спершу були піддані чужим державам, а відтак під проводом братів Макавеїв, здобули собі амостійність. Врешті зайняли Палестину римляни. Коли

вони поставили царем над Палестиною Ірода, що не був з ізраїльського роду, це було знаком, що прийшов час народження Спасителя світу. Так сповнилося пророцтво патріярха Якова, що Спаситель тоді прийде на землю, коли від Юди візьметься « жезл » (знак царської влади). Ізраїльтяни вже ніколи більше не мали царів зі свого народу.

Хто це були пророки?

Пророки — це були святі люди в ізраїльському народі, які під надхненням Святого Духа передвіщали багато майбутніх подій, головню про прихід Спасителя. Вони були учителями ізраїльського народу й оборонцями правдивої, об'явленої Богом, віри. На доказ свого Божого післанництва, пророки також творили чуда.

Що це пророцтво?

Пророцтво — це провіщення якоїсь майбутньої події, що її тільки Господь Бог знає і тільки Він може її об'явити.

* * *

Піст перед Христовим Різдвом (зв. Пилипівка або Різдянка) нагадує нам якраз ті часи, коли люди спостигнуті всякими нещастями, очікували приходу Христа Спасителя.

Ізраїльський народ часто не слухався Господа Бога і навіть відпадав від віри та поклонявся поганським божкам. Тоді Господь Бог зсилав кари на вибраний народ, а він спам'ятувався і каювся. Таким способом Боже Провидіння підтримувало правдиву віру і надію на обіцяного Спасителя. І коли Спаситель (Месія) прийшов на землю, то вже мав між людьми приготоване для Себе місце. Тому Святе Письмо каже про Спасителя, що Він « до своїх прийшов ».

Цілий Старий Завіт готував людей до приходу Спасителя та до прийняття Нового Завіту.

Як Господь Бог піддержував у людей віру в прихід Спасителя?

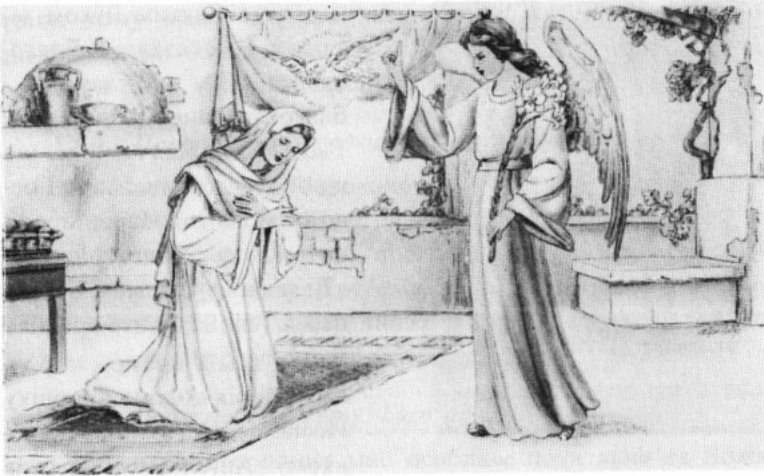

НОВИЙ ЗАВІТ

ТРЕТІЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

« Він задля нас людей і нашого ради спасіння, зійшов із небес, і воплотився з Духа Святого і Марії Діви, і стався чоловіком».

Благовіщення

Коли в Палестині володів цар Ірод, післав Господь Бог Ангела Гавриїла в містечко Назарет у Галилеї. Там жила свята діва Марія. Вона була заручена з праведним Йосифом, що був теслею. Марія і Йосиф походили з царського роду Давида. Ангел Гавриїл явився Марії і промовив до Неї: « Ра-

дуйся, благодатна, Господь з Тобою! Благословенна Ти між женами». А коли Вона налякалася, сказав Їй Ангел: «Не бійся, Маріє! Ти бо знайшла ласку в Бога. Ти вродиш Сина й даси Йому ім'я Ісус». Тоді Марія сказала до Ангела: «Як же воно станеться, коли я не знаю мужа?» Ангел відповів: «Дух Святий зійде на Тебе й сила Вишнього Тебе отинить; тому й святе, що народиться, назветься Син Божий». Марія повірила словам Ангела і сказала: «Ось я Господня слугиня: нехай зо мною станеться по твоєму слову!» (24).

І відійшов від Неї Ангел.

Цю радісню подію називаємо: **Б л а г о в і щ е н н я**.

Невдовзі потім пішла Марія до своєї тітки Єлисавети в Юдеї. А Єлисавета, надхнена Святим Духом, вітаючи Її, сказала: «Благословенна Ти між женами і благословенний плід утроби Твоїї. І звідкіля мені це, що прийшла до мене мати Господа мого?» Марія зраділа і славилла Бога пісню: «Величає душа моя Господа...» (25).

По трьох місяцях вернулася Марія додому під опіку Йосифа, свого обручника, якому Ангел у сні звістив

ту велику тайну, що Пречиста Діва буде Матір'ю Божого Сина.

(24) Лука 1, 28-38.

(25) Лука 1, 42-46.

Кого вибрав Бог Отець на Матір Свого Сина?

Бог Отець вибрав на Матір Свого Сина Пречисту Діву Марію з Назарету, дочку Йоакима і Анни, заручену зі свя- тим Йосифом.

Хто звістив це Марії?

Марії звістив це Ангел Гавриїл.

Як називаємо Пречисту Діву Марію?

Пречисту Діву Марію називаємо Богородицею, бо Вона породила Божого Сина, Ісуса Христа — Богочоловіка.

Якими особливими ласками обдарував Господь Бог Пре- чисту Діву Марію?

Пречиста Діва Марія була захоронена від первородного гріха, тому мала повноту ласки, залишилася непорочною дівицею й по народженні Ісуса Христа, а по успенні була взята разом з тілом до неба, як Цариця Ангелів і Святих.

Чим є Пресвята Богородиця для християн?

Як Мати Христа Богочоловіка, Марія є також Матір'ю Його Містичного (Таїнственного) Тіла, тобто Матір'ю святої Церкви, як це було проголошено на Вселенському Соборі, Ватиканському Другому, а тим самим і Матір'ю всіх християн. Вона посередниця ласк і заступниця перед Богом у всіх потребах душі й тіла.

Як почитаємо Пресвяту Богородицю?

Пресвята Богородиця має особливе почитання як Божа Мати, чесніша від Херувимів і славніша від Серафимів. Поміж усіма Святими Церква почитає Її на першому місці.

Якою молитвою молимося до Пресвятої Богородиці?

Головна молитва до Пресвятої Богородиці це Ангельський привіт або «Богородице Діво».

«Богорóдице Діво, ра́дуйся, благодáтна Маріє, Господь з Тобóю. Благословéнна Ти між жена́ми і благословéнний плід утрóби Твоє́ї, бо Ти породі́ла Христа́ Спа́са, Избавите́ля душ на́ших».

Ангельський привіт складається зі слів Ангела Гавриїла: «Радуйся, благодатна, Господь з Тобою. Благословенна Ти між женами». Зі слів святої Єлисавети: «І благословенний плід утроби Твоєї». Та зі слів Церкви: «Богородице Діво, Маріє, — бо Ти породила Христа Спаса, Избавителя душ наших».

Коли святкуємо свято Благовіщення?

Свято Благовіщення святкуємо 7 квітня (25 березня). Які ще знаєте молитви до Пречистої Діви Марії?

* * *

Дитятко Ісус, якого прихід благовістив Пречистій Діви Марії Ангел Гавриїл, було надією цілого світу.

І на кожного з вас, дорога молоде, глядить багато очей, і багато людей покладає на вас надію.

Ви є надією своїх батьків, ви є потіхою і вінцем їх життя.

Чи не бачите нераз зажуреного батька? Він думає, як придбати для вас усього, чого вам треба. Чи не бачите, як радіє ваша мати, коли бачить ваші гарні успіхи в школі і в праці? Не один батько відіймає собі від уст, щоб дитину післати до школи і допомогти їй вирости на розумну й чесну людину.

Ви є надією святої Церкви.

Сам Спаситель сказав: «Пустіть дітей приходити до Мене, таких бо царство небесне».

Побожна молодь — це радість святої Церкви. З неї мають вирости добрі християни і відважні оборонці святої Христової віри.

Ви є надією свого великого Народу.

Пам'ятайте про те, що вашим завданням є молитися, вчитися і працювати. Вам треба остатися й на чужині вірними своїй батьківській Церкві і своєму обрядові, та любити й шанувати все, що є наше рідне, українське, — а тоді сповните надії своїх батьків, святої Христової Церкви і свого Народу.

Різдво Ісуса Христа

Римський цісар Август наказав списати людність жидівської землі. Люди мали зголошуватись у тій місцевості, звідки походили їх предки. Йосиф і Марія походили з Вифлеєму, з Давидового роду, тому вони пішли туди до запису. У Вифлеємі не могли ніде знайти місця на нічліг, бо тоді зішлося там багато народу, і вони мусіли заночувати за містом у печері (вертепі), яку пастухи з околиці вибрали на загороду для худоби.

Там уночі народився Ісус Христос, Божий Син, Спаситель світу.

Недалеко того вертепу пастухи стерегли свої стада. Їм з'явився Ангел і сказав: «Не бійтеся, бо я звіщаю вам велику радість. Сьогодні народився вам у місті Давидовім Спаситель, він же Христос Господь. І ось вам знак: знайдете дитя сповите, що лежатиме в яслах».

І зараз явилось багато Ангелів, що хвалили Бога словами: «Слава на висотах Богу й на землі мир людям його вподобання».

Пастухи побігли до стайні і знайшли там Боже Дитячко у яслах, а біля Нього Пречисту Діву Марію і Йосифа, та перші поклонилися Ісусові Христові ⁽²⁶⁾.

⁽²⁶⁾ Лука 2, 1-17.

Де народився Ісус Христос?

Ісус Христос народився у вертепі, недалеко Вифлеєму.

Коли народився і де жив Ісус Христос?

Ісус Христос народився першого року нашої християнської ери за часів цесаря Августа, і від народження Ісуса Христа числимо роки. Ісус Христос народився і жив 33 роки в ізраїльській землі, що називається також Свята Земля або Палестина. Лежить вона в Азії, недалеко Єгипту, над рікою Йордан, що вливається до Мертвого моря. Головне місто Святої Землі — це Єрусалим.

Чи Ісус Христос, як людина, мав отця?

Ісус Христос, як людина, не мав отця.

Чим був святий Йосиф для Ісуса Христа?

Святий Йосиф був опікуном Ісуса Христа.

Чи Ісус Христос був тільки людиною?

Ні! Ісус Христос був не тільки правдивою людиною, але й правдивим Богом, тому називаємо Його **Б о г о ч о л о в і к о м**.

Хто є Ісус Христос як Бог?

Ісус Христос як Бог, є друга Особа Божа — Бог Син.

Чому Божий Син стався чоловіком?

Божий Син стався чоловіком, щоб спасти людей від гріхів і вічної кари.

Як стався Божий Син чоловіком?

Божий Син стався чоловіком діянням і силою Святого Духа, взявши людське тіло від Пречистої Діви Марії.

Чому Пречисту Діву Марію називаємо Божою Матір'ю або Богородицею?

Пречисту Діву Марію називаємо Божою Матір'ю або Богородицею тому, що Вона породила Ісуса Христа, який є не тільки чоловіком, але й Богом.

Як називаємо ту правду, що Божий Син стався чоловіком?

Ту правду, що Божий Син стався чоловіком, називаємо таїнством в о п л о ч е н н я Божого Сина. («Плоть» значить тіло, а «воплотитися» — прийняти людське тіло).

Скільки природ є в Ісусі Христі?

Ісус Христос як Богочоловік має дві природи — Божу і людську, бо є правдивим Богом і правдивим чоловіком, з душею й тілом; але в Христі є тільки одна Особа.

Чи нам легко зрозуміти воплощення Божого Сина?

Нам не легко зрозуміти таїнство воплощення Божого Сина, бо правда віри, що Ісус Христос як друга Божа Особа стався також людиною, та що в одній Особі має дві природи, перевищує людський розум і є тайною нашої віри.

Коли святкуємо празник Христового Різдва?

Празник Христового Різдва святкуємо 7 січня (25 грудня нов. ст.).

* * *

День перед празником Христового Різдва називається у нас Святий Вечір. Того дня ввечері у кожному українському домі всі домашні засідають до спільної святої вечері. Долівку хати вистеляють соломою, стіл під обрусом сіном, а в куті хати ставлять сніп. Це має символічно пригадувати вертеп і ясла, де народився Ісус Христос. Христове Різдво принесло всім велике щастя, тому перед вечерею всі діляться просфорою з медом і взаємно складають собі побажання.

На пам'ятку Христового вертепу, на Святий Вечір ходять колядники з «вертепом». Також прибирають ялинку солодощами й різними дарунками. Всі ці звичаї є виявом великої радості з приводу народження Божого Сина, Спасителя світу. По вечері співають коляди, в яких звеличується Христове Різдво та описується події з перших днів життя Ісуса Христа.

Тропар празника Христового Різдва: «Рождество Твоє Христє Божє наш, возсія мірови світ рáзума: в нем бо звíздам служáщїї, звíздбóю учáхуся, Тебї клáнятися солнцу прáвди, і Тебє вíдити с висотї востóка: Гóсподи, слáва Тебї».

«Різдво Твоє, Христе, Боже наш, возсіяло світові світло розуму: в ньому бо звíздам служáщї звíздою навчáлися — Тобї поклонятися, сонцю прáвди, і Тебе вíдити з висоти сходу, Господи, слава Тобї».

Розважте над тим, чому Ісус Христос народився в такому убозтві?

Пригадайте собі, які коляди вмієте співати?

ПОДІЇ З МОЛОДИХ ЛІТ ІСУСА ХРИСТА

Жертвування Ісуса Христа

Восьмого дня найменували Дитятко і дали Йому ім'я Ісус. Сорокового дня Йосиф і Марія віднесли Ісуса до єрусалимського храму, щоб за звичаєм жертвувати Його Богові на службу. Тут стрінув їх старець Симеон, якому Господь Бог обіцяв, що він не вмере, доки не побачить Спасителя. Ведений Святим Духом, Симеон якраз тоді прийшов до храму, коли туди вносили Ісуса, взяв Дитятко на руки і промовив: «Нині, Владико, можеш відпустити слугу Твого за Твоїм словом у мирі, бо мої очі бачили Твоє спасіння».

Стрінула Ісуса в храмі теж старенька пророчиця Анна, яка з радістю понесла між людей вістку про народження Спасителя світу (27).

Зі сходу, за звіздою, прийшли до Єрусалиму мудреці — їх називають теж царями, — щоб поклонитися народженому Спасителеві. Вони розпитували у Єрусалимі: «Де цар юдейський, що оце народився? Бо ми бачили його зорю на сході й прийшли йому поклонитися».

Почув про це Ірод, тодішній жидівський цар, і злякався, що Спаситель забере йому царство. Тому вирішив убити Боже Дитя.

Від жидівських священників довідався він, що Месія має народитися у Вифлеємі. Тоді прикликав до себе мудреців і відіслав їх у Вифлеєм, кажучи: «Ідіть та розпитайтеся пильно про Дитя, і коли знайдете, сповістіть мені, щоб я теж пішов йому вклонитися».

Мудреці пішли до Вифлеєму, найшли там Боже Дитятко, поклонилися Йому та зложили Йому дари: золото, кадило, і миро.

А коли мали вертатися, явився їм у сні Ангел і сказав, щоб не вступали до Ірода, бо він хоче вбити Дитятко. Мудреці повернулися іншою дорогою до свого краю, а до Ірода не вступили (28).

Що сталося восьмого дня з Дитятком Ісусом?

Восьмого дня надали Дитяткові ім'я Ісус. Пам'ятку тієї події святкуємо в дні нашого Нового Року 1 (14 ст.ст.) січня.

Що сталося сорокового дня з Дитятком Ісусом?

Сорокового дня занесли Дитятко Ісуса до храму в Єрусалимі і там, згідно з приписом закону, жертвували Його Богові.

---

(27) Лука 2, 22-40.

(28) Матей 2, 1-13.

Хто стрінув Ісуса Христа в єрусалимському храмі?

В єрусалимському храмі стрінули Ісуса Христа старець Симеон і пророчиця Анна.

На цю пам'ятку маємо свято Стрітіння Господа нашого Ісуса Христа, 15 (2-го нов. ст.) лютого.

Звідки довідалися мудреці про народженого Спасителя?

Мудреці побачили нову зорю на небі і зрозуміли, що вона звіщає народження Спасителя в жидівській землі. А від царя Ірода довідалися, що Спаситель світу має народитися у Вифлеємі.

Від кого довідався цар Ірод, де Месія має народитися?

Цар Ірод довідався від жидівських священиків, що Месія має прийти на світ у Вифлеємі, бо так є написано у книгах старозавітніх пророків.

Що принесли мудреці в дарі Божому Дитяткові?

Мудреці принесли Божому Дитяткові в дарі золото, кадило і миро.

* * *

Коли маєте якусь журбу, йдіть до Христа Господа, утаєного у Найсвятішій Євхаристії в кивоті у церкві. Він сам сказав: «Прийдіть до мене всі втомлені й обтяжені, і я облегу вас».

Всі люди, без різниці стану і віку, мають обов'язок поклонятися Ісусові Христові. Всі люди обов'язані ходити до церкви на Богослуження, всі обов'язані сповідатися і причащатися, бо перед Господом Богом всі рівні.

Кивот у церкві — це наче вертеп у Вифлеємі. Не нарікайте на біду, коли ви убогі, і не погорджуйте убогими, коли ви багаті. Бо Ісус Христос прийшов убогим на світ і убогих пастухів прийняв з поклоном перше ніж багатих мудреців.

Пам'ятяйте про те, як старець Симеон дуже тішився і дякував Господеві Богові, коли мав щастя прийняти на руки маленького Ісуса. Так само і ви тіштеся і дякуйте Ісусові Христові, коли у святому Причастю приймете Його до свого серця.

Коли ми достаємо такого щастя, яке відчули Симеон і Анна?

УКРИТЕ ЖИТТЯ ІСУСА ХРИСТА

Втеча святої Родини до Єгипту

Коли Ірод довідався, що мудреці вернулися іншою дорогою, попав у велику злість і післав вояків, щоб повбивали у Вифлеємі всіх малих хлопців до двох літ. Він думав, що між ними вб'є і Месію-Ісуса.

Але перед тим явився Йосифові Ангел у сні і сказав: «Устань, візьми Дитячко і Його Матір, і втікай до Єгипту, бо Ірод розшукуватиме Дитя, щоб його вбити». Йосиф взяв Ісуса і Його Матір та вночі вийшов до Єгипту, де перебував до смерті Ірода.

По смерті Ірода Ангел знову явився Йосифові та сказав йому вертатися до ізраїльської землі. Свята Родина повернулася і замешкала в Назареті ⁽²⁹⁾.

⁽²⁹⁾ Матей 2, 13-23.

Дванадцятилітній Ісус у єрусалимському храмі

Йосиф і Марія ходили щороку до Єрусалиму на свято Пасхи. Коли Ісусові було дванадцять років пішов Він також з ними. Минули свята, і Йосиф та Марія верталися додому, не завваживши, що Ісус остався в Єрусалимі. У тому переконанні, що Ісус іде з іншими прочанами, зробили день дороги і стали шукати Його між родиною та знайомими. А не знайшовши, вернулися до Єрусалиму. Аж по трьох днях знайшли Ісуса в храмі між ученими, з якими Він розмовляв; всі дивувалися Його розумові. Марія зворушена довгим шуканням, сказала: «Дитино, чому Ти це так зробив нам? Ось батько Твій і я, болючи, Тебе шукали». А Ісус відповів: «Чого ж ви Мене шукали? Хіба не знали, що Я маю бути при справах Отця мого?»

І пішов з ними до Назарету та був їм послушний і зростав у премудрості та в ласці у Бога і людей ⁽³⁰⁾.

Де схоронилася свята Родина перед царем Іродом?

З наказу Ангела, свята Родина схоронилася у Єгипті, бо Ірод хотів убити Ісуса. Аж по смерті Ірода вернулася свята Родина з Єгипту назад до Назарету.

Куди ходив дванадцятилітній Ісус з Марією і Йосифом?

Дванадцятилітній Ісус ходив з Марією і Йосифом до Єрусалиму на празник Пасхи, щоб тим дати нам приклад, як і ми повинні ходити до церкви.

Як жив Ісус Христос у Назареті?

Ісус Христос жив у Назареті побожно, був слухняний і працював аж до тридцятого року Свого життя, щоб нас повчити, як і ми повинні жити.

⁽³⁰⁾ Лука 2, 41-51.

* * *

Чи знаєте, хто це той хлопчина, що з родичами йде так радо на свято Пасхи до далекого Єрусалиму? Це Божий Син, дванадцятилітній Ісус.

А як же це? Божий Син, сам Бог, іде молитися? Так! Христос Господь дав нам приклад, щоб ми знали, що для людини першим обов'язком є молитися.

Хто це той молодий чоловік, що працює в домі убогого теслі Йосифа в Назареті як звичайний робітник, виконуючи радо і широко навіть важку, чорну роботу? Це Божий Син Ісус Христос.

Як же це? Божий Син, сам Бог, працює і то важко? Так! Христос Господь дав нам приклад, щоб ми знали, що другим обов'язком людини є працювати.

Хто це той молодий чоловік, що живе у скромному домі Йосифа і Марії в Назареті, вдоволяється малим і в усьому радо слухає Йосифа та Марію, коли ті кажуть йому щось робити? Це Божий Син Ісус Христос.

А як це може бути? Божий Син, сам Бог, що володіє світами — є послухний людям? Так! Христос Господь дав нам приклад, щоб ми знали, що третім обов'язком людини є послух.

Пам'ятайте про це і беріть собі приклад з Христа.

Молися — і будеш доброю Божою дитиною;
працюй — і будеш хосенним для людського роду;
слухай — і причинишся до ладу, спокою та порядку в родині і суспільності.

Чи не нарікаєте на убожество?

Чи любите працювати?

Чи слухаєте батьків?

ПРИЛЮДНИЙ ВИСТУП ІСУСА ХРИСТА

Хрещення Ісуса Христа

В околицях ріки Йордану жив святий Іван Хреститель, син Захарії і Єлисавети. Він ще перед своїм народженням був вибраний Богом на Христового Предтечу, що мав приготувати людей на прихід Спасителя. Іван Хреститель вів життя пустельника і проповідував: «Покайтеся, бо наблизилося небесне царство. Сокира вже при корені дерев: кожне дерево, що не приносить доброго плоду, зрубають і в вогонь кинуть». До нього приходило багато людей, визнавали свої гріхи, а Іван хрестив їх у ріці Йордані. І говорив до людей: «Я хрещу вас водою на покаяння, а Той, хто йде за мною, від мене сильніший, і я негідний носити Йому взуття. Він вас хреститиме Духом Святим і вогнем» (31).

Коли Ісусові Христові було тридцять років, прийшов і Він до Івана над Йордан, щоб той хрестив Його. Іван відмовлявся, кажучи: «Мені самому треба хреститися в Тебе, а Ти приходиш до мене?» Ісус Христос у відповідь сказав йому: «Лиши це тепер, бо так треба нам сповнити всяку правду». Тоді Іван хрестив Ісуса. Під час хрещення явився над Ісусом Святий Дух у виді голуба. Та відчинилося небо і дався чути голос Бога Отця: «Це Син Мій любий, що його Я вподобав» (32).

Іванове хрещення було тільки прообразом Христового, новозавітного хрещення, тобто святої Тайни Хрещення.

---

(31) Матей 3, 1-12 і Лука 3, 7-17.

(32) Матей 3, 13-17.

Диявол спокушує Ісуса Христа

По хрещенні пішов Ісус Христос у пустиню, де перебув сорок днів і сорок ночей в пості і на молитві. Тоді диявол три рази спокушав Його, обіцяючи Йому марну славу і всі багатства землі. Ісус Христос відкинув усі спокуси, а за третім разом сказав до диявола: «Геть сатано! Написано бо: Господеві, Богові твоєму, поклонися і Йому єдиному будеш служити». Тоді диявол відступив від Христа, а прийшли Ангели і служили Йому ⁽³³⁾.

Вибір Апостолів

По сорокаденному пості розпочав Ісус Христос учительську працю. Ходив по Святій Землі від села до села, від міста до міста, проповідував Євангелію, чинив людям багато добра і творив чуда. З-поміж Своїх учнів вибрав дванадцятьох Апостолів, які завжди з Ним ходили і були свідками Його діл і слів. Імена Апостолів такі: 1. Симон, котрого Христос відтак назвав Петро, 2. Андрей Первозванний, 3. Яків старший, 4. Іван Євангелист, 5. Филип, 6. Натанііл Вартоломей, 7. Матей Євангелист, 8. Тома, 9. Яків молодший, 10. Симон Зилот, 11. Юда Тадей і 12. Юда Іскаріот, що опісля зрадив Ісуса Христа. На його місце вибрано Матію ⁽³⁴⁾.

⁽³³⁾ Матей 4, 1-11.

⁽³⁴⁾ Матей 10, 1-4.

Коли Ісус Христос став навчати людей?

Ісус Христос став навчати людей, коли мав тридцять років.

Що попередило прилюдну науку Ісуса Христа?

Прилюдну науку Ісуса Христа попередили такі події:

1. Святий Іван Хреститель хрестив Ісуса Христа в ріці Йордані;
2. Ісус Христос перебув сорок днів і сорок ночей в пустині в пості і на молитві та переміг там спокуси диявола.

Що незвичайне сталося при хрещенні Ісуса Христа?

При хрещенні Ісуса Христа перший раз об'явилася людям Пресвята Трійця: Бог Отець промовляв з неба, Бог Син хрестився в Йордані, а Бог Дух Святий явився у вигляді голуба і сховався над Ісуса.

Хто є Пресвята Трійця?

Пресвята Трійця — це один Бог у трьох Божих Особах: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий.

Чи три Божі Особи різняться між собою?

Три Божі Особи різняться між собою, але рівночасно вони, одна одній, є зовсім рівні, бо всі вони є тим самим Богом та мають одну і ту саму Божу природу.

Чи можемо зрозуміти людським розумом, як три Божі Особи, що дійсно різняться між собою, є одним і тим самим Богом?

Ми цього не можемо вповні зрозуміти, як три Божі Особи, що хоч різняться дійсно між собою, є одним і тим самим Богом, — бо це є надприродне таїнство віри.

Що це є надприродне таїнство віри?

Надприродне таїнство віри — це правда, якої не можемо вповні зрозуміти, але в неї віримо, бо її об'явив нам Господь Бог.

Як почитаємо Пресвяту Трійцю?

Пресвяту Трійцю почитаємо так, що робимо на собі знак святого хреста і при цьому побожно висказуємо: « Слава Отцеві і Синові і Святому Духові, і нині і завжди і на віки

вічні. Амінь». Молимося до Пресвятої Трійці особливою молитвою: «Пресвята Тройце ...» та зберігаємо в своїй душі несплямлений гріхом образ Пресвятої Трійці, а при цьому стараємося жити дійсно по-християнськи та вистерігаємося гріхів.

Що спокушує нас до гріха?

До гріха спокушує нас головню злий дух, лихі люди і наші злі природні нахили.

Що треба робити, щоб перемогти спокуси?

Щоб перемогти спокуси — треба їх вистерігатися і молитися.

Хто остерігає нас перед гріхом?

Перед гріхом остерігають нас: Ангел-Хоронитель, добрі люди і наша совість.

Що це є чужі гріхи?

Чужими гріхами називаємо такі гріхи, якими ще й інших людей приводимо до гріха.

Скільки є чужих гріхів?

Чужих гріхів є дев'ять.

Яке свято установлене на згадку про хрещення Ісуса Христа?

На згадку про хрещення Ісуса Христа є установлене свято «Богоявлення Господнє» або, як його звичайно у нас називають: «Йорданські свята» чи «Водохреща».

* * *

Пам'ятку хрещення Ісуса Христа святкуємо в нашому обряді дуже торжественно дня 19 (6-го) січня. Це свято називаємо Богоявлення, бо тоді об'явилася людям Пресвята Тройця. В день, перед святом Богоявлення, обов'язує піст і спільна вечеря, з подібними звичаями та обрядами, як і перед Христовим Різдом. По вечері співають пісні, що називаються щедрівками, а від них і цілий той вечір називаємо **Щедрий Вечір**.

В день навечер'я Богоявлення, по Службі Божій, відбувається водосвяття в церкві. А в сам день Богоявлення, по Богослуженні, іде торжественний похід з церкви на ріку, або на став чи до приготованих збірників води, і там відправляється велике Йорданське Водосвяття. Такого гарного Бо-

гослуження нема в ніякому іншому обряді. Опісля священик відвідує вірних зі свяченою водою в їх домах.

Тропар празника Богоявлення Господнього: «Во Йордані крещаяшуся Тебі Господи, трійческоє явіся поклоненіє: родителєв бо глас свідительствоваше Тебі, возлюбленнаго тя Сїна іменуя: і Дух в виді голубїні, ізвіствоваше словесє утверждєніє. Явлєйся, Христе Бже, і мїр просвіщєй, слава Тебі».

«Як в Йордані хрестився Ти, Господи, Тройці явилось богопочитання, Родителя бо голос засвідчував Тобі, возлюбланим Тебе Сином найменуючи; і Дух у виді голубинім сповіщав утвердження слова. Явився Ти, Христе Боже, і світ просвітив, слава Тобі».

Кондак Богоявлення: (Його співається під час відвідувань домів з йорданською водою): «Явілся єси днесь вселєнній, і світ Твой, Господи, знаменася на нас, в разумї поїющих Тя: пришєл єси, і явілся єси Світ неприступний».

«Явився Ти днесь вселєнній і світло Твоє, Господи, знаменалось на нас, у спїзнанні оспівуючих Тебе: Пришов єси і явився єси — Світло неприступне».

До чоґо, після нашого звичаю, уживається свяченої води?

ЧУДА ІСУСА ХРИСТА

Чудо в Кані Галилейській

Небавом по виборі Апостолів, запрошено Ісуса Христа і Його Матір та Апостолів на весілля до Кани в Галилеї. В часі весілля сказала Пречиста Дїва до Ісуса, що гостям не стало вина. Христос наказав весільним слугам наповнити кам'яні збанки водою, а коли слуги це виконали, тоді промовив до них: «Зачерпніть тепер та й несїть до старости весільного».

Коли староста покуштував, то ствердив, що вода у збанках перемінилася в дуже добре вино. Це було перше чудо Ісуса Христа. Видячи це, Христові учні увірили, що Христос — це Божий Післанець ⁽³⁵⁾.

Успокосння бурі на морі

Одного разу плув Ісус Христос зі Своїми учнями на другий беріг Галилейського моря і, стомлений, заснув у човні. Тоді знялася велика буря і хвилі почали заливати човен.

Перелякані учні збудили Ісуса, а Він спокійно сказав до них « Чого боїтеся? Де ваша віра?»

І наказав вітрам та хвилям утихомиритися, і зараз настала тиша. Всі дивувалися і говорили між собою: «Хто це такий, що вітрам і воді повеліває, і вони слухають його?»⁽³⁶⁾

Чудесне нагодування п'ятьох тисяч людей

Іншим разом навчав Христос у пустині коло п'яти тисяч людей. Під вечір сказали учні до Ісуса: « Відпусти людей, хай ідуть по хуторах та селах, що навколо, і знайдуть собі притулок та поживу, бо ми тут в пустому місці». А Христос на те відповів: « Дайте ви їм їсти». Апостоли сказали, що мають тільки п'ять хлібів і дві риби. А це замало на стільки народу. Тоді звелів Ісус Христос народові сісти гуртами на траву, взяв хліби і риби, поблагословив їх, переломив і давав Апостолам, а вони роздавали людям. Всі наситилися, і ще лишилося дванадцять кошиків окрушин. І говорили люди, що це справді великий пророк прийшов на світ ⁽³⁷⁾.

⁽³⁵⁾ Іван 2, 1-10.

⁽³⁶⁾ Лука 8, 22-25.

⁽³⁷⁾ Лука 9, 12-17.

Чи Ісус Христос тільки навчав людей?

Ісус Христос навчав людей і також творив чуда.

Що це таке чудо?

Чудо — це надприродне діло, що його може вчинити тільки Божа всемогутність.

А чи людина може зробити чудо?

Людина також часом може зробити чудо, але не своїми власними силами, а лише за допомогою Божої всемогутності.

В якій цілі творив Ісус Христос чуда?

Ісус Христос творив чуда, щоб доказати людям правдивість Своєї науки й Свого Божества, та щоб людям робити добро.

Чого навчас нас присутність Ісуса Христа на весіллі в Кані?

Присутність Ісуса Христа на весіллі в Кані учить нас, що подружжя — це свята річ, що це — Божа установа.

Що це таке Тайна Подружжя?

Тайна Подружжя — це велика Тайна, в якій християнські подруги, чоловік і жінка, лучаться нерозривно і дістають Божу ласку, щоб спільно жити аж до смерті і вірно виконувати свої обов'язки родичів.

Який найважливіший обов'язок родичів?

Найважливіший обов'язок родичів — це християнське виховання дітей.

Як довго триває християнське подружжя?

Християнське подружжя триває аж до смерти одного з подругів, бо воно є нерозривне.

Чому зв'язок Тайни Подружжя триває до смерти чоловіка або жінки?

Зв'язок Тайни Подружжя триває до смерти чоловіка або жінки, бо Христос Господь виразно сказав: «Що, отже, Бог злучив, людина нехай не розлучає» (Матей 19, 6).

Чому християнське вінчання чоловіка й жінки є святою Тайною?

Християнське вінчання чоловіка й жінки є Тайною, бо Христос підніс християнське подружжя до гідності святої Тайни.

Чому тільки Церква має право давати розпорядження щодо вінчання хрещених осіб?

Тільки Церква може розпоряджати щодо вінчання хрещених осіб, бо лише Церква має право до святих Тайн, установлених Христом для спасіння людей, а християнське подружжя є святою Тайною.

Яке право має держава до справ подружжя між хрещеними особами?

В справах подружжя між хрещеними особами, держава має право видавати розпорядження лише щодо наслідків заключеного подружжя в суспільно-громадянському житті.

Що потрібне, щоб гідно прийняти святу Тайну Подружжя?

Щоб гідно прийняти святу Тайну Подружжя, треба бути в стані освячуючої ласки, знати обов'язки подружнього життя й підкоритися подружнім законам Церкви.

Як діє свята Тайна Подружжя?

Свята Тайна Подружжя побільшує освячуючу ласку, дає особливішу Божу поміч для чоловіка й жінки любитися взаємно та бути вибачливими одне одному для їхніх життєвих хиб і недосконалостей.

Що християни повинні робити, щоб належно приготуватися до чесного і щасливого подружжя?

Щоб приготуватися до чесного й щасливого подружжя, християни повинні: молитися, щоб Господь Бог допоміг їм зробити добрий вибір; шукати поради у своїх батьків і сповідника; вправлятися в християнських чеснотах, особливо в чистоті; часто приступати до святих Тайн: Покаяння і Пресвятої Євхаристії.

Коли християни повинні приймати святу Тайну Подружжя?

Для християн найкраще є приймати святу Тайну Подружжя після Божественної Літургії, відправленої у їхньому наміренні, на якій приступлять до святого Причастя, бо тоді можуть одержати особливі Божі ласки й благословення на дорогу свого подружнього життя.

Які подружжя не дозволяє Католицька Церква?

Католицька Церква не дозволяє подружжя з близькими кривними і свояками. Подружжя з некатоликами називаються мішаними подружжями.

Чому Католицька Церква не дораджує мішані подружжя?

Католицька Церква не дораджує мішані подружжя тому, що вони можуть спричинити незгоду в родині, а іноді є небезпекою для утрати католицької віри в одного з подругів та занедбання релігійного виховання дітей.

Чи Церква дозволяє часом мішані подружжя, або на подружжя з близькими свояками?

Церква дозволяє часом на мішані подружжя, а також на подружжя з близькими свояками, але лише з дуже важних причин. Такий дозвіл називається диспенза.

* * *

Взором християнської родини є свята Родина: Святий Йосиф, Пресвята Діва Марія і Боже Дитятко — Ісус. Для вас, дорога молоде, взором у тій Родині є Божий Син.

Що ж винні ви родичам?

Ви родичам винні: а) **П о с л у х**. Родичі — це для вас Божі заступники на землі. Будьте родичам послужні, як був послухний Ісус Христос.

б) **П о ш а н у**. Вже четверта Божа заповідь це наказує. А виповніте ту Заповідь тоді, коли будете поважати родичів, розмовляти з ними з пошаною та чемно супроти них поводитися.

в) **Л ю б о в**. Родичі, це по Бозі ваші найбільші добродії. Тому ви повинні бути вдячні для них. Маєте любити родичів, молитися за них Богові, пильно вчитися і помагати їм у всьому.

ІСУС ХРИСТОС НАВЧАЄ ЯК ГОСПОДЬ БОГ ЛЮБИТЬ ЛЮДЕЙ

Притча про блудного сина

Навчаючи людей, Христос Господь сказав, що в небі велика радість, коли грішні люди каються і наворачтаються до Бога.

Щоб пояснити нам Боже милосердя, оповів Ісус Христос притчу про блудного сина.

Один господар мав двох синів. Молодший син не хотів працювати в батька так, як це робив старший син. Він забрав свою частку і виїхав з батьківського дому в далекий край. Там жив ледачо і втратив все, що мав. В тому краю саме тоді настав голод, і блудний син почав бідувати. Пішов на службу і пас безроги, а господар не давав йому ані того корму, яким жилилися безроги.

Обдертий і голодний став він роздумувати: «Скільки то наймитів у мого батька мають подостатком хліба, а я тут з голоду конаю. Встану та й піду до батька мого і скажу йому: «Тату, я прогрішився проти неба й проти тебе. Я недостойний більше зватися твоїм сином. Прийми мене як одного з твоїх наймитів». І встав та пішов до батька.

Вже здалека побачив його батько і змилюсердився над ним. Вийшов йому назустріч, обняв його і поцілував. Все забув, все простив йому, бо дуже його любив. І звелів слугам винести найкращу одягу, одягнути його і дати йому

перстень на руку та взуття на ноги. Ще наказав заколоти годоване теля, щоб усі їли та веселилися, бо вернувся його син, про котрого він думав, що вже загинув ⁽³⁸⁾.

Той господар — це Господь Бог. А легкодушний син — це кожний чоловік, що забуває Бога та живе грішно. Але милосердний Бог так дуже любить нас, що все готов нам простити, забути, та пригорнути нас до Свого батьківського серця, якщо тільки ми покаємося.

Чого вчить нас притча про блудного сина?

Притча про блудного сина вчить нас про те, як Господь Бог милосердиться над грішником і як радо прощає йому, коли він кається.

У котрій тайні прощас нам Господь Бог гріхи, вчинені нами по хрещенні?

Гріхи, вчинені по хрещенні, прощає нам Господь Бог у Тайні Покаяння або Сповіді.

Що це є свята Тайна Покаяння або Тайна Сповіді?

Свята Тайна Покаяння або Тайна Сповіді — це Тайна, в якій священник в імені Бога відпускає грішникові гріхи, коли він щиро кається і з них сповідається.

Коли установив Ісус Христос святу Тайну Покаяння або Тайну Сповіді?

Святу Тайну Покаяння або Тайну Сповіді, установив Ісус Христос по Своїм воскресенні, коли сказав до Апостолів: «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте — затримаються» ⁽³⁹⁾.

⁽³⁸⁾ Лука 15, 11-32.

⁽³⁹⁾ Іван 20, 22-23.

Що маємо робити при святій Тайні Покаяння?

При святій Тайні Покаяння маємо:

1. Пригадати собі свої гріхи, тобто зробити іспит совісти;
2. Жалувати, що ми тими гріхами зневажили Господа Бога;
3. Постановити не грішити більше;
4. Виявити перед священником свої гріхи;
5. Виконати наложену покуту.

Як робимо іспит совісти?

Іспит совісти робимо так:

1. Просимо Святого Духа про поміч молитвою «Царю Небесний...»;
2. пригадуємо собі, коли ми останній раз сповідалися, і чи не забули, або не затаїли якогось гріха та чи відправили наложену покуту;
3. пригадуємо собі наші гріхи і по можності їх число та щиро жалуємо за них.

Що є найважливіше у святій Тайні Покаяння?

Найважливіше у святій Тайні Покаяння є розбудити в собі щирий жаль за гріхи і рішуче постановити поправитися.

Що значить жалувати за гріхи?

Жалувати за гріхи — значить відчувати біль душі, тому що ми згрішили, і брідитися тими гріхами.

Який може бути жаль за гріхи?

Жаль за гріхи може бути природний і надприродний.

Природний жаль є тоді, коли жалуємо, що ми через гріхи потерпіли якусь шкоду на добрій славі, на здоров'ю або на майні. Такий жаль *не вистачає* до відпущення гріхів.

Надприродний жаль є тоді, коли жалуємо, що ми зневажили Господа Бога і втратили Божу ласку (благодать).

Який може бути надприродний жаль за гріхи?

Надприродний жаль за гріхи може бути з вершений (досконалий) і незвершений (недосконалий).

Звершений (досконалий) жаль є тоді, коли жалуємо за гріхи з чистої любови до Господа Бога. Жалуємо, що ми зневажили доброго Бога, вчинили Йому прькрість, що наші гріхи були причиною терпінь нашого Спасителя Ісуса Христа. При такому жалю відпускаються нам гріхи, хоч ми не мали можливости висповідатися.

Незвершений (недосконалий) жаль є тоді, коли жалуємо за гріхи з любови до нашої власної душі, що ми через гріхи втратили небо і заслужили собі на пекло. Такий жаль на сповіді вистачає до відпущення гріхів, але треба старатися завжди

розбуджувати в собі досконалий надприродний жаль.

Як сповідаємося?

1. Клякаємо при сповідальниці або стаємо при аналої, і хрестимося.

2. Коли нас священник благословить, говоримо: « Я грішний, сповідаюся Господеві Богові Всемогутньому і вам, духовний Отче, з усіх моїх гріхів, якими я зневажив Господа Бога від останньої моєї сповіді».

3. Тепер кажемо, коли ми останній раз сповідалися, і висказуємо свої гріхи.

4. Коли священник щось нас запитає, то відповідаємо чемними словами; а коли запитає, чи жалуємо за наші гріхи і чи постановляємо поправитися, говоримо так:

« За ці, і за всі інші гріхи цілого мого життя, жалую з цілого серця, бо я ними зневажив Господа

Бога, найвище і найліпше Добро. Бриджуся всіх моїх гріхів і рішуче постановляю поправитися та більше не грішити. Прошу вас, духовний Отче, наложити мені спасенну покуту і розрішити мене від гріхів».

5. Коли священник наложить нам покуту і дає розрішення, тоді б'ємося в груди, говоримо митареву молитву: « Боже, милостивий будь мені грішному (грішній)», робимо на собі знак святого хреста, і після того відходимо.

Як Христос освячує нас у святій Тайні Покаяння?

У святій Тайні Покаяння Ісус Христос прощає нам гріхи, дає нам наново освячуючу ласку, якщо ми її втратили, або збільшує її, даючи нам відпорність перед гріхами та душевне заспокоєння і радість.

Чи маємо обов'язок сповідатися?

Хто втратив Божу ласку через тяжкий гріх, повинен конечно висповідатися. Але свята Церква поручає часту сповідь навіть з легких гріхів, та накладає конечний обов'язок приступати до святої Тайни Сповіді у великодньому часі.

Чому треба визнавати гріхи перед священиком?

Треба визнавати гріхи перед священиком, бо Христос наказав Апостолам і їхнім наслідникам у священстві, що кому вони відпустять гріхи, тим відпустяться, а кому затримують — будуть затримані.

Чому у повищих Христових словах міститься теж доручення визнавати гріхи перед священиком?

Ті Христові слова наказують нам визнавати гріхи священикові, бо священик сам від себе не може знати наших гріхів, які має відпустити чи задержати.

Чи треба сповідатися з усіх гріхів?

Конечно треба сповідатися з усіх тяжких, або смертних, гріхів, але порадним є визнавати при святій сповіді і легкі гріхи, бодай важніші.

Чи добра та свята Сповідь, коли хтось свідомо затаїть якийсь тяжкий гріх?

Така сповідь, у якій свідомо затаюється тяжкий гріх, є новим тяжким гріхом, бо сповідаємося Богові, який усе

знає, отже знає і про те, що гріх навмисне та свідомо затаєно. Не оправдує тут якість упередження чи встид перед священиком, бо священик у справах Сповіді є зобов'язаний до найстрогішої таємниці.

Чи добра така свята Сповідь, коли хтось забув сказати якийсь тяжкий гріх?

Коли хтось забув сказати якийсь тяжкий гріх, то Сповідь добра і можна причащатися. Однак з того гріха треба висповідатися на наступній Сповіді.

Чи треба сповідатися перед кожним святим Причастям?

Сповідь перед святим Причастям є конечна лише тоді, коли хтось має тяжкий, або смертний, гріх. За легкі гріхи вистачить розбудити в собі щирий жаль. Святе Причастя змиває з душі всі легкі гріхи.

Які користі приносить нам свята Тайна Покаяння?

Свята Тайна Покаяння повертає освячуючу ласку, відпускає гріхи і вічні кари за гріхи та частину дочасних кар; дає поміч, щоб вистерігатися гріха на майбутнє; повертає заслуги добрих діл, втрачені через тяжкі гріхи.

Чи людина у тяжкому грісі може відзискати освячуючу ласку поза святою Тайною Покаяння?

Людина у тяжкому грісі може відзискати освячуючу ласку поза святою Тайною Покаяння через акт досконалого жалю, злучений зі щирою постановою висповідатися.

Чи можна прийняти святе Причастя, коли хтось допустився тяжкого гріха, а відтак розбудив у собі акт досконалого жалю?

Ні, в такому випадку приймати святого Причастя не

можна. Треба конче наперед висповідатися з поповненого гріха, поки прийметься святе Причастя.

Що мусимо зробити по святій Сповіді?

По святій Сповіді мусимо виконати обов'язок наложеної покути.

Чи треба сповняти також і добровільні діла покути?

Так, треба сповняти й добровільні діла покути, бо покута — це надолуження Богові за гріхи. Хто згрішив, має обов'язок спокутувати свої гріхи, щоб уникнути строгої кари по смерті.

Яка покута є для всіх найдоступніша?

Найдоступніша, а разом і найбільше хосенна покута, — це ревне виконання обов'язків свого звання.

Які покути накладає на нас Христова Церква?

Христова Церква поручає нам пости у приписані часи року, а в кожную п'ятницю здержність від м'яса, на спомин смерті Ісуса Христа.

Які особисті покути найуспішніші?

Одною з найуспішніших покут — це радо приймати від Бога усі життєві прикrostі як покуту за власні гріхи і за гріхи ближніх, а зокрема за навернення грішників.

Пояснення святої Тайни Покаяння на основі притчі про блудного сина

1. *Испит совісти.* Блудний син зрозумів у нужді, що злочинив, коли покинув свого батька. Він пізнав, що згрішив. І ми, коли грішимо, стаємо нещасними, як блудний син. Роздумуємо тоді, чи злочинили ми, що покинули нашого Небесного Отця.

2. *Жаль за гріхи.* Блудний син каюся, що згрішив, йому стало жаль, що покинув свого батька. І ми мусимо жалувати за свої гріхи, що божевільними зневажили Господа Бога. А це значить — розбудити в собі жаль за гріхи.

3. *Постанова покаяння.* Блудний син постановив вернутися додому, до свого батька і поправитися. І ми мусимо постановити рішуче покаяння, і більше не грішити. Це називається постанова покаяння.

4. *Сповідь.* Блудний син вернувся додому і визнав перед батьком, що він згрішив. І ми мусимо визнати свої гріхи перед духовним отцем, як Божим заступником, щоб нас розрішив від тих гріхів. Це називається сповідь. Не біймося, ані не стидаймося виявити щиро всі наші гріхи, бо священник зв'язаний тайною сповіді і не може ніколи нікому виявити наших гріхів, навіть під загрозою смерті.

5. *Покута.* Блудний син бажав, щоб батько прийняв його до свого дому, щоб би за наймита. Він був готовий відбутися кожну кару, яку йому призначить батько, щоб тільки йому надолужити. Ми маємо бути готові виконати те все, що нам священник вкаже, щоб таким чином надолужити Богові за гріхи. Це називається надолуження, або покута.

Вияв жалю : « Боже мій ! Дуже жалую, що я образив Тебе найсвятішого, а мого найліпшого Отця і Добродія. Я стався невдячним Ісусові, що терпів і вмер за мене на хресті. Кличу до Тебе як митар: Боже, милостивий будь мені грішному (грішній). Через мої гріхи втратив я небо і заслужив на кару в пеклі. Негідний я називатися Твоїм сином, але, наймилосердніший Боже, змилуйся надо мною. Постановляю поправитися, стерегтися гріха і всякої нагоди до гріха. Пречиста Діво Маріє, молися за мене ».

Молитва покаяння : «Ослаби, прости, відпусти, Боже, прогрішення наші, вольні й невольні, що в слові і в ділі, свідомі й несвідомі, що в думці і в помислі, що вдень і вночі; все нам прости, бо Ти благий і чоловіколюбець ».

ІСУС ХРИСТОС НАВЧАЄ, ЯК МИ ПОВИННІ ЛЮБИТИ НАШИХ БЛИЖНІХ

Навернена самарянка

Одного разу Ісус Христос переходив з Апостолами через Самарію. Змучений дорогою, сів при криниці за містом, а Апостоли пішли до міста купити харчів. Прийшла жінка самарянка набрати води. Ісус попросив її: «Дай Мені напиться.» Самарянка здивувалася: « Ти жидовин, а просиш напиться в мене, жінки самарянки?» Бо жиди не приставали зі самарянами, тому що самаряни мали дещо інакшу віру. Тоді Ісус пояснив тій жінці правдиву віру, виявив їй, що Він є Спасителем, тобто очікуваним Месією, якого теж і самаряни очікували, а на доказ, що правду говорить, відкрив їй її гріхи. Жінка навернулась і повірила в Ісуса Христа, а потім розповіла про Нього всім у місті.

Коли ж Апостоли прийшли, дивувалися, що Ісус говорить з жінкою самарянкою, але Йому нічого про своє здивування не говорили. Ісус знав їх думки, і коли попросили Його їсти, сказав до них: «Їстиму Я їжу, незнану вам». «Їжа Моя — це волю чинити того, хто послав Мене і діло Його до-

вершити». «Підведіть очі ваші та й погляньте на ниви, — вони вже для жнив доспіли». І пояснив Ісус Христос Апостолам, що Він, з любови до людей, також і самарян хоче навернути на правдиву віру. На прохання самарян перебув Ісус між ними два дні і навчав їх. І багато увірувало в Ісуса Христа, що Він дійсно є Спасителем світу ⁽⁴⁰⁾.

Так Ісус Христос дав нам приклад, щоб і ми, з любови до ближніх, дбали про поширення правдивої християнської віри.

⁽⁴⁰⁾ Іван 4, 5-42.

Притча про милосердного самарянина

Христос Господь сказав до своїх Апостолів: «По тім пізнають люди, що ви є моїми учнями, коли будете любити один одного». Щоб приступно пояснити, як ми повинні любити ближнього, оповів Ісус Христос притчу про милосердного самарянина.

Один чоловік ішов з Єрусалиму до Єрихону і попав між розбійників. Вони покалічили його, ограбували і напівживого лишили при дорозі. Тією дорогою йшов жидівський священик, поглянув на ту покалічену людину і пішов далше. Так само поступив і церковний слуга, левіт. Аж надїхав самарянин. І хоч жиди ворогували із самарянами, то він на те не зважав, але змилосердився над нещасним жидом та обмив і перев'язав йому рани. Потім завіз його до гостиниці, доглядав цілу ніч, а коли виїжджав, сказав до господаря гостиниці: «Доглядай за ним, і те, що витратиш на нього більше, я заплачу тобі, коли повернуся». І запитав Ісус Христос: «Хто з оцих трьох був ближнім тому, що потрапив розбійникам у руки?» ⁽⁴¹⁾. «Той, хто вчинив над ним милосердя відповів один законовчитель».

Милосердний самарянин є для нас зразком, як ми повинні любити ближніх.

Хто є нашим ближнім?

Нашим ближнім є кожна людина, не лише приятель, але і ворог.

Як маємо любити наших ближніх?

Наших ближніх маємо любити, як себе самих.

Чому маємо любити наших ближніх, як себе самих?

Ближніх маємо любити як себе самих, бо:

⁽⁴¹⁾ Лука 10, 30-37.

а) кожна людина має безсмертну душу, що її Господь Бог так само цінить, як і нашу власну душу;

б) всі люди походять від Адама й Еви, отже всі є собі братами;

в) всі душі відкупив Божий Син Своєю смертю на хресті;

г) так приказав Ісус Христос.

Яка повинна бути любов ближнього?

Любов ближнього повинна бути щира, діяльна і загальна.

Коли любов ближнього є щира?

Наша любов ближнього є щира, коли бажаємо ближньому добра, як самим собі.

Коли любов ближнього є діяльна?

Наша любов ближнього є діяльна, коли ділом помагаємо ближньому, скільки можемо.

Коли любов ближнього є загальна?

Наша любов ближнього є загальна, коли любимо кожну людину, чи вона нам приятель чи неприятель.

Чим виявляємо любов ближнього?

Любов ближнього виявляємо тим, що творимо діла милосердя для його душі і тіла.

* * *

Вже тепер у молодому віці, навіть ще й на шкільній лавці, часто задавайте собі питання: Чи любимо ближніх? Зачніть від своїх товаришів. Чи не робите їм прикрости, чи не насміхаєтеся з них, чи не докучаєте їм, чи не обманюєте їх? Пам'ятайте слова Ісуса Христа: « Чого не хочеш, щоб інший тобі робив, і ти йому того не роби ». Та ще й оттакі

дуже важні слова: « Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з Моїх братів найменших — ви Мені зробили ».

Нагороду від Господа Бога одержить тільки той, хто прожив свої літа на землі в любові Бога й ближнього.

ІСУС ХРИСТОС НАВЧАЄ ПОКОРИ Й ПОБОЖНОСТІ

Притча про митаря і фарисея

До Ісуса Христа приходили горді фарисеї, що мали себе за побожних, а іншими погорджували. До них сказав Ісус Христос таку притчу:

До церкви увійшли двоє людей: один фарисей, а другий митар. Фарисей став напереді і так молився: « Боже, дякую тобі, що я не такий як інші люди — грабіжники, неправедні, перелюбці, або як оцей митар. Пошу двічі в тиждень, з усіх моїх прибутків даю десятину ». А митар стояв здалека, не смів і очей звести до неба, тільки бив себе в груди, кажучи: « Боже, милостивий будь мені грішному! » І сказав Христос: « Кажу вам: цей повернувся виправданий до свого дому, а не той; бо кожний, хто виноситься, буде понижений, а хто принижується, буде ввищений ⁽⁴²⁾ ».

Скільки є головних гріхів?

Є сім головних гріхів.

Котрі є головні гріхи?

Головні гріхи — це: 1. Гордість. 2. Захланність. 3. Нечистота. 4. Заздрість. 5. Неуміреність. 6. Гнів. 7. Лінивість.

---

(42) Лука 18, 10-14.

Чому ці гріхи називаємо головними гріхами?

Ці гріхи називаємо головними, бо вони є наче джерела, з котрих випливають різні інші гріхи.

Пояснення головних гріхів :

1. *Гордий* перецінює сам себе та хоче, щоб інші теж його відзначували, цінили та поважали більше, ніж він на це заслуговує.

2. *Захланний* дбає тільки про майно і гроші та готов навіть обманути або взяти, щоб лише самому збагатитися.

3. *Нечистий* і безстидний любить в поганих, безстидних думках, словах і вчинках.

4. *Заздрісний* не хоче, щоб іншому було добре, і сумує, коли іншим ведеться краще, ніж йому.

5. *Неумірений* ні в чому не знає границь, головню любить забагато їсти і пити.

6. *Гнівливий* за щонебудь гнівається, лає інших і мстить на них.

7. *Лінивий* не хоче працювати, ані молитися.

Митарева молитва:

Боже, милостивий будь мені грішному (грішній).

Боже, очисти мої гріхи і помилуй мене.

Без числа нагрішив (нагрішила) я, Господи, прости мені.

(Коли говоримо цю молитву, держимо ліву руку на грудях, а правою б'ємося в груди).

Подумайте над тим, чи то чесно й гарно себе перехвалювати, а інших понижувати та обмовляти?

Багатий юнак у Ісуса Христа

До Ісуса Христа приносили дітей, а Він їх пригортав та благословив, кладучи на них руки. До тих, що заборонювали приносити дітей до Христа, Спаситель сказав: «Пустіть дітей приходити до Мене, бо таких є Царство Небесне».

Тоді також прийшов до Ісуса Христа багатий юнак і запитав Його: «Учителю! Що доброго маю чинити, щоб мати життя вічне?» Христос відповів: «Як хочеш увійти в життя, додержуй заповідей. Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідчи ложно, поважай батька і матір та люби ближнього твого, як себе самого». На те сказав юнак: «Все це я зберіг ізмалку. Чого мені ще бракує?» «Якщо хочеш бути досконалим, — відповів Ісус, — піди продай, що маєш, дай бідним, і будеш мати скарб на небі; потім приходь і йди за мною». Юнакові жаль стало майна, бо був дуже багатий, і відійшов смутний. Тоді сказав Ісус до учнів: «Істинно кажу вам: трудно багатому увійти в Царство Небесне» (43).

Хто з людей є праведний?

Праведним є той, хто при допомозі Божої ласки (благодаті) робить добрі діла, а уникає злих.

Котрі є головні добрі діла?

Головні добрі діла є: молитва, піст і милостиня.

Що робить нас спроможними творити добрі діла?

Спроможними творити добрі діла роблять нас чесноти.

Що це є чеснота?

Чеснота — це вправою вироблений нахил постійно робити добрі діла, а оминати злих вчинків.

Як ділимо християнські чесноти?

Християнські чесноти ділимо на *Божі й моральні*.

---

(43) Матей 19, 13-26.

Котрі є Божі чесноти?

Божі чесноти є: віра, надія і любов; їх називаємо тому так, бо вони відносяться до Бога.

Котрі є головні моральні чесноти?

Головні моральні чесноти є: 1. Мудрість. 2. Справедливість. 3. Мужність. 4. Здержливість. Ці чесноти тому називаються моральними, бо вони роблять наші вчинки милими Богові.

Що це є євангельські ради?

Євангельські ради — це правила, вказані Ісусом Христом для тих, що хочуть вести *досконаліше* життя.

Котрі є євангельські ради?

Євангельські ради є: 1. Добровільна убогість. 2. Досмертна чистота. 3. Совершений послух.

* * *

Ісус Христос дуже любив малих дітей із-за їх невинности. І старшим людям Він казав, щоб були такі невинні як діти.

Людей, що додержуються євангельських рад, називаємо монахами і монахинями. Вони живуть у монастирях.

В нашій Українській Церкві, від самого початку християнства на Україні, монаший стан був у великій пошані. В різних місцях нашої батьківщини постали монастирі, що сталися осередками релігійного й культурного життя.

Монаше життя в нашій Церкві побудоване на взорах і правилах великого святиителя й учителя Церкви св. Василя Великого. Воно характеристичне духом умертвлення, молитви, посту і праці духової та фізичної. З ростом монашого життя і завдяки численним покликанням до нього, як теж з вимогами все більше розгорненого життя вірних, створились в нашій Церкві різні монаші вітки, які, крім основних і всьому монашеству спільних правил — життя за євангельськими радами, присвячуються ще й окремим ділянкам праці, як: місійна праця, проповідування Божого слова, духовні вправи, шкільництво, виховання молоді, служби хворим, опіка над сиротами, християнські видавництва, плекання старовинного іконопису й образного мистецтва та інше.

В наших часах виконують ту велику й відповідальну працю по всіх краях осідку українського народу, ось такі наші монаші чини: Отці Василяни, Отці Редemptористи, Отці Салезіяни, Отці Францішкани, Брати Студити, Брати Християнських Шкіл, Сестри Василянки, Сестри Службниці Пречистої Диви Марії та інші.

ІСУС ХРИСТОС УЗДОРОВЛЯЄ ХВОРИХ

Господь наш Ісус Христос не тільки словами, але й ділами навчав як маємо любити ближніх, тому й сам творив багато добрих діл: чудесним способом оздоровляв хворих, очищав прокажених, сліпим привертав зір і воскрешав вмерлих.

Оздоровлення хворого від 38 літ

Коло одної брами Єрусалиму був ставок, над котрим лежало багато недужих. Раз до року сходив Ангел, порушував воду в тому ставку, і хто перший скупався у воді, ставав здоровий. Там лежав також один чоловік, що важко хорював уже 38 років. Ісус Христос прийшов до нього і запи-

тав: «Бажаєш одужати?» А хворий відповів: «Не маю нікого, Господи, хто б мене, коли вода зрушиться, заніс у купіль: бо ось тільки я прийду, а вже інший передо мною поринає». Змилосердився Христос над тим нещасним чоловіком і сказав до нього: «Устань, візьми свою постіль і ходи!» (44).

І одужав каліка в тій хвилині.

Оздоровлення десятиох прокажених

Раз стрінуло Ісуса Христа десятиох прокажених. Їм не вільно було зближатися до людей через їх заразливу недугу. Тому вони здалека просили: «Ісусе, Наставнику, змилуйся над нами!» А Христос сказав до них: «Ідіть та покажіться священникам». Вони пустилися в дорогу і завважили, що всі стали чистими. Один з них вернувся до Ісуса, впав Йому до ніг і дякував. А це був самарянин. Ісус сказав: «Хіба не десять вас очистилося? Де ж дев'ять? І не знайшовся між ними, щоб повернутись, Богові хвалу воздати, ніхто інший, окрім цього чужинця?» І звернувшись до того самарянина, Христос Господь сказав: «Встань, іди, віра твоя спасла тебе». (45).

Оздоровлення сліпого

Біля міста Єрихону сидів сліпець. Надійшов Ісус Христос, а з Ним учні і багато народу. Коли сліпець довідався, хто це йде, став голосно кричати: «Ісусе, Сину Давидів, змилуйся надо мною!» І хоч йому забороняли, він далше кричав. І запитав його Ісус Христос: «Що хочеш, щоб Я зробив тобі?» А сліпий відповів: «Господи, щоб я прозрів!» Сказав до нього Ісус: «Прозри! Віра твоя спасла тебе». І сліпий прозрів та пішов за Ісусом (46).

---

(44) Іван 5, 2-9.

(45) Лука 17, 11-19.

(46) Лука 18, 35-43.

Оздоровлення розслабленого

Раз навчав Ісус Христос у Капернаумі в одному домі. Там зійшлося було дуже багато людей, між ними були фарисеї та вчителі закону. Принесли там на ношах розслабленого чоловіка, щоб його Христос оздоровив.

Та не могли ніяк доступити до Ісуса Христа, тому через стелю спустили недужого до світлиці, де навчав Христос. Ісус знаючи віру того хворого, сказав до нього: «Чоловіче, прощаються тобі твої гріхи!» А потім додав: «Кажу тобі: встань, візьми свою постіль та йди додому». Хворий встав і прославляв Бога (47).

Ісус Христос казав Апостолам йти до хворих і помазувати їх оливою, і багато хворих видужувало.

Про це виразно пише св. Апостол Яків у своєму Посланню: «Нездужає хтось між вами? Хай

прикличе пресвітерів церковних і хай вони помоляться над ним, помазавши його олією в ім'я Господнє, і молитва

(47) Лука 5, 17-25.

віри спасе недужого, та й Господь його підійме: і як він гріхи вчинив, вони йому простяться» (48).

Що це є свята Тайна Єлеопомазання?

Єлеопомазання — це свята Тайна, в якій важко хвора людина, через помазання оливою і молитву священника, дістає ласку (благодать) для душі, а часто полегшу для тіла.

Як освячує нас Ісус Христос у святій Тайні Єлеопомазання?

Через помазання освяченою оливою, смертельно хвора людина дістає окремі ласки, щоб свято вмерти. Ця свята Тайна відпускає всі гріхи, якщо хворий вже не має змоги висповідатися. Вона скріплює на душі і на тілі, дає хворому спокій і душевну радість, а часом помагає виздоровіти.

Коли свята Тайна Єлеопомазання відпускає смертельні гріхи?

Свята Тайна Єлеопомазання відпускає смертельні гріхи, коли хвора людина є вже непритомна, або коли їй вже не під силу висповідатися, але розбудила в собі жаль за гріхи.

Хто може приймати святу Тайну Єлеопомазання?

Святу Тайну Єлеопомазання може приймати кожний християнин, що дійшов до уживання розуму і є важко хворий.

Коли хворий повинен приймати святу Тайну Єлеопомазання?

Святу Тайну Єлеопомазання повинен хворий приймати доки ще є при пам'яті.

Скільки разів можна приймати святу Тайну Єлеопомазання?

Святу Тайну Єлеопомазання можна приймати в тій

---

(48) Яків 5, 14-16.

самій недугі тільки один раз; а в часі довготривалої недуги і більше разів, якщо хворому погіршиться.

Чи треба кликати священика у випадку наглої й несподіваної смерті?

У випадку наглої й несподіваної смерті, треба завжди кликати священика, бо розрішення і святу Тайну Єлеопомазання можна ще уділити умовно якийсь час по позірній смерті.

* * *

У кімнаті, де мається уділяти святу Тайну Єлеопомазання, треба накрити стіл чистим білим накриттям, та покласти на ньому стоячий хрест і дві свічки. Хворий сповідається, причащається, а потім приймає святу Тайну Єлеопомазання. Священик помазує освяченою оливою очі, вуха, ніздрі, уста, груди, руки і ноги недужого. Коли вдома хтось важко занедужає, не треба зволікати до останньої хвилини, але чимшвидше запросити священика. Домашні тяжко згрішили б, коли б недужий помер без святих Тайн через їх недбальство.

ІСУС ХРИСТОС ВОСКРЕШАЄ МЕРТВИХ

Воскресення дочки Яіра

Настоятель жидівської божниці, Яір, приступив до Ісуса Христа і просив Його зайти до нього в хату, бо його дочка одиначка тяжко захворіла і вмирає. Під час того, як Спаситель, серед натовпу народу, зближався до дому Яіра, прийшов післанець і сказав до Яіра: «Твоя дочка померла, не турбуй більш Учителя». Але Христос сказав до Яіра: «Не бійся, тільки віруй, і вона спасеться». Коли вони прийшли до хати, сказав Христос до тих, що плакали: «Не плачте, вона не

вмерла, вона тільки спить». Вони ж насміхалися з Нього, знаючи, що вмерла. Тоді Спаситель сказав усім вийти з кімнати, а лишив тільки родичів померлої і трьох Апостолів: Петра, Якова й Івана. Взяв дівчину за руку та голосно промовив: «Дівчино, пробудися!»

І зараз повернулася до неї її душа, дівчина ожила і встала ⁽⁴⁹⁾.

Воскресення сина вдовиці з Наїн

Ісус Христос входив до містечка Наїн з учнями і великим числом народу. Якраз тоді вийшов з міської брами похорон сина убогої вдовиці, що гірко плакала за своїм одинаком. Господь змілосердився над удовою, задержав похоронний похід і сказав до матері: «Не плач». А відтак діткнувся до мар і сказав: «Юначе, кажу тобі, встань!» І мертвий підвівся та почав говорити, а Христос віддав його матері. Всіх, що те бачили, огорнув великий страх, і прославляли Бога ⁽⁵⁰⁾.

Воскресення Лазаря

У Витанії, коло Єрусалиму, жив Лазар, якого Ісус Христос дуже любив, і він був тяжко захорував. Сестри Лазаря, Марія і Марта, післали післанця до Ісуса Христа, повідомляючи Його про недугу Лазаря. Тоді Ісус був за Йорданом. На вістку про те, що Лазар важко захворів, сказав Христос до учнів: «Недуга ця не на смерть, а на славу Божу, щоб Син Божий нею прославився». По двох днях сказав Христос: «Лазар, приятель наш, заснув. Піду, проте, і розбуджу його». До Витанії прийшов Ісус Христос аж четвертого дня по смерті Лазаря. Сестри Лазаря плакали, а Марта сказала: «Господи, якби Ти був тут, — мій брат не вмер би!»

⁽⁴⁹⁾ Лука 8, 40-56.

⁽⁵⁰⁾ Лука 7, 11-16.

А Ісус їй відповів на це: « Я — воскресення і життя. Хто в Мене вірує, той, навіть і вмерши, — житиме!» Марія плакала і всі, що були з нею. Ісус також заплакав. А люди говорили між собою: « Бач, як Він його любив!» Потім пішов Христос з людьми на гріб Лазаря і сказав: « Відкотіть камінь». Марта, сестра померлого, намагалася перешкодити тому, кажучи: « Господи, його вже чути, бо це четвертий день». Але Христос напімнув їй: « А хіба Я тобі не казав, що коли віруєш, то побачиш славу Божу? » Відсунули камінь, а Ісус Христос звів очі вгору, помолвився до Отця Небесного і голосно кликнув: « Лазарю, вийди сюди!» І вийшов Лазар з гробу живий. Багато жидів, що бачили те велике чудо, увірили в Христа ⁽⁵¹⁾.

Що передвістив Ісус Христос Своїми навчаннями ?

Ісус Христос передвістив: зраду Юди, відречення Петра, Свою смерть на хресті, Своє воскресення і вознесення на небо, зіслання Святого Духа, збурення Єрусалиму і багато інших подій.

* * *

Ісус Христос творив чуда на живих і мертвих, щоб показати Своє Божество й Свою любов до людей.

І сьогодні творить Ісус Христос чуда (наприклад у Люрді та по інших відпустових місцях, де чудесним способом уздоровляє людей). А особливо воскрешає з гріховної смерті наші душі у святій Тайні Покаяння. Скільки разів вчинили ви тяжкий гріх, стільки разів ваша душа вмирала для Бога. А через святу Сповідь зачинала вона наново жити у Божій ласці (благодаті). Призадумайтесь, скільки разів Христос устами священика воскресив ваші душі до нового життя у святій Тайні Сповіді.

⁽⁵¹⁾ Іван 11, 1-44.

Нехай те воскресення ваших душ, буде для вас джерелом віри в Христа та могутнім доказом Його любови й милосердя до вас. Але не грішіть легкодушно і не надуживайте Божого милосердя, щоб, як це сказав Христос, «вам щось гірше не сталося».

Переображення Ісуса Христа

Одного разу взяв Ісус Христос зі собою трьох учнів: Петра, Якова й Івана, та пішов з ними на гору Тавор помолитися. В часі молитви переобразився перед ними: Його лице засяяло наче сонце, а Його одежа побіліла як світло. І з'явилися там Мойсей і Ілля та розмовляли з Ісусом. А Апостол Петро сказав до Христа Господа: «Господи, добре нам тут бути! Як хочеш, розложу тут три намети: один для Тебе, один для Мойсея і один для Іллі».

Коли ще Петро говорив, огорнула їх ясна хмара і дався чути голос: «Це — Мій улюблений Син, що Я Його вподобав; Його слухайте».

Учні Христові зі страху впали лицем до землі. Тоді Ісус приступив до них, доторкнувся їх і сказав: «Устаньте, не страхайтеся!» А коли вони піднесли свої голови від землі, вже нікого не бачили, лише самого Ісуса ⁽⁵²⁾.

На пам'ятку тієї події, свята Церква установила свято Переображення Господнього на день 19 (6-го) серпня.

Де і як показав Ісус Христос Свою небесну славу учням?

Ісус Христос показав Свою небесну славу учням на горі Тавор таким способом, що переобразився перед ними.

Навіщо переобразився Ісус Христос?

Ісус Христос переобразився перед учнями на те, щоб вони не втратили віри в Нього, коли побачать Його пониженим і висміяним, як буде терпіти муки і смерть на хресті.

⁽⁵²⁾ Матей 17, 1-9.

Наше життя на землі — це приготування до вічного життя в небі. Життя в небі — це вічне щастя. Там будемо оглядати Бога лицем в лице, у повній Його славі, як учні оглядали Ісуса Христа на горі Тавор. Святі в небі зазнають ще більшого щастя, ніж його зазнали три вибрані Апостоли на горі Тавор. Христове Переображення лиш коротко тривало, а щастя в небі буде тривати вічно. Про те безмірне щастя говорить Святе Письмо: « Чого ані око не бачило, ані вухо не чуло, що ані на гадку людям не прийшло, — те приготувив Бог для тих, що Його люблять ».

В'їзд Ісуса Христа до Єрусалиму

Зближались свята Пасхи, на які сходилося до Єрусалиму багато народу з цілого краю. Нарід сподівався, що Ісус Христос також прийде на свята. А жидівська старшина постановила при тій нагоді спіймати Його. І дійсно, Ісус Христос шість днів перед святами вибрався до Єрусалиму. По дорозі сказав до Апостолів: « Отож ми вирушаємо в Єрусалим, і Син Чоловічий буде відданий первосвященникам і книжникам, і засудять Його на смерть. І віддадуть Його поганам, щоб ті глумилися, катували та розп'яли Його: а третього дня воскресне »⁽⁵³⁾.

Коли ж Ісус приблизився і поглянув на місто, заплакав над ним і сказав: « Якби й ти цього дня зрозуміло те, що веде до миру! Але тепер воно закрите перед твоїми очима! Бо прийдуть дні на тебе, і вороги твої валом тебе оточать і тебе обляжуть, і стиснуть тебе звідусюди; вони розчавлять тебе й твоїх дітей, які будуть у тобі, і не залишать каменя на камені — за те, що ти не зрозуміло часу твоїх відвідин»⁽⁵⁴⁾.

Перед самим Єрусалимом сказав Христос привести собі осла, на котрому ще ніхто не сидів. Сів на нього і так

⁽⁵³⁾ Матей 20, 18-20.

⁽⁵⁴⁾ Лука 19, 41-44

в'їздив до міста. І зібралось дуже багато народу, що вітав Ісуса Христа, як царя. Одні стелили свої одежі, інші різали галуззя з дерев і кидали по дорозі, куди їхав Христос, та з великим захопленням кликали: «Осанна Синові Давида! Благословен той, хто йде в ім'я Господнє, ізраїльський цар». Відтак Ісус Христос увійшов до храму і вигнав торговців, що там продавали і купували, кажучи до них: «Написано: дім мій — дім молитви, а ви з нього зробили печеру розбійників». Тоді приступили до Нього в храмі сліпі та криві, і уздоровив їх. Первосвященики та книжники, побачивши чуда, які Христос творив, і дітей, що кричали в храмі: «Осанна Синові Давида!» — обурились. А Ісус сказав до них: «Хіба ви ніколи не читали: устами немовлят та ссущих ти вчинив собі хвалу». Та пішов у Витанію і там заночував ⁽⁵⁵⁾.

Чому жиди сходилися до Єрусалиму на свято Пасхи?

Жиди сходилися до Єрусалиму на свято Пасхи, щоб сповнити старозавітні заповіді Мойсеєвого закону. Пасха була найбільшим святом у Старому Завіті, а в Єрусалимі находилася єдина жидівська святиня.

На яку пам'ятку встановив Мойсей празник Пасхи?

Мойсей встановив празник Пасхи на пам'ятку звільнення ізраїльтян з єгипетської неволі і чудесного переходу через Червоне море.

Котрі є головні церковні заповіді в Новому Завіті?

Головні церковні заповіді в Новому Завіті є оці шість:

1. Установлені свята святкувати.
2. В неділі і свята в св. Літургії брати участь.
3. Наказані пости постити.
4. Кожного року, бодай раз, в Пасхальному часі сповідатися і причащатися.

⁽⁵⁵⁾ Матей, 21, 1-17; Марко 11, 1-11; Лука 19, 29-40; Іван 12, 12-19.

5. У заборонені часи весіль і забав не справляти.
6. Злих книжок і писем не читати.

Хто дав Церкві владу видавати закони?

Ісус Христос дав Церкві владу видавати закони, як сказав до Апостолів — перших єпископів Його Церкви, що те, що вони зв'яжуть на землі, буде зв'язане на небі, а що розв'яжуть на землі, буде розв'язане на небі.

Хто видає церковні закони?

Церковні закони видають: Собори, вселенські і помісні, Вселенський Архієрей Папа Римський, наступник святого Петра, що був головою Апостолів, а також Єпископи — наступники Апостолів, для своїх єпархій.

Що значить святкувати встановлені Церквою свята?

Святкувати встановлені Церквою свята — це значить здержатися від тяжкої фізичної праці та побожно взяти участь у святій Літургії, так само як у кожному неділю.

Які маємо свята?

Маємо свята: а) Господські — в честь Господа Бога; б) Богородичні — в честь Пречистої Діви Марії; в) свята Святих — в честь Святих.

Коли в неділю і свято можна опустити Службу Божу (св. Літургію)?

В неділю і свято можна опустити Службу Божу (св. Літургію) лише тоді, коли є якась поважна перешкода чи невігода, як: недуга, велика віддаль від церкви, недостача відповідної одежі, опіка над хворими та немічними і таке інше.

Якого гріха допускається християнин, що без важкої причини, самовільно, опускає в неділю і свято цілу Службу Божу, або її велику частину?

Християнин, який самовільно, без важкої причини опускає цілу Службу Божу, або її велику частину, допускається тяжкого гріха.

Що це є піст?

Піст — це встановлений Церквою святий час, в якому вірні обов'язані умертвляти своє тіло, здержуючись від споживання деяких, головню м'ясних, страв.

Які маємо пости?

В нашій дотеперішній практиці зберігано і примінювано в житті такі пости:

1. Великий Піст або Чотиридесятниця, що тривав сорок днів, від понеділка по Сиропусній неділі до Страсної суботи включно. Страсний тиждень дочислювано до Великого Посту, а Сиропусний тиждень, в якому було вже також заборонене споживання м'яса, був приготуванням до Великого Посту.

2. Петрівка, від понеділка після неділі Всіх Святих до навечер'я празника верховних Апостолів Петра і Павла включно.

3. Успенський Піст або Спасівка (Маковейка), починаючи від 1 серпня до навечер'я Успення Пресвятої Богородиці включно.

4. Різдвяний Піст або Пилипівка (40 днів) від дня після св. Апостола Пилипа до навечер'я Різдва включно.

В часі тих постів дозволено було їсти м'ясо у вівторок, четвер, суботу і неділю з обов'язком для мирян відмовляти 5 «Отче наш» і 5 «Богородице Діво», а для духовних, монахів і монахинь 50-тий Псалом, перед м'ясним обідом і

перед м'ясною вечерею. В перший тиждень Великого Посту і в Страсний тиждень був дозволений набіл у вівторок, четвер і суботу, а в інші дні без набілу.

Така ж заборона споживати м'ясо і набіл обов'язувала теж в однодневні пости: Навечер'я Різдва, Навечер'я Богоявлення, Воздвиження Чесного Хреста, Усікновення Чесної Глави св. Івана Хрестителя; окрім того заборонено було споживати м'ясо в усі середи і п'ятниці цілого року (крім загальниць).

Похвальним строгим постом був, крім обов'язкового перед св. Причастям, також добровільний і загальний до свяченої Йорданської води, до Пасхального яйця і до кути чи то просфори з медом на святих Вечерях. Як злагіднення постів у нашому обряді, були установлені Загальниці.

Що це є Загальниці?

Загальниці — це тижні, в яких також у середу і п'ятницю є дозволено їсти м'ясо. Є чотири Загальниці, а саме:

- а) від Різдва Христового до Навечер'я Богоявлення;
- б) від неділі про Митаря і фарисея до неділі про Блудного сина;
- в) від неділі Пасхи до Томиної неділі;
- г) від Зіслання Святого Духа до неділі Всіх Святих

Також, якщо Господські і Богородичні празники припадають упродовж року в середи і п'ятниці (крім Великого Посту, Навечерій Різдва і Богоявлення, празника Воздвиження Чесного Хреста і Усікновення), згідно з старовинним українським київським звичаєм є дозволено їсти м'ясо.

Чи тепер маємо додержуватися тих приписів посту?

Єпископський Синод, під проводом Верховного Архієпископа, завзиває все духовенство і вірних до ревного наслідування і придержування посної традиції, долучуючи до неї гарячі молитви і милостині для церков і ближніх, а пе-

редовсім у цих святих посних часах оминати гріхів і про-
ступків.

Який піст обов'язує нас до часу іншого зарядження?

З огляду на часті вибухи голоду, зростаючі недуги і послаблення душі і тіла, на зростаюче убозтво і великі недостатки, на важкі роботи, які мусять виконувати і мужчини і жінки по фабриках, на полях і в копальнях, в повітрі і на морі, з огляду на різні кліматичні й економічні умовини, Єпископський Синод, до часу остаточного управління постів Всеукраїнським Католицьким Церковним Собором, постановив наступне: *всі духовні особи, монахи, монахині та миряни є обов'язані в совісті до такого посту:*

1. В усі п'ятниці цілого року, за виїмком Загальниць і припадаючих Господських та Богородичних празників, належить здержатися від споживання м'яса.

2. В перший день Великого Посту і Страсну П'ятницю, не можна споживати ані м'яса, ані набілу.

3. В Навечер'я Різдва і Богоявлення, та у свята Воздвиження Чесного Хреста і Усікновення Чесної Глави св. Івана Хрестителя, здержатися від їдження м'яса, з одноразовою їдою досита.

Вийняті з-під цього закону є діти до укінченого 14 року життя і ті люди, що покінчили 59 літ життя, недужі, мами, а також ті, що не розпоряджають вповні своєю особою, за-
для прийнятих на себе обов'язків ⁽⁵⁶⁾.

Чим ми повинні надолужити, коли користаємо з полегші посту?

Коли користаємо з полегші посту, слід нам надолужити добровільною покутою, молитвою в наміренні Святі-

---

⁽⁵⁶⁾ Благівісник Верховного Архиепископа, рік II. кн. 2-4. *Постанова про піст.*

шого Отця, та добровільними датками на церковні й добродійні цілі.

Чому Церква накладає піст?

Церква накладає піст, щоб християнин, через посне умиртвлення, володів низькими інстинктами і порухами свого тіла, щоб душа людини не попала в рабство низьких сил людської природи, щоб думки свobodніше зверталися до Бога, а також, щоб покутувати за свої гріхи.

Що пригадує нам наложений Церквою піст у п'ятницю?

Цей піст пригадує нам муки і смерть Христа Спасителя. Постом єднаємося з Терплячим Христом Чоловіколюбцем.

Що це заборонені часи?

Заборонені часи — це такі, в котрих невільно справляти весіль та гучних забав.

Згідно з нашою високопохвальною традицією, такими забороненими часами є:

1. всі пости;
2. час від Різдва до Богоявлення;
3. тиждень від Великодня до Томиної неділі.

Котрі книжки і письма є злі, тобто Церквою заборонені?

Злі, тобто Церквою заборонені, є ті книжки і письма, які ширять ненависть до релігії, до Христової Церкви, та підривають основи віри й людської моралі.

* * *

Сльози Ісуса Христа над Єрусалимом є виявом Його великої любови до Свого краю і народу. Беріть собі Ісуса Христа і тут за взір. Любіть свій край, свою батьківщину. Той край, що видав так багато святих угодників Божих та

ісповідників віри, що стільки витерпів і терпить даліше за збереження Христової віри. Любіть свій народ, що збудував у Божу честь і славу багато храмів, у серці якого глибоко вкорінена любов до Бога, до Спасителя, до Пречистої Діви Марії і всіх Святих. Любіть свою рідну мову! Ту мову, якою ваша мати навчила вас говорити перші слова молитви, якою написано багато гарних книжок і якою співаєте пісні на Божу славу. Моліться часто за нашу українську землю і за український народ.

ЧЕТВЕРТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І був розп'ятий за нас за Понтія Пилата, і страждав, і був похований».

Тайна Вечеря

Перед Своїми страстями хотів Ісус Христос, спільно з Апостолами, спожити пасхальну вечерю і попроситися з ними. Тому казав Апостолам приготувати все потрібне до вечері в одній світлиці. Коли прийшов час, засів Спаситель разом з Апостолами за стіл. Це було в четвер ввечері.

В часі вечері Ісус Христос встав, налляв до умивальниці води і по черзі всім Апостолам умив ноги, щоб дати їм приклад покори і услужности.

Умиваючи ноги Апостолові Петрові, сказав Христос: «Ви чисті, та не всі». Тими словами Ісус Христос натякав на зраду Юди Іскаріотського, що вже був змовився з жидівськими первосвящениками, що видасть їм Ісуса Христа. За те вони йому дали тридцять срібняків, бо жидівська старшина ненавиділа Ісуса за Його навчання, добрі вчинки і чуда, та вирішила Його убити. Потім сів Христос за стіл, засумувався і сказав: «Істинно, істинно говорю вам : один

з-поміж вас мене зрадить!» Апостоли з острахом споглядали по собі, запитуючи: «Господи, хто то такий?» Христос відповів: «Той, кому я подам, умочивши, хліб». І подав хліб Юді та сказав: «Що робиш — негайно роби!»

Тоді Юда вийшов і пішов до жидівської старшини.

При кінці вечері Ісус Христос узяв хліб, поблагословив його, переломив, роздав Апостолам і сказав: «Беріть, їжте: це Моє Тіло». Потім узяв чашу з вином, поблагословив її та подав Апостолам, кажучи: «Пийте з неї всі, бо це Кров Моя Нового Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів. Чиніть це на Мій спомин» (57).

На ті слова перемінився хліб у Тіло, а вино в Кров Ісуса Христа, але так, що види хліба і вина залишилися незмінними. Цю чудесну переміну, яка являється найбільшим Таїнством християнської віри, називаємо — переєстествленням.

Таким способом установив Ісус Христос Найсвятішу Тайну Євхаристії, тобто безкровну жертву Нового Завіту.

(57) Матей 26, 20-28; Лука 22, 19-20; Іван 13, 2-26.

Богослужба, на якій приноситься ту безкровну Євхаристійну Жертву Нового Завіту, зветься Служба Божа або свята Літургія.

Тайна Вечеря — це була перша Служба Божа, котру відправив сам Ісус Христос. Апостоли вперше причастилися Тіла і Крови Господньої з рук Христа Спасителя.

Що це є Найсвятіша Тайна Євхаристії?

Найсвятіша Тайна Євхаристії — це правдиве Тіло і правдива Кров Ісуса Христа під видами хліба і вина.

Що залишається з хліба і вина, коли вони перемінюються в Тіло і Кров Ісуса Христа?

Коли хліб і вино перемінюються таїнственно в Тіло і Кров Ісуса Христа, залишаються тільки види хліба і вина.

Що розуміємо під видами хліба і вина?

Під видами хліба і вина розуміємо те, що спостерігаємо змислами, тобто їх зверхній вигляд, барва, смак, тягар, форма і все інше.

Як називається ця переміна цілої суті хліба й вина в Тіло і Кров Ісуса Христа?

Переміна цілої суті хліба й вина в Тіло і Кров Ісуса Христа називається переестествленням.

Чи Ісус Христос присутній увесь як під видом хліба, так і під видом вина?

Так. Ісус Христос є присутній увесь так під видом хліба, як і під видом вина у кожній їх найменшій часточці.

Як установив Ісус Христос Найсвятішу Тайну Євхаристії?

Ісус Христос установив Найсвятішу Тайну Євхаристії

так: узяв хліб, поблагословив його і сказав над ним слова: «Беріть, їжте: це Моє Тіло». Потім узяв чашу з вином, поблагословив її і сказав: «Пийте з неї всі, бо це Кров Моя».

Як освячує нас Ісус Христос у Пресвятій Тайні Євхаристії?

У Пресвятій Тайні Євхаристії живить нас Ісус Христос Своїм Божественним Тілом і Своєю Пресвятою Кров'ю, роблячи нас учасниками Свого Божества.

Що означають Христові слова сказані до Апостолів: «Чиніть це на Мій спомин»?

Ці слова Ісуса Христа: «Чиніть це на Мій спомин» — означають владу, що її дав Христос Апостолам — до кінця світу приносити Євхаристійну Жертву.

На кого перейшла та влада від Апостолів?

Та влада перейшла від Апостолів на Єпископів і священників.

Що це Безкровна Жертва?

Безкровна Євхаристійна Жертва, що приноситься на Службі Божій — святій Літургії, це відновлювання новозавітної кривавої Жертви, яку приніс Ісус Христос на хресті. В Євхаристійній Жертві, прославлений Ісус Христос приносить Себе Самого в безкровний таїнственный спосіб у жертву Небесному Отцеві за людські гріхи, а вірним, що причащаються Його Таїнственного Тіла і Крови, дає Себе Христос як поживу і напіток, щоб і вони доступили прославлення у вічному житті.

Скільки є частей Служби Божої — святої Літургії?

Є три часті Служби Божої — святої Літургії:

1. *Проскомидія*, у якій священник приготує хліб і вино до святої жертви.

2. *Служба Божа (Літургія) оглашених*, на якій у перших християнських віках могли бути приявні також оглашенні, тобто люди, що приготувалися до святого хрещення.

3. *Служба Божа (Літургія) вірних*, це третя і найважливіша частина, у котрій приноситься сама найсвятіша Євхаристійна Жертва, і на якій причащаємося.

Хто відправив першу Службу Божу?

Першу Службу Божу відправив Ісус Христос на Тайній Вечері перед Своєю смертю.

Хто є головним священиком у кожній Божественній Літургії?

Головним священиком в кожній Божественній Літургії є Ісус Христос, що жертвує Небесному Отцеві, руками Своїх священиків, Своє Тіло і Кров, як це було під час кривавої Жертви на Голготі.

Яка є різниця між Хресною Жертвою і Жертвою Божественної Літургії?

Різниця полягає у способі приношення Жертви: На хресті фізично вбили Ісуса Христа і Він фізичним способом пролляв Свою Кров, а в Божественній Літургії нема фізичного пролиття крові і фізичної смерті, бо Христос вже не вмирає.

На хресті Спаситель вивідав нам ласку й надолужив за наші гріхи, а в Божественній Літургії Він нам дає спромогу користати з тих овочів Його Хресної Жертви.

Чому священики відправляють Службу Божу (Літургію)?

Священики відправляють Службу Божу (Літургію), щоб:

1. віддати Богові честь, як нашому Творцеві і Панові;
2. подякувати Богові за одержані ласки;
3. просити в Бога ласк і благословення для цілого людства ;
4. надолужити Божій справедливості за вчинені гріхи.

Чи маємо обов'язок брати участь у Євхаристійній Жертві?

Церква накладає на нас великий обов'язок брати участь у Євхаристійній Жертві (Літургії) в неділі і свята, щоб ми користали з обильних ласк, які спливають на учасників під час відновлення в церкві Хресної Жертви Спасителя на Голготі.

Як можна найкраще взяти участь у Службі Божій (Літургії)?

Найкращий спосіб взяти участь у Службі Божій (Літургії) — це єднатися з священником у приношенні Євхаристійної Жертви та приймати Ісуса Христа у святому Причастю.

Що це святе Причастя?

Святе Причастя — це прийняття Тіла і Крови Ісуса Христа під видами хліба і вина.

Чи маємо обов'язок часто приймати святе Причастя?

Церква поручає якнайчастіше, навіть щоденно, причащатися Тіла і Крови Христа у Пресвятій Євхаристії, бо святе Причастя єднає нас тісніше з Ісусом Христом, джерелом святости, та помагає вести святе життя. А як важкий обов'язок доручає Церква вірним великоднє святе Причастя.

Які користі приносить святе Причастя тому, хто його приймає?

Святе Причастя, прийняте гідно, приносить ось такі користі:

1. лучить нас з Ісусом Христом, збільшує любов до Бога і до ближніх;
2. збільшує освячуючу ласку;
3. охороняє від тяжкого гріха й прощає гріхи легкі;

4. послаблює схильність до гріха й допомагає виконувати добрі діла.

Коли можна прийняти святе Причастя без приписаного євхаристійного посту?

Святе Причастя можна прийняти без приписаного євхаристійного посту, коли хтось є в небезпеці смерті, або як треба охоронити Найсвятішу Євхаристію перед зневагою.

Чому в нашому обряді причащаємося під двома видами (хліба і вина)?

В нашому обряді причащаємося під двома видами (хліба і вина), бо таке святе Причастя установив Ісус Христос і такий був звичай у Церкві від апостольських часів.

Як повинні ми виявляти вдячність нашому Спасителеві за те, що перебуває на наших престолах у Пресвятій Тайні Євхаристії?

Ту нашу вдячність Спасителеві ми повинні виявляти частими відвідинами Євхаристійного Ісуса в церкві, участю у святій Літургії також в будні дні тижня, та в інших церковних Богослужбах, як лише дозволяють нам на це наші щоденні станіві зайняття.

* * *

Ісус Христос сказав: «Якщо не будете споживати Тіла Сина Чоловічого й не питимете Його Крови, не будете мати життя в собі. Хто Тіло Моє їсть і Кров Мою п'є, той живе життям вічним, і Я воскресну його останнього дня»⁽⁵⁸⁾.

Отже сам Ісус Христос наказав нам причащатися, тобто споживати Його Найсвятіше Тіло і Кров. Так дуже полюбив нас Божий Син, що не лише жертвував Себе за нас на

⁽⁵⁸⁾ Іван 6, 53-55.

хресті, але хоче й завжди бути поживою для наших душ. Тому треба якнайчастіше причащатися. А до гідного святого Причастя треба приготувати душу і тіло.

Душу приготуємо так, що очищуємо її від гріхів у святій Тайні Сповіді та розбуджуємо в собі побожні почування віри, надії, любови і жалю за гріхи.

Тіло приготуємо так, що маємо чисто вмитися, по своїй змозі, пристойно одягнутися і заховати єхаристійний піст, який після теперішнього церковного розпорядку вимагає, щоб здержатися одну годину перед святим Причастям від їдження і пиття. Тільки важко хворий може причащатися, не заховуючи приписів єхаристійного посту.

Через цілий день по святому Причастю, треба побожно поводитися і вистерігатися гріхів. Хто свідомо запричащався б у тяжкому грісі, той поповнив би великий гріх святотатства. Коли не можемо причащатися, а бачимо, що інші це роблять, тоді збудім у собі гаряче бажання прийняти Ісуса Христа до нашого серця. Це є д у х о в е святе Причастя.

Стараймося якнайчастіше, а навіть щодня, приймати Тіло і Кров Господню, а це нам дасть силу поборювати спокуси і видержати у доброму.

Молитва перед святим Причастям

Вірую, Господи, й ісповідую, що Ти єси воістину Христос, Син Бога живого, що прийшов у світ грішників спасти, з яких перший (перша) — я. Вечері Твоєї тайної днешь, Сине Божий, мене причасника (причасницю) прийми; бо ворогам Твоїм тайни не повім і поцілунку не дам Тобі як Юда, але як розбійник сповідаюся Тобі:

Пом'яни мене, Господи, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Пом'яни мене, Владико, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Пам'яни мене, Святий, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Нехай не на суд і не в осудження буде мені причастя Святих Твоїх Тайн, Господи, а на зцілення душі й тіла.

Боже, милостивий будь мені грішному (грішній).
Боже, очисти мої гріхи і помилуй мене.
Без числа нагрішив (нагрішила) я, Господи, прости мені.

Ісус Христос у Гетсиманському саді

По Тайній Вечері пішов Ісус Христос з Апостолами до Гетсиманського саду. Знаючи, що наблизилися вже Його страсті, сказав Спаситель до Апостолів: « Душа Моя вся смутиться аж до смерти ». Відійшов недалеко від Апостолів, припав до землі і молився : « Отче Мій, якщо можливо, нехай мине ця чаша Мене. Однак не як Я бажаю, лише — як Ти ».

Потім прийшов до Апостолів, а вони спали. Христос сказав до них: « Чувайте й молитесь, щоб не ввійшли у спокусу, бо дух бадьорий, але тіло немічне ». І відійшов від них та молився на самоті. А коли прийшов вдруге до Апостолів, вони знову спали. Залишив їх, пішов й почав молитися утретє, повторяючи ті самі слова молитви до

Небесного Отця. І огорнув Його смуток та тривога, що аж кривавий піт виступив на Його тілі й каплинами спливав на землю. Тоді зійшов Ангел з неба та потішив Його.

Як третій раз прийшов Ісус Христос до Апостолів, сказав до них: «Спите ще й спочиваєте? Уставайте, ходімо! Зрадник Мій ось наблизився!» Ісус ще говорив, а вже прийшов Юда Іскаріот і з ним велика юрба з мечами та дрючками, вислана жидівською старшиною. Юда умовився з ними: «Кого я поцілую, це Він, беріть Його». І прийшов та поцілував Ісуса Христа. Христос сказав до нього: «Юдо, поцілунком видаєш Чоловічого Сина?» А до юрби відізався: «Кого шукаєте?» Відповіли Йому, що Ісуса Назарянина. «Це Я» — сказав їм Ісус. І вони на ті слова попадали на землю, бо не мали ніякої власти над Христом, доки Він сам добровільно не віддався їм в руки. І знову відізався Христос до юрби: «Коли, отже, шукаєте Мене, то відпустіть оцих (тобто Апостолів), щоб ішли собі».

Вояки схопили Ісуса і зв'язали Його, а Апостоли з переляку розбіглися, лише Петро та Іван ішли здалека за Ісусом (59).

Ісус Христос не тільки сам молився, але й нас навчив, як маємо молитися.

Що значить молитися?

Молитися — значить духом злучитися в синівській любові з Богом і розмовляти з Ним.

В якій цілі молимося?

Молимося: а) щоб Господа Бога *славити*, б) Богові *дякувати* за всі добродійства, в) Бога *просити* про особливі ласки і поміч, г) *перепрошувати* за провини.

---

(59) Матей 26, 36-48; Марко 14, 32-46; Лука 22, 39-48; Іван 18, 1-11.

Коли ми повинні молитися?

Ісус Христос поручає нам молитися безнастанно, тобто бути завжди у духовій сполуці з Господом Богом.

Як можемо молитися?

Можемо молитися спільно або наодинці; можемо вимовляти устами слова молитви або тільки думкою розмовляти з Господом Богом.

Яка молитва є найдосконаліша?

Найдосконаліша молитва — це церковні Богослуження, а зокрема свята Літургія (Служба Божа), що є рівночасно і Безкровною Жертвою.

До кого в першій мірі звертаємося молитовно, по Бозі?

У першій мірі, по Бозі, звертаємося молитовно до Пресвятої Богородиці, бо Вона Божа Мати і Її заступництво всемогутнє.

Чи молимося і до Святих?

Ми властиво молимося до Господа Бога, а Святих, як особливих Божих вибранців, прохаємо про заступництво перед Богом.

Коли ми повинні молитися в окремий спосіб?

В окремий спосіб ми повинні молитися рано, ввечері, перед їдою і по їді, перед працею і по праці, у спокусах, небезпеках та у всіх життєвих потребах, а головно в неділі і свята.

Як треба молитися?

Треба молитися: а) *побожно* — це значить: при молитві треба думати про Господа Бога і вистерігатися розсіяння; б) *покійно* — це значить: не бути самовпевненим, що

Господь Бог зараз нас вислухає; в) *постійно* — це значить: не переставати молитися, навіть коли нам здається, що Господь Бог нас не вислухає; г) у *відданості Божій волі*, бо Господь Бог краще знає, що для нас дійсно потрібне і спасенне.

Чи праця може статися молитвою?

Праця стає молитвою, коли її жертвуємо Богові як виконання нашого обов'язку.

Чи треба молитися й за інших?

Так! Треба молитися за всіх, за живих і вмерлих, а навіть за ворогів.

Яка молитва найкраща і наймиліша Богові?

Найкраща і наймиліша Богові молитва є «Отче наш», або Господня молитва, якої навчив нас і яку нам поручив сам Господь наш Ісус Христос.

Господня молитва

Отче наш, Ти, що єси на небесах, нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам днес; і прости нам довги наші, як і ми прощаємо довжникам нашим; і не введи нас у спокусу, а ізбави нас від лукавого. Амінь.

Пояснення Господньої молитви.

Господня молитва складається зі вступних слів і сімох прошень.

Вступні слова є: «Отче наш, Ти, що єси на небесах».

Перше прошення: «Нехай святиться ім'я Твоє». — У ньому просимо, щоб усі люди прославляли і величали Господа Бога.

Друге прошення: «Нехай прийде царство Твоє». — Тут просимо Бога, щоб Він запанував у наших душах і щоб ми колись прийшли до Небесного Царства.

Третє прошення: «Нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі». — Тут просимо, щоб на землі так виконували всі Божу волю, як це чинять Ангели в небі.

Четверте прошення: «Хліб наш насущний дай нам днесь». — Тут просимо про все потрібне для нашого земського життя.

П'яте прошення: «І прости нам довги наші, як і ми прощаємо довжникам нашим». — Просимо, щоб Господь Бог протиставив нам гріхи, як і ми прощаємо іншим.

Шосте прошення: «І не введи нас у спокусу». — Просимо, щоб Господь Бог хоронив нас перед спокусами.

Сьоме прошення: «А ізбави нас від лукавого». — Просимо щоб Господь Бог хоронив нас від усього злого.

А м і н ь (сврейське слово) значить «Так є», або «Нехай так буде».

Відмовляйте часто Господню молитву. В ній розмовляєте з Господом Богом, як діти з батьком, і говорите Христовими словами. Коли вас постигне якесь нещастя, не переставайте молитися, але віддайте себе в Божі руки і кажіть: «Господи Боже, відійми від мене це терпіння, та нехай буде воля Твоя, а не моя». Так робив Ісус Христос. Нехай молитва буде вам завжди мила. Вона сполучує нас з Богом, додає сили проти злого і скріплює нас у добрім. Тому спаситель сказав до Апостолів: «Чувайте й моліться, щоб не ввійшли у спокусу».

ІСУС ХРИСТОС ПЕРЕД СУДОМ

Ісус Христос перед жидівською старшиною

З Гетсиманського саду повела юрба зв'язаного Ісуса Христа до первосвященника Каяфи. Тут зібралася найвища жидівська Рада і шукала якогось свідoctва проти Ісуса Христа, щоб Його засудити на смерть. Однак не могла нічого знайти.

Тоді запитав Каяфа Ісуса Христа: «Заклинаю Тебе живим Богом, щоб Ти сказав нам, чи Ти Христос, Син Божий?» А Ісус відповів йому: «Ти сказав. Тільки ж кажу вам: Віднині ви побачите Сина Чоловічого, який сидітиме праворуч Всемогутнього й ітиме на небесних хмарах». Почувши це, Каяфа роздер свою одежу і заявив: «Він сказав богохульство. Нащо нам ще свідків?» А всі судді сказали: «Він — винен смерті».

Судді розійшлися додому, а слуги через цілу ніч знущалися над Христом. Насміхалися з Нього, били Його по лиці, плювали на Нього. Ісус Христос це все переносив терпеливо з безмежної любови до нас.

На подвір'я первосвященника Каяфи прийшли за Ісусом також Апостоли, Петро та Іван. Ще при пасхальній вечері сказав був Петро до Ісуса: «Господи, з Тобою я готовий піти й у тюрму, й на смерть». А на це йому Спаситель лагідно відповів: «Кажу тобі, Петре, не заспіває нині півень, як ти тричі відречешся, мовляв, Мене не знаєш».

На подвір'ю Каяфи при вогні сиділи люди, між ними й Апостол Петро. І сказала одна служниця: «І цей з Ним був!» «Не знаю Його, жінко!» — заперечив Петро. По якомусь часі знову хтось інший сказав до Петра: «І ти з них». Але Петро відповів: «Ні, чоловіче!»

Згодом, по якійсь годині, приступили ті, що там стояли і заговорили до Петра: «Ти таки справді один з них, бо й твоя вимова тебе виявляє». Тоді Петро почав клястися

та божитися: «Не знаю я цього чоловіка». І якраз, як він говорив ще, заспівав півень. А Христос, що тоді виходив оточений сторожею з судейської залі Каяфи, обернувся і поглянув на Петра. Петро згадав ті слова, що Ісус сказав був: «Раніше, ніж півень заспіває, ти тричі зречешся Мене». І вийшовши звідтіля, заплакав гірко.

Рано знову зійшлася Найвища Рада і вдруге засудила Христа на смерть. Потім повели Його до римського намісника Понтія Пилата, бо без затвердження римської влади, жиди не могли виконати свого присуду.

Тим часом, у Юди обізвалася совість. Він побачив, що видав невинного Ісуса Христа на смерть, а втративши надію на Боже милосердя, попав у розпуку і повісився ⁽⁶⁰⁾.

Ісус Христос перед Пилатом

Коли жиди привели Ісуса Христа до Пилата, стали Його ложно обвинувачувати, кажучи: «Цього ми знайшли, що Він підбурює наш народ, забороняє давати кесареві податок і каже, що Він — Христос-Цар». І спитав Пилат Ісуса Христа: «Чи Ти цар юдейський?» А Ісус у відповідь сказав до нього: «Ти кажеш. Та царство Моє не від світу цього. Ти кажеш, що Я цар. Я на те уродився і прийшов у світ на те, щоб свідчити істину».

Пилат не найшов ніякої вини в Ісусі Христі і хотів звільнити Його. А був звичай на свято Пасхи відпускати одного в'язня з тюрми, за котрим просив народ. Тоді сидів у в'язниці великий розбійник Варавва. І спитав Пилат жидів: «Кого з двох бажаєте, щоб я вам відпустив: Варавву чи Ісуса, що зветься Христос?» А юрба, підмовлена старшиною, кричала: «Варавву!». «А що маю вчинити з Ісусом?» — запитав Пилат. А всі відповіли: «Нехай буде розп'ятий!»

⁽⁶⁰⁾ Матей 26, 36-75; Марко 14, 32-72; Лука 22, 39-71; Іван 18, 1-27.

Тоді приказав Пилат воякам бити Ісуса Христа. Вояки зняли з Нього одержу, прив'язали до стовпа і важко скатували. Потім накинули на Ісуса червоний плащ, на голову наложили терновий вінець, в руки дали тростину, клякали перед Ним, ніби перед царем, і насміхалися з Нього, кажучи: «Радуйся, царю юдейський!»

Пилат гадав, що підбурена юрба змилосердиться, як побачить скатованого і кров'ю облитого Ісуса. Але коли він звелів вивести Ісуса і, вказуючи на Нього, сказав: «Ось чоловік!», первосвященики і слуги знову закричали: «Розпни! Розпни Його!»

І ще погрожували Пилатові: «Відпустиш Його, то не будеш кесаревим другом! Усяк, хто з себе робить царя, кесараві спротивляється!» Пилат того налякався і умивши собі руки, на до-

каз невинності, видав Ісуса Христа на розп'яття ⁽⁶¹⁾.

Чому Юда Іскаріот попав у розпуку?

Юда Іскаріот попав у розпуку, бо втратив надію, що Господь Бог простить йому той страшний його гріх.

Що значить по-християнськи надіятися?

По-християнськи надіятися — значить напевно очікувати

⁽⁶¹⁾ Матей 27, 11-31; Марко 15, 1-21; Лука 23, 1-24; Іван 18, 29-40 і 19, 1-16.

від Господа Бога усього того, що Бог обіцяв нам за заслуги Ісуса Христа.

Що нам Господь Бог обіцяв за заслуги Ісуса Христа?

Господь Бог обіцяв нам за заслуги Ісуса Христа: відпущення гріхів і небесне царство.

Хто грішить проти надії?

Проти надії грішить: а) хто втратив надію на Боже милосердя, б) хто нерозважно надіється на Боже милосердя.

В першому випадку попадає людина в розпуку, в другому у легководушність.

Чим особливо виявляємо християнську надію?

Християнську надію виявляємо тим, що в кожній потребі молимося до Господа Бога.

Виявляймо християнську надію ось такою молитвою: «Надіюся на Тебе, мій Боже, і очікую від Тебе благодаті та всього, що мені потрібне до спасіння, бо Ти мені можеш дати як всемогутній, і хочеш дати, як безконечно щедрий; даси через заслуги, муки і смерть Ісуса Христа, бо Ти є найвірніший у Своїх обітницях. Амінь».

* * *

І тепер можна також знайти злих людей, подібних до тих, що судили Ісуса Христа, насміхалися з Нього, домагалися Його смерті. І сьогодні є чимало недобрих людей, що судять Ісуса Христа і Його святу Церкву, насміхаються з Його науки і раді б зруйнувати віру в людських серцях.

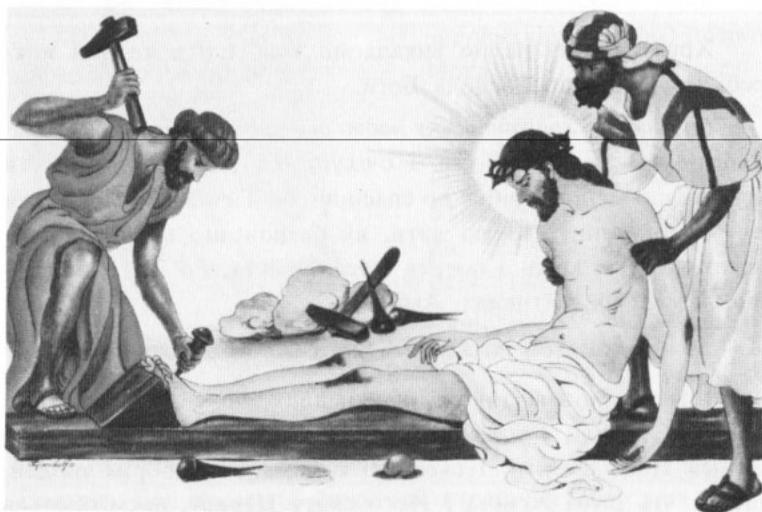
Можна також подибати людей подібних до Понтія Пилата, що бояться явно і широко виступати в обороні Ісуса Христа. Коли з такими людьми доведеться вам працювати, то не завагайтеся, як зайде потреба, стати в обороні Христа, хоч би ви мали через те й потерпіти. Бо Христос Господь

навчає: «Як користь людині, хоч би увесь світ здобула, а занастала тобі душа?» А на іншому місці Христос каже: «Хто стидатиметься Мене перед людьми, того і Я постидаюся перед Моїм Небесним Отцем».

РОЗП'ЯТТЯ І ПОХОРОН ІСУСА ХРИСТА

Розп'яття Ісуса Христа

Вояки одягли Ісуса Христа в Його одягу, вложили на Нього тяжкий хрест і повели на Голготу. Під тягарем хреста Ісус Христос падав на землю. По дорозі той хресний похід стрінув Симеона з Кириної, і вояки наказали йому нести

Христовий хрест. На Голготі зняли з Ісуса Христа одягу, прибили Його руки і ноги цвяхами до хреста і вкопали хрест у землю. Над головою Спасителя прибили таблицю з написом: «Ісус Назарянин Цар Юдейський». А Христос, з великою любов'ю до тих, що Його розпинали, молився: «Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять».

По боках Ісуса розп'яли двох розбійників. Дехто з народу, що там зібрався, насміхався з Ісуса Христа, кажучи: «Інших спасав, а Себе — не може спасти! Христос, Цар Ізраїля — хай зійде тепер з хреста, щоб ми побачили й увірували». Насміхався також і один з розбійників. А другий розбійник, розп'ятий по правому боці, молився до Ісуса Христа: « Пом'яни мене, Господи, коли прийдеш у царство Своє». На те відповів йому Ісус Христос: « Істинно кажу тобі : сьогодні будеш зо мною в раю».

Під хрестом стояла Мати Ісуса Христа, Апостол Іван, Марія Магдалина й ще інші побожні жінки. Коли Ісус Христос побачив Апостола Івана, сказав до Своєї Матері: « Жінко, ось син Твій». А відтак до Івана сказав: « Ось Мати твоя». І від цього часу Апостол Іван взяв Пресвяту Богородицю до себе та опікувався Нею.

Около полудня померкло сонце, і три години була пітьма на землі. О третій годині після полудня, Ісус сильним голосом закликав: « Отче, у Твої руки віддаю духа Мого!» Відтак схилив голову і вмер. У тій хвилині земля затряслася, скелі розпалися, відкрилися гроби і багато мерців воскресло. А сотник і ті, що стерегли з ним Ісуса, побачивши землетрус і те, що сталося, вельми налякалися і казали: « Це справді був Син Божий!»⁽⁶²⁾.

Похорон Ісуса Христа

Ісус Христос умер в п'ятницю по полудні, в навечер'я жидівського свята Пасхи. По тодішньому звичаю, Христа поховали ще того самого дня. Благородний Йосиф з Ари-матеї випросив у Пилата тіло Ісуса Христа, а Нікодим приніс пахощі. І зняли Ісусове тіло з хреста, помазали пахощами і обвинули його полотном (плащаницею) та поховали в

⁽⁶²⁾ Матей 27, 32-56; Марко 15, 22-40; Лука 23, 26-47; Іван 19, 17-30.

новому гробі Йосифа з Ариматеї, що був висічений у скелі недалеко Голготи. Відтак важким каменем привалили вхід до гробу, а жидівська старшина запечатала вхід і поставила при гробі військову сторожу (63).

Якою смертю вмер Ісус Христос?

Ісус Христос вмер розп'ятий на хресті, щоб Своїми тяжкими терпіннями і смертю привернути нам Божу ласку і щасливу вічність у небі.

Хто засудив Ісуса Христа на смерть?

Ісуса Христа засудила на смерть найвища жидівська Рада, а той присуд затвердив і смертний вирок видав намісник римського цісаря Понтій Пилат.

Де і коли розп'яли Ісуса Христа?

Ісуса Христа розп'яли на горі Голготі, біля Єрусалиму, у Велику П'ятницю.

Що було причиною смерти Спасителя?

Наш Спаситель Ісус Христос, добровільно прийняв смерть, щоб кожну людину відкупити від вічної карі за первородний гріх і за її гріхи особисті.

Куди пішла душа Ісуса Христа по смерті?

Душа Ісуса Христа пішла по Його смерті до місця, де душі праведних, що вмерли перед приходом Ісуса Христа, ждали на Спасителя.

Хто поховав Ісуса Христа?

Ісуса Христа поховали два визначні мужі: Йосиф з Ариматеї і Нікодим.

---

(63) Матей 27, 57-66; Марко 15, 42-47; Лука 23, 50-53; Іван 19, 38-42.

Чи Ісус Христос терпів як Бог, чи як чоловік?

Ісус Христос терпів як чоловік, бо як Бог не міг терпіти.

Чи Ісус Христос терпів добровільно?

Ісус Христос терпів зовсім добровільно, тільки з любови до людей.

Що терпів Ісус Христос?

Ісус Христос терпів болі на душі: смуток, тривогу, погорду і наклепи; та болі на тілі: биття по лиці, побої і рани.

Що заслужив нам Ісус Христос Своїми муками і смертю?

Своїми муками і смертю заслужив нам Ісус Христос вічне спасіння, привернув нам утрачену через первородний гріх Божу ласку (благодать) і право до неба, та вчинив нас дітьми Божими.

Чи всі люди будуть спасені?

Бог хоче, щоб всі люди були спасені, однак спасуться лише ті, що заслужать собі на це своїм праведним життям.

Як ставився розп'ятий Ісус Христос до Своїх ворогів і мучителів?

Розп'ятий Ісус Христос, у Своєму безмежному милосерддю, молився і просив Свого Небесного Отця простити все Його ворогам і мучителям.

Чим винагородив Ісус Христос розкаяного розбійника, що повірив у Нього, як у Бога?

Ісус Христос приобіцяв тому розкаяному розбійникові вічне щастя в раю.

Скільки років мав Ісус Христос, як умер на хресті?

Ісус Христос мав тоді тридцять три роки.

Що означають Христові слова, сказані на хресті перед смертю: «Жінко, ось син Твій» — «Сину, ось Мати твоя»?

Ці Христові слова означають, що Спаситель перед Своєю смертю передав весь людський рід, що його представляв тоді під хрестом св. Апостол Іван, в опіку Своєї Матері, як Її духових дітей.

* * *

В четвер, п'ятницю і суботу Страсного тижня відправляються в церквах Богослуження, яких обряд і зміст пригадують нам страсті Ісуса Христа. У Великий Четвер Служба Божа зображує Тайну Вечерю.

Цього дня в катедральних церквах, Єпископи посвячують миро для уділювання Тайни Миропомазання і вмивають ноги дванадцятьом священикам (або старцям чи дітям) на пам'ятку того, що Ісус Христос умив ноги Апостолам. Ввечері відправляється Богослуження, що називається Страсті. Тоді читається дванадцять св. Євангелій, в яких описані страсті і смерть Ісуса Христа.

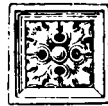
У Велику П'ятницю перед полуднем відправляються Царські Часи, а по Вечірні відбувається обхід з плащаницею і виставлення її до прилюдного поклонення.

Плащаниця, це полотно зі зображенням Спасителя, що лежить у гробі. По обході з плащаницею довкола церкви, що нагадує похорон Ісуса Христа, кладуть плащаницю на приготований у церкві стіл. На тому столі ставлять також хрест і Євангелію, бо в Євангелії описане життя, терпіння і смерть Ісуса Христа. Так положена плащаниця зображує Христовий гріб.

У Велику П'ятницю не відправляється Служба Божа. Того дня є строгий піст на знак великого смутку. Також у Велику П'ятницю і Велику Суботу замовкають дзвони, а їх заступають дерев'яні калатала.

Не залишайте нагоди поклонитися плащаниці у Велику П'ятницю. Погляньте там на Ісуса Христа, знятого з хреста і вложеного до гробу. Погляньте на розп'ятого Божого Сина, що так наглядно показує нам Свою безмежну любов. Його голова склонилася, щоб на нас поглянути, руки раді б нас обняти, а серце розкрилося, щоб нас до себе прийняти. Христос Своїми муками освятив людські терпіння.

Роздумуючи часто про розп'ятого Божого Сина, навчіться від Нього по божому терпіти.

П'ЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І воскрес у третій день, згідно з Писанням».

Воскресення Ісуса Христа

Третього дня по смерті Ісуса Христа, вдосвіта, зійшов Ангел з неба і відвалив камінь від гробу, де лежало Христове тіло.

Земля затряслася, а вояки, що стерегли гробу, перелякані втекли до міста. Душа Ісуса Христа злучилася з тілом і Христос вийшов з гробу, або, як ми говоримо: Христос воскрес.

До Христового гробу йшли побожні жінки, щоб по тодішньому звичаю намазати запашним миром Ісусове тіло. По дорозі вони з великим смутком говорили: «Хто нам

відкотить камінь від входу до гробу?» Та коли підійшли ближче до гробу, застали вже камінь відвалений, а на камені побачили сидячого Ангела. Жінки злякалися, але Ангел сказав їм: «Не бійтесь; знаю бо, що ви шукаєте Ісуса розп'ятого. Нема Його тут, бо Він воскрес, як ото Сам прорік. Ходіть, гляньте на місце, де Він лежав. Та біжіть притьмом і скажіть Його учням, що Він воскрес із мертвих».

Жінки поспішно вернулилися до міста зо страхом і великою радістю ⁽⁶⁴⁾.

(Пам'ять жінок мирноносиць святкує наша Церква в другу неділю по Воскресенні, тобто в неділю Мирноносиць).

Що сталося третього дня по смерті Ісуса Христа?

Третього дня по Своїй смерті Ісус Христос воскрес: це значить, що Він власною силою переміг смерть, сполучив Свою душу зі Своїм тілом, ожив і вийшов живий із запечатаного гробу.

Що доказує воскресення Господа нашого Ісуса Христа?

Воскресення Господа нашого Ісуса Христа доказує, що Він є дійсно Богом і що Його наука є правдива.

Чим є Христове воскресення для всіх вірних святої Церкви?

Христове воскресення є запорукою для всіх вірних святої Церкви, що вони також колись воскреснуть до вічного життя.

Чи воскресення Ісуса Христа передвіщали пророки?

Так! Пророки передвіщали, що Христос воскресне, і тому в п'ятому члені Символа Віри кажеться: «згідно з Писанням» — це значить: як є написано у Святому Письмі.

⁽⁶⁴⁾ Матей 28, 1-8; Марко 16, 1-8; Лука 24, 1-10; Іван 20, 1-10.

Пам'ять воскресення Ісуса Христа святкуємо у великодню неділю. Раненько, перед сходом сонця, спішать вірні до церкви. Після короткого Богослуження над гробом, священник кладе плащаницю на престолі, і потім відбувається обхід довкола церкви. По обході, співають перед зачиненими церковними дверима пісню «Христос воскрес». Відтак священник відчиняє хрестом церковні двері: всі входять до церкви і там відправляється воскресна утрєня.

По Богослуженні відбувається свячення пасок. Як увесь світ і увесь наш народ, так і ви тіштеся, коли настануть Великодні Свята. Це пам'ять тієї світлої події, коли Ісус Христос, що за нас терпів розп'яття на хресті, воскрес, тобто встав з гробу власною силою.

Колись Господь Ісус Христос воскресить нас усіх і покличе до вічного життя, щоб з Ним навіки радуватися в небі. Але треба собі на те заслужити добрим і побожним життям.

Пам'ятайте, що від Великодня до Вознесення поздоровляємо себе привітом: «Христос воскрес!», а відповідаємо: «Воістину (направду) воскрес!».

ПОЯВИ ІСУСА ХРИСТА ПІСЛЯ ВОСКРЕСЕННЯ

Після Свого славного воскресення, Ісус Христос ще впродовж сорока днів являвся Апостолам, установляв святі Тайни і навчав Апостолів як мають продовжувати місійну працю, коли Він відійде до неба. Ось найважливіші появлення Ісуса Христа:

Ісус Христос являється Марії Магдалині

В день Христового воскресення, дуже рано, пішла Марія Магдалина до Христового гробу і застала камінь відвалений,

а гріб порожній. Вона думала, що хтось узяв Ісусове тіло, стояла біля гробу і плакала. Плачучи, нахилилася до гробу і побачила там двох Ангелів у білих одежах. Вони промовили до неї: «Жінко, чого ти плачеш?» Марія відповіла: «Узяли мого Господа, і не відаю, де покладено Його». Відтак Марія оглянулася й побачила Ісуса, що стояв побіч неї, але не пізнала Його. І сказав до неї Ісус: «Жінко, чого ж ти плачеш, кого шукаєш?» А вона, думаючи, що це огородник, відповіла: «Пане, коли ти забрав Його, то скажи мені, куди ти Його поклав, — а я заберу Його». Тоді Христос промовив: «Маріє!» Марія по голосі пізнала Ісуса і кликнула: «Учителю!»

І сказав до неї Спаситель: «Йди до Моїх братів і повідай їм, що Я йду до Отця Мого й Отця вашого, до Бога Мого й Бога вашого». Марія пішла і все те оповіла Апостолам ⁽⁶⁵⁾.

Ісус Христос являється учням по дорозі до Емаус

В день Христового воскресення йшли два Христові учні з Єрусалиму до Емаусу. По дорозі прилучився до них Ісус Христос. Та їм немов би заступило очі, бо вони не пізнали Його. Ісус випитував їх, про що вони говорять і чому такі сумні.

Вони розповіли Йому про те все, що сталося з Христом у Єрусалимі останніми днями, як жидівська старшина засудила Ісуса на смерть і розп'яла Його. «А ми сподівалися, що це Він той, хто має визволити Ізраїля» — говорили вони і дивувалися, що подорожній про те все не знає. Тоді Христос став їм пояснювати Святе Письмо, що Месія мав наперед постраждати і аж так увійти у Свою славу.

Коли дійшли до Емаусу, вже вечоріло. Учні запросили Ісуса Христа на ніч, і коли засіли до вечері, Він узяв хліб,

---

⁽⁶⁵⁾ Іван 20, 11-18.

поблагословив, розломив і дав учням їсти. Тоді відкрилися їм очі, і вони пізнали Ісуса. Але Христос зник їм з очей. Учні негайно вернулися з радістю до Єрусалиму і розповіли Апостолам, що Христос воскрес. А Апостоли відповіли: «Христос справді воскрес і з'явився Симонові (Петрові)» (66).

Ісус Христос являється зібраним десятком Апостолам

Апостоли, крім Томи, були зібрані того вечора в одному домі. Коли ще учні розповідали їм про свою зустріч з Ісусом Христом в дорозі до Емаусу, явився сам Христос між ними і сказав до них: «Мир вам!»

Апостоли злякалися, думаючи, що це дух. Та Христос сказав їм: «Чого стривожились? Чого ті сумніви постають у серцях ваших? Гляньте на Мої руки та на Мої ноги: це ж Я сам. Доторкніться Мене та збагніть, що дух тіла і костей не має, як бачите, що Я їх маю». А відтак їв враз із ними рибу і мед (67).

І врадувалися учні, побачивши Господа, а Він дихнув на них і промовив: «Прийміть Духа Святого! Кому відпустите гріхи — відпустяться їм, кому ж затримаєте, — затримуються» (68).

Ісус Христос дається пізнати Томі

Коли Апостоли оповідали Томі, що бачили Господа, він сказав: «Якщо не побачу на Його руках знаків від цвяхів і не вкладу свого пальця у місце, де були цвяхи, а й руки моєї не вкладу в бік Його, — не повірю!»

---

(66) Лука 24, 13-35.

(67) Лука 24, 36-43.

(68) Іван 20, 20-23.

По вісьмох днях знову були Апостоли разом зібрані, і Тома з ними. І явився між ними Ісус та сказав до Томи: «Поддай сюди твій палець і глянь на Мої рани. І руку твою простягни і вклади її у бік Мій. Та й не будь невіруючий, — а віруючий». А тоді Тома у захваті закликав: «Господь мій і Бог мій!» І сказав йому Ісус: «Побачив Мене, то й віруєш. Щасливі ті, які, не бачивши, увірували!» (69).

Як довго перебував Ісус Христос на землі по Своєму воскресенні?

По Своєму воскресенні перебував Ісус Христос на землі ще сорок днів.

Що робив Ісус Христос в тому часі?

В тому часі Ісус Христос являвся Апостолам, та багатьома чудами закріплював у них віру у Своє божество і давав їм різні поучення та власті для спасіння людей.

(69) Іван 20, 21-29.

* * *

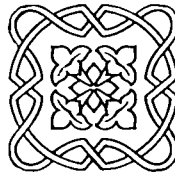
Упродовж цілого твого життя, від колиски до гробу, на кожному кроці стрічає тебе Ісус Христос. Говорить до тебе повчає й остерігає. Сам Він не являється тобі, а посилає Ангелів або людей, що до тебе говорять в Його імені.

Коли ти був маленький, берегла й хоронила тебе твоя мати. Учила тебе й проводила молитву. Ти й не думав, що це Ісус Христос її післав, що це Він говорить до тебе її устами.

Коли ти ходив до школи, там учили тебе, напоминали, приготувляли до життя. Духовний отець, як висланень Христа Господа, навчав тебе про Бога і про Його науку.

Коли ти виріс і зачав самостійно жити, маєш нагоду почути науки священників у церкві та дістати до рук добру книжку, або християнський часопис.

На кожному кроці Ісус Христос є біля тебе, хоче твого добра, твого щастя і твого спасіння. Молися, щоб ти пізнав Його голос та йшов за Ним.

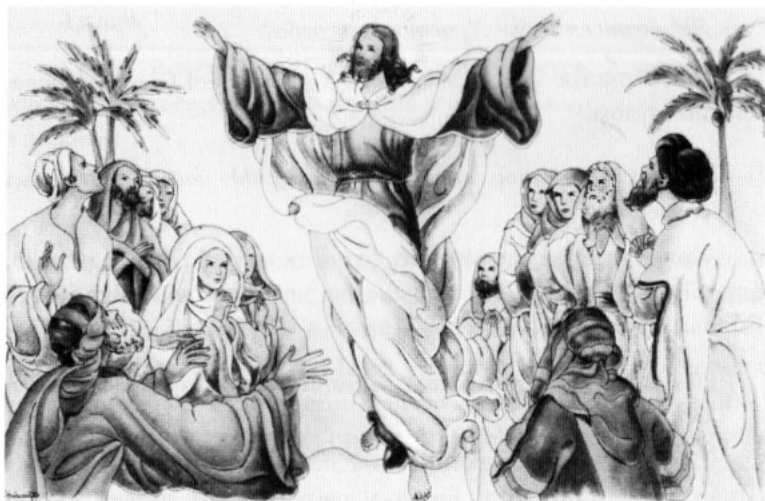

ШОСТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І вознісся на небо, і сидить праворуч Отця».

Вознесення Ісуса Христа

Сорокового дня по Своїм воскресенні явився Ісус Христос Апостолам в Єрусалимі і наказав їм, щоб не опускали Єрусалиму, доки не зішле їм з неба Святого Духа.

Потім вивів Апостолів до Витанії на Оливну гору і сказав до них: «По небагатьох днях ви приймете силу Святого Духа, що на вас зійде, і будете Моїми свідками в Єрусалимі, у всій Юдеї та Самарії й аж до краю землі». І сказавши це, Спаситель зняв Свої руки і, благословлячи Апостолів, відступив від них, піднявся зі землі й полинув до неба. Апостоли дивилися вгору за Христом, доки хмара не закрила Його.

Тоді явилися їм два Ангели і промовили: «Мужі галилейські! Чого стоїте, дивлячись на небо? Оцей Ісус, який від вас був взятий на небо, так само прийде, як Його ви бачили возходячого на небо».

Апостоли поклонилися Христові і повернулися з великою радістю до Єрусалиму (70).

Що сталося з Ісусом Христом у сороковий день по Його воскресенні?

Сорокового дня по воскресенні Ісус Христос вознісся на небо і, як Богочоловік, засів на престолі слави по правиці Небесного Отця.

Як вознісся Ісус Христос на небо?

Ісус Христос вознісся на небо з душею і зі Своїм прославленим тілом.

Чи Ісус Христос відійшов зовсім від людей по Своему вознесенні?

Хоч Ісус Христос видимо вознісся на небо, то невидимо, але дійсно, перебуває й далі на землі у Своїй Церкві, як Голова свого Містичного Тіла, і в Пресвятій Євхаристії.

Що сказав Ісус Христос Апостолам перед Своїм вознесенням на небо?

Перед Своїм вознесенням на небо Ісус Христос наказав Апостолам, щоб вони йшли у світ навчати людей Божої науки і хрестити їх.

Кого забрав Ісус Христос зі собою до неба?

Ісус Христос забрав зі собою до неба також душі старозавітніх праведників.

---

(70) Лука 24, 50-53; Діяння Ап. 1, 6-14.

Чи Божий Син Ісус Христос ще прийде на землю і явиться людям?

Ісус Христос ще прийде на землю при кінці світу в божественній славі, щоб судити все людство; нагороджувати щастям праведників та карати вічними муками грішників.

Чи в небі буде для всіх однакова нагорода?

В небі не буде однакової нагороди для всіх, бо хто в земському житті творив більше добра, той матиме більшу нагороду в небі.

Коли святкуємо свято Вознесення Господа нашого Ісуса Христа?

Свято Вознесення Господа нашого Ісуса Христа святкуємо в четвер, сорокового дня по празнику світлого Воскресення.

* * *

Апостоли з тугою гляділи за Ісусом Христом, коли Він підносився до неба. Вони раді б були покинути землю та піти зо своїм дорогим Учителем до неба.

І ми теж учні і діти Ісуса Христа. І ми раді б піти до Нього. Але на небо треба собі заслужити. Як це зробити? Ісус Христос дав нам приклад Своїм власним життям. А що ж робив Ісус Христос? Ісус Христос ціле життя працював, і то тяжко. До тридцятого року життя працював у Назареті як тесля, а останні три роки як учитель, серед невигод, трудів і небезпек.

Часто молився, нераз цілими ночами. Через ціле Своє життя терпів. Ні одної хвилини не був без хреста. Терпів людську злобу, невигоди, голод і холод, вже від першої хвилини народження. Ще як немовля мусів тікати перед злобою царя Ірода до Єгипту.

Вкінці терпів за нас страшні муки і смерть на хресті. А в усьому піддавався волі Свого Небесного Отця.

Берім собі приклад з Ісуса Христа! Працюймо, молімся і терпеливо зносім хрести та тягарі життя, а тоді можемо мати надію, що будемо з Ісусом Христом у небі.

Призадумаймося, яким способом Ісус Христос тепер перебуває між нами?

СЬОМИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І вдруге прийде зо славою, судити живих і мертвих, а Його царству не буде кінця».

(Катихизмове пояснення сьомого члена Символа віри, є разом з одинадцятим і дванадцятим членом Символа віри, які повчають нас про останні речі і Страшний суд).

ВОСЬМИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«І в Духа Святого, Господа, Животворящего, що від Отця (і Сина) ісходить, що з Отцем і Сином рівнопокляняємий і рівнославимий, що говорив через пророків».

Зіслання Святого Духа

В десятий день по вознесенні, а в п'ятдесятий по воскресенні Ісуса Христа, зібралися Апостоли в тому домі в Єрусалимі, де передніше була Тайна Вечеря. З Апостолами була теж Пречиста Діва Марія і нововибраний, на місце Юди Іскаріота, Апостол Матій.

О дев'ятій годині рано постав шум з неба, наче від буйного вітру, і наповнив увесь дім. Над Апостолами появилися поділені язики, мов вогонь, і осів на кожному з них. Це був Святий Дух, котрого Ісус Христос приобіцяв був Апостолам зіслати з неба.

Усі вони сповнилися Святим Духом і почали говорити різними мовами та відважно проповідувати Христову науку, яку аж тепер добре зрозуміли.

Саме тоді були жидівські Зелені Свята, і багато побожних жидів з різних сторін світу з'їхалося до Єрусалиму. Задля дивного шуму, зійшлися люди перед домом, де були зібрані Апостоли. І всі здивувалися, бо кожний з них чув, що Апостоли говорять його рідною мовою. Особливо Апостол Петро відважно проповідував перед усім народом, що Ісус Христос воскрес.

Того дня охрестилося в Єрусалимі три тисячі людей ⁽⁷¹⁾.

⁽⁷¹⁾ Діяння Ап. 2, 1-9.

Коли зійшов Святий Дух на Апостолів?

Святий Дух зійшов на Апостолів десятого дня по Христовому вознесенні на небо, а п'ятдесятого дня по Христовому воскресенні.

(Свято Зіслання Святого Духа обходимо десятого дня по Вознесенні).

Хто є Святий Дух?

Святий Дух — це третя Божа Особа, правдивий Бог разом з Отцем і Сином, це той Утішитель, якого Ісус Христос зіслав Апостолам.

Від кого походить Святий Дух?

Святий Дух походить від Бога Отця і від Бога Сина.

У якому відношенні є Святий Дух до Бога Отця і Бога Сина?

Святий Дух, як третя Божа Особа, є рівний Отцеві і Синові, від яких від віків походить; і Йому належить така сама слава, що Отцеві і Синові. Це Святий Дух говорив у Старому Завіті через Пророків.

У якому відношенні є Святий Дух до Ісуса Христа — Богочоловіка?

Ісус Христос як Бог є рівний Святому Духові, однак Його вочленення від Пресвятої Богородиці сталося силою і діянням Святого Духа, а також освячення Христової Церкви, як Містичного Христового Тіла, є виявом діяння Святого Духа.

У якому відношенні є Святий Дух до Пресвятої Богородиці?

Діянням Святого Духа Пресвята Богородиця була збережена від первородного гріха, Його ж діянням зачала у Свому пречистому лоні Христа Богочоловіка і силою Святого Духа досягнула найвищий ступень святости.

У якому відношенні є Святий Дух до кожного християнина?

Діянням Святого Духа у святій Тайні Хрещення людина дістає освячуючу ласку (благодать) і стає членом Церкви, тобто Містичного Христового Тіла; відтак діянням Святого Духа в інших святих Тайнах, які християнин приймає, підноситься до висот святости. Тому говоримо, що християнин — це храм Святого Духа.

Чому Ісус Христос зіслав Святого Духа на Апостолів?

Ісус Христос зіслав Святого Духа на Апостолів, щоб вони добре зрозуміли Його науку і відважно ширили її поміж народами.

У якій святій Тайні кожна охрещена людина дістає особливі дари Святого Духа?

Кожна охрещена людина дістає особливі дари Святого Духа у святій Тайні Миропомазання.

Де є Святий Дух?

Святий Дух є всюди, але Своїми дарами перебуває особливо у Христовій Церкві і в душах праведників.

Як довго перебуватиме Святий Дух у Христовій Церкві?

Святий Дух перебуватиме у Христовій Церкві до кінця світу.

Як довго перебуває Святий Дух в людській душі?

Святий Дух перебуває в людській душі так довго, доки людина не згрішить тяжким (смертним) гріхом.

Під якими виглядами об'являвся людям Святий Дух?

При хрещенні Ісуса Христа, Святий Дух об'явився у

вигляді голуба, а при зісланні на Апостолів у вигляді вогняних язиків.

Скільки є дарів Святого Духа?

Є сім дарів Святого Духа: 1. Мудрість. 2. Розум. 3. Рада. 4. Кріпость. 5. Знання. 6. Побожність. 7. Страх Божий.

Які це гріхи проти Святого Духа?

Гріхи проти Святого Духа це такі, котрими спинюємо діяння Божої ласки в наших душах.

Яка є молитва до Святого Духа?

Молитва до Святого Духа є частиною наших щоденних молитов:

Царю Небесний, Утішителю, Душе істини, що всюди єси і все наповняєш, Скарбе дібр і життя Подателю, прийди і вселися в нас і очисти нас від усякої скверні і спаси, Благий, душі наші.

* * *

Свято Зіслання Святого Духа називаємо також Зелені Свята, бо у нас є звичай в ті дні замаювати зеленню церкви і доми.

В часі Зелених Свят є декуди гарний звичай улажувати церковні походи на цвинтарі, де відправляються над гробами парастаси за умерлих.

Зісланням Святого Духа завершилося діло відкуплення людського роду.

Бог Отець сотворив світ і людей, Бог Син відкупив людей, а Бог Святий Дух освятив людей.

На пам'ятку того, що Господь Бог, після сотворення світу сьомого дня відпочивав, і на пам'ятку воскресення Ісуса Христа та зіслання Святого Духа — святкуємо неділю.

Чому треба молитися за умерлих?

Нашими молитвами за умерлих, помагаємо душам в чистилищі, які там очищуються від дочасних кар, швидше осягнути вічну щасливість в небі.

ДЕВ'ЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

«В єдину, святу, соборну й апостольську Церкву».

Ісус Христос засновує Свою Церкву

На протязі трьох років збирав Ісус Христос довкола себе вірних і навчав їх. З поміж них вибрав Він дванадцять Апостолів.

Ще перед Своїми терпіннями спитав Ісус Христос Апостолів: «За кого мають люди Сина Чоловічого?» Апостоли давали різні відповіді. «А на вашу думку, — хто Я?» звернувся Христос до Апостолів. Тоді Симон Петро відповів: «Ти — Христос, Син Бога живого». Спаситель промовив до Петра: «Щасливий ти, Симоне, сину Йонин, бо не тіло і кров це тобі відкрили, а Отець Мій небесний. Тож і Я тобі заявляю, що ти — Петро (скеля), і що Я на цій скелі збудую Мою Церкву й що пекельні ворота її не подолають. Я дам тобі ключі Небесного Царства, і що ти на землі зв'яжеш, те буде

зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі» (72).

Цими словами обіцяв Ісус Христос, що заснує Свою Церкву, та що в тій Церкві дасть Петрові найвищу владу.

Ісус Христос дає Апостольському Зборові з Апостолом Петром на чолі верховну владу в Церкві

По Своєму воскресенні з'явився Ісус Христос Апостолам на горі в Галилеї. Побачивши Ісуса, Апостоли поклонилися

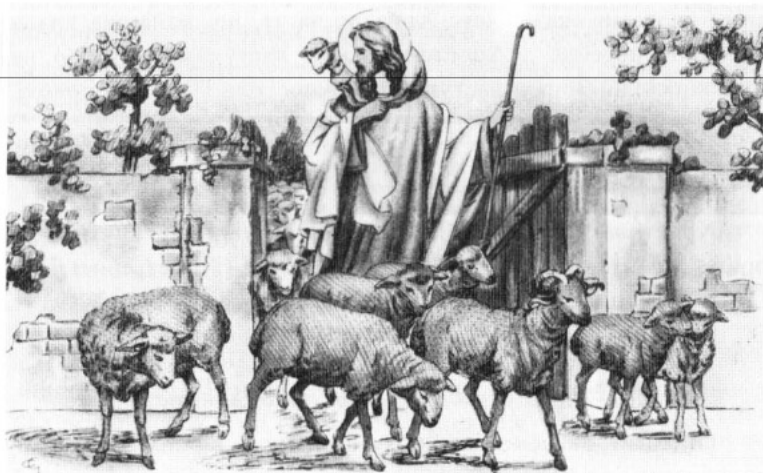
Йому. А Ісус Христос приступив до них і промовив: «Дана Мені всяка влада на небі й на землі. Ідїть, отже, і навчайте всі народи: хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що Я вам заповідав. І це Я з вами по всі дні аж до кінця віку» (73).

(72) Матей 16, 13-19.

(73) Матей 28, 18-20.

Окремо звернувся Ісус Христос до Апостола Петра і спитав його: «Симоне Йонин! Чи любиш ти Мене більш, ніж оці?» «Так, Господи, — відповів Петро, — Ти знаєш, що люблю тебе». «Паси мої ягнята!» — промовив Ісус.

І знову, вдруге каже до нього: «Симоне Йонин! Чи любиш Мене?» «Так, Господи, — відповідає Петро, — ти знаєш, що люблю Тебе». А на це Ісус: «Паси вівці Мої!»

І втретє звертається Ісус до Петра з таким самим запитом: «Симоне Йонин! Чи любиш ти Мене?» І засмутився Петро, що аж тричі Ісус запитав його чи він любить Ісуса, і знову відповів: «Господи, Ти все знаєш, Ти знаєш, що люблю Тебе!» «Паси вівці Мої!» сказав до нього Христос (74).

З цих діянь і слів Христа є наявним, що Христос здійснив після Свого воскресення обітницю, дану колись Апостолові Петрові, заснувати Церкву. Найвищу владу у Церкві — учительську, священничу й пастирську — передав Ісус Христос, Основник Церкви, Апостольському Зборові, з Апосто-

(74) Іван 21, 15-17.

лом Петром на чолі. Його Христос вирізняв з—поміж інших Апостолів ще й тим, що не тільки обіцяв на ньому, неначе на скелі, збудувати Церкву, але й доручив пасти ціле стадо, ягнята і вівці. Тобто передав Петрові окремо пастирську владу, або першенство у владі над вірними і пастирями.

Словами: «І це Я з вами по всі дні аж до кінця віку» Ісус Христос об'явив, що Його Церква, це Він сам, це Його Тіло, де Він залишиться невидимим Головою. А також цими словами вказав Ісус Христос на те, що найвища влада у Церкві перейде з Апостолів на їх наступників, тобто на Єпископський Збір, з наступником Апостола Петра у проводі. І так буде до кінця світу.

Що це таке Христова Церква?

Христова Церква, коли брати під увагу її внутрішню природу і її післанництво, — це Містичне (Таїнственне) Тіло Господа нашого Ісуса Христа.

Що розуміємо під тим окресленням «Містичне (Таїнственне) Тіло Господа нашого Ісуса Христа»?

Під цим окресленням розуміємо всіх вірних, зі своїми пастирями, що творять живий духовний організм, з'єднаний вірою в Христа, любов'ю Бога і ближнього, та надією на воскресення і вічне життя, освячений благодаттю Святого Духа у святій Тайні Хрещення. В цьому організмі вірні є членами, Христос невидимим Головою, а Дух Святий душею (75).

Як ще інакше можна окреслювати Христову Церкву?

Христова Церква, якщо мати на увазі її видиме, на взір інших земських установ, існування і діяння тут, на землі, аж до кінця віку, — це Божий люд (76).

(75) Всел. Собор, II. Ватик.: *Про Церкву*, Розділ I «Таїнство».

(76) Всел. Собор, II. Ватик.: *Про Церкву*, Розділ IV «Миряни».

Що розуміємо під окресленням « Божий люд »?

« Божий люд », це видимий та ієрархічно за служіннями й обов'язками та завданнями упорядкований збір людей, що є покликані Богом Отцем, відкуплені Христом — Богочоловіком й помазані (осв'ячені) Духом Святим. Вони ісповідують об'явлену Христом віру, як учасники Христового життя і місії, яким Христос дав теж частину Свого священничого уряду, служать поширенню й закріпленню Царства Божого — Христової Церкви тут, на землі, признають встановлені Христом святі Тайни і зберігають єдність в мирі й любові у встановленій Христом ієрархічній побудові Церкви під начальним керівництвом Єпископського Збору, з наступником Апостола Петра, Римським Архиєреєм, на чолі. Так миряни, виступаючи всюди як святі поклонники, освячують світ Богові (77).

Хто є головою Церкви?

Головою Церкви є сам Ісус Христос, Богочоловік; Він заснував Церкву і продовжує в ній, як у Містичному (Тайнственному) Тілі, Своє існування аж до кінця світу.

Хто є членами Церкви?

Членами Церкви є всі люди, які через святу Тайну Хрещення одержали освячуючу ласку (благодать).

Як Ісус Христос заснував Свою Церкву?

Ісус Христос заснував Свою Церкву в той спосіб, що збирав людей і їх навчав, відтак вибрав з-поміж них дванадцять Апостолів і дав їм учительську, священничу і пастирську владу; настановив св. Апостола Петра *видимим* Головою Церкви, а Сам остався навіки *невидимим* Головою.

---

(77) Всел. Собор, II. Ватик.: *Про Церкву*, Розділ IV «Миряни».

Чи Римський Єпископ як наступник святого Петра і видимий Голова Церкви, має якісь особливі дарування?

Римський Єпископ, як видимий Голова Церкви і наступник святого Петра, має дар непомильності у справах віри й обичаїв, що є даний Христом цілій Церкві, з Єпископським Збором на чолі, у злуці з Римським Архiereєм.

Хто чуває над післанництвом Христової Церкви?

Над післанництвом Христової Церкви чуває Сам Ісус Христос, як Божественний Основник і невидимий Голова Церкви; Він перебуває в Церкві невидимо аж до кінця світу, а Святий Дух провадить Церкву дорогою правди і непомильності та освячує її членів.

Яке завдання має Христова Церква?

Христова Церква має завдання голосити всім народам Христову Євангелію, робити їх учасниками Божої ласки (благодаті), що її заслужив Божественний Спаситель, і провадити людей до вічного щастя.

Чи можна спастися поза Христовою Церквою?

Ніхто не може бути спасеним без освячуючої Божої ласки (благодаті), яку Господь Бог дає у святій Тайні Хрещення, а через яку людина стає живим членом Христової Церкви, учасником Христового Божества і наслідником щасливої вічності.

Та з огляду на те, що Христос — Богочоловік приніс себе в жертву за всіх людей, а жертва Христа є безмірної вартости, — люди, до яких не дійшла ще благовість Христа, а також люди, які не зі своєї вини не прийняли Євангелії й не охрестилися, є різними іншими способами напружені до народу Божого й можуть спастися через свою віру в Бога, коли виконують Його волю ділами, йдучи за голосом

сумління, завдяки благодаті Святого Духа, що діє в Церкві, а через неї на все людство (78).

Чи можна бути і мертвим членом Церкви?

Християнин, який поповнює смертний гріх, тратить освячуючу Божу ласку (благодать), і без неї стає мертвим членом Церкви, якщо не відзискає Божої ласки через святу Тайну Покаяння (Сповіді).

Чи сама віра вистачає до спасіння?

Сама віра не вистачає до спасіння, бо для спасіння треба конечно і Божої ласки, яку нам заслужив Ісус Христос, і яку одержує людина у святій Тайні Хрещення.

Як Ісус Христос діє у Своїй Церкві?

Особисто діє Ісус Христос у Своїй Церкві невидимо через святі Тайни, а видимим способом через священників, які з Його волі є учасниками властей Його вічного священства.

Що зберігає в собі Христова Церква?

Христова Церква зберігає в собі безмірні заслуги Ісуса Христа для людського роду і всі правди Божого Об'явлення, які діянням Святого Духа непомильно пояснює.

Чи Христова Церква вічна?

Христова Церква існуватиме на землі до кінця світу, як це запевнив Сам Ісус Христос.

Прославлена в небі, вона існуватиме як вічне Небесне Христове Царство.

---

(78) II Ват. Собор, — *Про Церкву*, Розділ II.: «Народ Божий».

Чи Ісус Христос освячує членів Своєї Церкви?

Ісус Христос таїнственно відновляє Свою Жертву на хресті у святій Літургії, живить членів Своєї Церкви Пречистим Своїм Тілом і Пресвятою Кров'ю під видами хліба і вина, та цим робить їх учасниками Свого Божества.

Чого треба, щоб стати членом Христової Церкви?

Щоб стати членом Христової Церкви, треба прийняти святу Тайну Хрещення, увірувати в Бога у Тройці Святій єдиного і в Божого Сина Ісуса Христа, нашого Спасителя.

Чи всі члени Церкви є однакові?

Не всі члени Церкви є однакові, бо Христова Церква, як видима установа, є побудована за ієрархічним принципом різних служінь і завдань. Деякі члени Церкви є учасниками Христового священства, тобто є священиками. Через них Христос освячує інших членів Свого Божественного Тіла.

Які прикмети має правдива Христова Церква?

Правдива Христова Церква є: одна, свята, соборна апостольська.

Що це значить, що Христова Церква є одна?

Христова Церква є одна — це значить, що Христос заснував на землі тільки одну Церкву, якої Він Сам є невидимим Головою.

Чому кажемо, що Христова Церква є свята?

Кажемо, що Христова Церква є свята, бо вона є досконалий Божий твір: її Божественний Основник є Святий й усі члени Церкви, як члени Містичного (Таїнственного) Христового Тіла, є святі, а також Тайни, якими Церква освячує вірних, є святі.

Що означає, що Христова Церква є соборна?

Назви: с о б о р н а, « вселенська », або « католицька » означають, що увесь людський рід є покликаний бути членами Христової Церкви і творити в Христі одне тіло.

Як треба розуміти, що Христова Церква є апостольська?

Ісус Христос оснував Свою Церкву на дванадцятьох Апостолах, з Петром на чолі, даючи їм найвищу владу, й тому Апостоли та їх наступники Єпископи, творитимуть основу Христової Церкви до кінця світу.

Що значить, що в Христовій Церві є « православна віра »?

Цей вислів означає, що в Христовій Церві зберігається правдива віра з усіма вічними правдами, які нам об'явив Ісус Христос.

Чи різнорідність обрядів противиться єдності Церкви?

Різнорідність в обрядах не противиться єдності Христової Церкви, але ще краще її підкреслює.

Що це є свята Тайна Священства?

Святою Тайною Священства Ісус Христос робить учасниками Свого вічного священства вибраних людей, яким дає священничі власті для освячування вірних і особливу ласку для виконання того священничого уряду.

Скільки є ступенів священства?

Є три ступені священства: диякон, священник і єпископ.

Хто має повноту священства?

Повноту священства мають Єпископи, бо вони є наступниками Апостолів і пастирями вірних. Священники є помічниками Єпископів у їхньому служінні.

Хто може уділяти святу Тайну Священства?

Святу Тайну Священства можуть уділяти лише Єпископи.

Які є обов'язки священника?

Священик має проповідувати людям Христову Євангелію та освячувати себе і вірних святими Тайнами і молитвою.

Чи Христове священство є вічне?

Свята Тайна Священства витискає на душі незатертий знак, силою якого людина стає навіки учасником Христового священства, й тому святу Тайну Священства можна приймати лише раз у житті.

Які вимоги ставиться до чоловіка, який хоче гідно прийняти святу Тайну священства?

Щоб чоловік міг гідно прийняти святу Тайну Священства він повинен:

1. бути в стані освячуючої ласки й мати добру вдачу;
2. мати приписаний вік і освіту;
3. мати намір посвятити себе священничій службі;
4. бути поклинаним до святої Тайни Священства своїм Єпископом.

Що це є сполука Святих?

Сполука Святих — це зв'язок між вірними на землі і між душами в небі та чистилищі.

Хто належить до сполуки Святих?

До сполуки Святих належать: 1. вірні Вселенської Христової Церкви або Церква-Паломниця, 2. Святі в небі або Церква прославлена, 3. душі в чистилищі або Церква очищуюча.

Ми на землі молимося за тих, що є в чистилищі, а Святі в небі моляться за нас і за тих, що в чистилищі.

* * *

Невидимим Головою святої Вселенської Церкви є Сам Ісус Христос. Видимим Його Намісником на землі є кожночасний наступник Апостола Петра, Римський Єпископ. Називаємо його: Святіший Отець або Римський Папа.

Місце, де живе Святіший Отець, і звідки управляє Церквою, є місто Рим.

Вселенська Христова Церква, яка є єдина, свята, соборна й апостольська, поділилася на окремі частини, які утворюють так звані Помісні Церкви. Ці Помісні Церкви придержуються у житті своїх власних традицій, літургічних і обрядових звичаїв, та своїх власних форм церковного управління, і користуються своєю богословською спадщиною.

Найстаршим видом Помісних Церков є Церкви з Патріяршим правлінням. На їх чолі стоїть Патріярх, або у патріярших правах і почестях рівний з Патріярхами Митрополит, чи Верховний Архієпископ Помісної Церкви.

Такою Помісною Церквою, частиною Вселенської Христової Церкви, є також Церква старої Русі-України, очолювана Києво-Галицькими Митрополитами, згідно Верховним Архієпископом — Митрополитом у теперішньому часі.

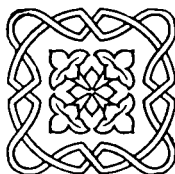
Помісні Церкви діляться знову ж на менші церковні адміністраційні одиниці — митрополії, єпархії та екзархії, якими управляють Митрополити, єпархіяльні Єпископи, чи Екзархи, під архипастирським керівництвом Патріярха або Верховного Архієпископа ⁽⁷⁹⁾.

⁽⁷⁹⁾ Вселен. Собор, II Ватик.: Декрети: *Про Східні Католицькі Церкви і про Екуменізм*, Розділ III (Східні Церкви).

Епархії діляться на протопресвітерати, а на їх чолі стоять протопресвітери (декани). Протопресвітерати складаються з парохій, а їх обслуговують парохі. У більших парохіях мають парохі до помочі священників, що називаються сотрудники. Священники, що навчають релігії в школах, називаються катихити.

Дякуймо Господеві Богові, що ми належимо до Вселенської Христової Церкви. Слухаймо наших духовних наставників, бо сам Ісус Христос наказав слухати їх.

ДЕСЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ

« Ісповідую одне хрещення на відпущення гріхів».

**Ісус Христос посилас Апостолів у світ, щоб навчали
і хрестили народи**

Коли Христос Господь після Свого воскресення, появився Апостолам, сказав до них: « Ідіть же по всьому світу та проповідуйте Євангелію всім народам, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа. Хто увірує й охреститься, той буде спасений; а хто не увірує, той буде осуджений » ⁽⁸⁰⁾.

Котра Тайна є перша і найпотрібніша ?

Перша і найпотрібніша Тайна, це святе Хрещення.

Що це є свята Тайна Хрещення ?

Святе Хрещення — це Тайна, в якій людина водою і Божим словом

⁽⁸⁰⁾ Матей 28, 19; Марко 16, 15-16.

очищується від первородного гріха і від всіх гріхів, поповнених перед хрещенням, дістає освячуючу ласку, одержує на душі незатертий знак християнина, стається Божою дитиною і членом Христової Церкви.

Тому, що свята Тайна Хрещення витискає на душі незатертий знак, можна приймати її лише один раз в житті.

Хто може важно охрестити?

Важно охрестити можуть Єпископи, священники і диякони, а в наглій потребі кожна людина.

Як уділяється святу Тайну Хрещення?

Святу Тайну Хрещення уділяється так :

Той, хто хрестить, поливає три рази водою голову того, кого має охрестити, а в часі поливання говорить слова: «Крещается раб Божій (або раба Божія) — (і при цьому вимовляється ім'я того, кого хреститься) во імя Отца і Сина і Святаго Духа. Амінь».

В деяких Помісних Церквах є обряд хрещення через занурення у воді.

Що може заступити святу Тайну Хрещення?

Святої Тайни Хрещення не може ніщо заступити, коли хтось має можливість охреститися.

Але, коли нехрещена людина не може охреститися, бо нема кому її охрестити, а має щире бажання стати християнином, то це *бажання хрещення*, може їй заступити дійсне хрещення. Таке хрещення називається *хрещенням бажання*.

Що це є хрещення кров'ю?

Хрещення кров'ю — це мученича смерть за Христову віру ще неохрещеної людини.

* * *

Призадумаймося над тим, що у святій Тайні Хрещення ми: 1) одержали *ім'я Святого*, який хоронить нас і має бути для нас взором у житті; 2) дістали *білу одежу* на знак святості; 3) вручили нам *горючу свічку* на знак віри і добрих діл; 4) на душі одержали *незатертий знак християнина*; 5) сталися *членами* Христової Церкви.

Хресні родичі, що тримали нас підчас хрещення, зложили за нас приречення, що будемо до смерті служити Ісусові Христові, а священик, що нас охрестив, записав наше ім'я до *книги хрещених* (метрики).

Почитаймо того нашого Святого, якого ім'я ми одержали на нашому хрещенні, і наслідуймо його у житті. Ми записані як діти Вселенської Христової Церкви і як Божі діти. Дякуймо Богові за ту велику ласку і молімся, щоб усі люди сталися християнами, щоб було одне стадо і один пастир.

Пам'ятаймо, що перед нашою Українською Католицькою Церквою стоїть окреме завдання: привернути єдність Христової Церкви в українському народі і на європейському Сході. Самі Христові Намісники висловили ту надію, що через нас увесь Схід повернеться до Вселенської Христової Церкви. Кожний українець-католик повинен бути завжди помічний своїй Церкві у її післанництві. Взором для нас, повинен бути наш *святий священомученик Йосафат*, Полоцький Архiepіскоп, що поніс мученичу смерть за святу єдність. Також дуже заслужився для тої святої справи Київський Митрополит *Вен'ямин Рутський*, що жив і разом працював зі святим Йосафатом, а в нашому столітті — Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький та Владики — Ісповідники святої віри.

ДОЛЯ ЦЕРКВИ ПО ЗІСЛАННІ СВЯТОГО ДУХА

Переслідування перших християн

Апостоли творили чуда і уздоровляли хворих, і тим самим з великою силою засвідчували вони про воскресення Ісуса Христа, та щораз то більше людей наверталось на Христову віру.

Старшина старозавітніх синагог старалася перешкодити цьому зростанню християн і тому дійшло до перших переслідувань, ув'язнень, а навіть мучеництва Христових учнів.

Перший згинув мученичою смертю за Христову віру святий Стефан, один з сімох дияконів Єрусалимської церкви. Підбурена старшиною юрба, укаменувала його, а потім переслідування церкви в Єрусалимі ще більше скріпилося. Тоді Христові визнавці, крім Апостолів, розсіялися по Юдеї і Самарії.

Апостоли миропомазують

Диякон Филип зайшов до міста Самарії. Там він проповідував Христову науку, уздоровляв недужих і охрестив багато людей. Коли про те довідалися Апостоли в Єрусалимі, післали до Самарії Петра й Івана. Вони туди пішли, клали на вже охрещених руки, молилися за них і уділяли їм Святого Духа, тобто уділяли охрещеним святу Тайну Миропомазання.

Що це є свята Тайна Миропомазання?

Святе Миропомазання — це Тайна, в якій охрещена людина через помазання святим миром і молитву священника, одержує ласку Святого Духа, щоб непохитно й мужньо визнавати свою віру, свято жити, а в разі потреби віддати за Христа своє життя.

Як уділяється святу Тайну Миропомазання?

Святу Тайну Миропомазання уділяється так: Єпископ або священник помазує святим миром чоло, очі, ніздря, уста, вуха, груди, руки і ноги, та при цьому вимовляє помалу слова: « Печать дара Святого Духа. Амінь ».

Що це є святе миро?

Святе миро — це мішанина оливи і запашних олійків; його освячує Єпископ у Великий Четвер на Службі Божій.

Хто уділяє святу Тайну Миропомазання?

Святу Тайну Миропомазання уділяє Єпископ або священник. Якщо ту святу Тайну приймає особа, що вже дійшла до розуму, то вона мусить бути в стані Божої ласки і знати головні правди та обов'язки нашої релігії.

Чому священник помазує чоло миропомазуваного?

Священник помазує чоло миропомазуваного знаком святого хреста, щоб вказати, що та людина має завжди бути готовою визнавати свою віру відверто та сміливо і згідно з нею жити.

Чому священник помазує й деякі інші частини тіла?

Священник помазує святим миром й деякі інші частини тіла, щоб цим вказати, що в Тайні Миропомазання людина одержує ласки, які скріпляють всі її сили.

Як діє свята Тайна Миропомазання?

Свята Тайна Миропомазання побільшує освячуючу ласку (благодать), дає особливу діючу ласку та витискає на душі незатертий знак Христового борця (воїна); тому цю святу Тайну можна приймати лише раз у житті.

Чому всі християни повинні приймати святу Тайну Миропомазання?

Усі християни повинні прийняти святу Тайну Миропомазання, щоб укріпитися проти всіх небезпек нашого спасіння та приготувитися до оборони святої віри.

Коли уділяється святу Тайну Миропомазання?

В нашому українському обряді уділяється святу Тайну Миропомазання зараз по хрещенні. У латинському обряді цю святу Тайну уділяє лише Єпископ і то аж тоді, коли дитина вповні дійде до розуму.

* * *

Через прийняття святої Тайни Миропомазання витиснув Святий Дух на наших душах знак Христового воїна. Отже ми є не тільки Божими дітьми, але й Христовими воїнами. Будьмо ж хоробрими!

У службі Христа не лякаймося нічого, ані навіть самої смерті. Бо Спаситель каже: « Не бійтеся тих, що вбивають тіло, а душі не можуть убити. Але більше бійтеся того, хто може і душу і тіло погубити на вічні віки».

Берім собі приклад зі святих Апостолів і всіх мучеників, що за Христову віру віддали своє життя.

Навернення Савла (Павла)

Савло походив із заможної жидівської родини. Спершу належав він до секти фарисеїв і дуже ненавидів християн. Коли юрба каменувала святого Стефана, то Савло, тоді ще юнак, похваляв убивство святого.

Пізніше, за дозволом жидівського первосвященника, Савло вибрався до міста Дамаску, щоб там вишукувати християн та щоб їх в'язнити і відсилати до Єрусалиму на суд. Коли

він зі своїми товаришами був уже близько Дамаску нагло, в білий день, осяяло його світло з неба. Він упав на землю і почув голос, що говорив до нього: «Савле, Савле! Чого Мене переслідуєш?» Савло запитав: «Хто Ти, Господи?» А голос з неба відповів: «Я — Ісус, що Його ти переслідуєш. Встань же, та йди в місто, і тобі скажуть, що маєш робити». Савлові товариші стояли здивовані, бо чули голос, а нікого не бачили. Савло встав, та нічого не бачив, бо отемнів. Товариші завели його до Дамаску, де три дні він нічого не їв і не пив, тільки молився.

В Дамаску жив один учень Ісуса Христа, на ім'я Ананія. Йому з'явився Господь і сказав: «Ананіє! Встань та йди шукай у домі Юди Савла на ім'я, тарсянина, бо він для Мене вибране знаряддя, щоб занести Моє ім'я перед поган, царів і синів Ізраїля». Ананія пішов до дому, де Савло замешкав, положив руки на нього і сказав: «Савле, брате! Господь Ісус, що з'явився тобі в дорозі послав мене, щоб ти прозрів знову і сповнився Святим Духом». І зараз Савло прозрів та охрестився ⁽⁸¹⁾.

Савло, що пізніше прибрав собі ім'я Павло, стався ревним Христовим Апостолом і проповідував Боже слово спершу жидам, а потім поганам. Він дуже багато натрудився для поширення Христової Церкви — особливо ж між поганам, тому його опісля назвали *Апостолом народів*. Святий

⁽⁸¹⁾ Діяння Ап. 9, 1-18.

Апостол Павло зазнав мученичої смерті у Римі в 67 році враз зі святим Апостолом Петром. Святого Петра розп'яли на хресті, а святому Павлові відрубали мечем голову.

(Свято в честь святих верховних Апостолів Петра і Павла святкуємо 12 липня (29 червня н. ст.).

Чому Савло навернувся до Христа?

Савло тому навернувся до Христа, бо Господь Бог дав йому таку ласку, щоб він міг пізнати Христову правду.

Що це є Божя ласка (благодать)?

Божя ласка (благодать) — це внутрішній, надприродний дар, який дає нам Господь Бог за заслуги Ісуса Христа для спасіння наших душ.

Як Ісус Христос заслужив нам Божу ласку (благодать)?

Ісус Христос — Богочоловік заслужив нам Божу ласку (благодать) своїм воплощенням, муками і смертю на хресті.

Коли людина одержує перший раз Божу ласку?

Людина одержує перший раз Божу ласку у святій Тайні Хрещення. Тоді вона стає учасницею Христового Божества і починає надприродне життя у тілесній злуці з Христом, як частина Його Таїнственного Тіла.

Чи Божя ласка конечна до спасіння?

Божя ласка конечна до спасіння, бо без неї не можна подобатися Богові.

Яка може бути Божя ласка?

Божя ласка може бути: а) діюча, якою Святий Дух помагає нам у всьому і побуджує нас до доброго; б) освячуюча, якою Святий Дух освячує нашу душу.

В чому помагає нам діюча Божя ласка ?

Діюча Божя ласка помагає нам жити згідно з засадами християнської віри і скрізь її визнавати.

Чи Божу ласку можна втратити ?

Божу ласку можна втратити через поповнення тяжкого (смертного) гріха.

Як можна відзискати втрачену Божу ласку?

Втрачену через тяжкий гріх Божу ласку одержуємо наново у святій Тайні Покаяння (Сповіді), а також через звершений жаль за поповнений гріх з наміренням при найближчій нагоді висповідатися.

Яким способом Господь Бог дає нам Свою ласку?

Господь Бог дає нам Свою ласку головню через святі Тайни.

Що це є святі Тайни?

Святі Тайни — це встановлені Ісусом Христом видимі знаки, котрі дають нам невидиму Божу ласку.

Скільки святих Тайн установив Ісус Христос?

Ісус Христос установив сім святих Тайн. Вони є: 1. Хрещення, 2. Миропомазання, 3. Пресвята Євхаристія: це є Тіло і Кров Господа нашого Ісуса Христа під видами хліба і вина, 4. Покаяння, 5. Єлеопомазання, 6. Священство, 7. Подружжя.

Які святі Тайни дають нашій душі освячуючу ласку?

Освячуючу ласку дають нашій душі дві святі Тайни: Хрещення і Покаяння. Називаємо їх Тайнами мертвих, бо приймають їх ті люди, які ще не мають освячуючої ласки або через гріх вже її втратили. А душа без освячуючої ласки стається наче мертва.

Які святі Тайни помножують у нашій душі освячуючу ласку?

Освячуючу ласку помножують у нашій душі оці святі Тайни: Миропомазання, Пресвята Євхаристія, Єлеопомазання, Священство і Подружжя. Їх називаємо *Т а й н а м и* живих, бо приймають їх люди душевно живі, тобто ті, що вже мають освячуючу ласку.

Що це є церковні благословлення й освячення?

Церковні благословлення і освячення — це обряди і молитви, установлені Церквою. Такими є: посвячення церкви, фелона, чаші, освячення води на Богоявлення, благословлення дому, поля, овочів, зілля, паски на Великдень та інші.

* * *

Ніяка наука і ніяка мудрість цього світу не заступить нам віри. Хоч би хтось покінчив високі школи, то щастя без віри в Господа Бога і без релігії не знайде.

Багато світлих умів, багато великих учених potwierдили цю правду. Тому часто повторяймо слова святого Апостола Петра, які він сказав до Христа Спасителя: «Господи, до кого підемо? Ти маєш в Собі слова життя вічного».

Наслідуймо також святого Апостола Павла, що сказав про себе: «Я вважаю за втрату все задля найвищого спізнання Христа Ісуса, Господа мого, заради якого я все втратив і вважаю все за сміття, аби Христа придбати ⁽⁸²⁾».

⁽⁸²⁾ До Филип'ян 3, 8.

ОДИНАДЦЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ
«Очікую воскресення мертвих».

ДВНАДЦЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛА ВІРИ
«І життя будучого віку. Амінь».

НЕБО І ПЕКЛО

Притча про багача і Лазаря

Ісус Христос оповів таку притчу: Був один багатий чоловік, що мав усього подостатком та жив дуже розкішно. І був убогий, на ім'я Лазар, що був би вдоволився окружинами зі стола багача, але і того не мав. Оба померли. Убогий Лазар пішов туди, де перебував патріярх Авраам, до неба, а багач до пекла. У страшних муках багач побачив здалека Авраама і Лазаря та закричав углос: «Отче Аврааме, змилуйся надо мною і пошли Лазаря, нехай умочить у воду кінець пальця свого й прохолодить язик мій, бо я мучуся в полум'ї цім». А Авраам сказав йому: «Згадай, мій сину, що ти одержав твої блага за життя свого, так само, як і Лазар свої лиха. Отже, тепер він тішитися тут, а ти мучишся. А крім того всього, між нами й вами вирита велика пропась, тож ті, що хотіли б перейти звідси до вас, не можуть; ані звідти до нас не переходять».

І просив багач далі: «Отче, благаю ж тебе, пошли Лазаря в дім батька мого; я маю п'ять братів, нехай він їм скаже, щоб і вони також не прийшли в це місце муки». Авраам йому відповів: «Мають Мойсея і пророків; нехай їх слухають. А як вони не слухають Мойсея і пророків, то навіть коли хто воскресне з мертвих, не повірять⁽⁸³⁾».

Чого навчають нас сьомий, одинадцятий і дванадцятий члени Символа віри?

Сьомий, одинадцятий і дванадцятий члени Символа віри навчають нас:

- 1) що кожна людина мусить умерти;
- 2) що при кінці світу всі умерлі воскреснуть;
- 3) що при кінці світу прийде Ісус Христос і на Страшному суді буде судити всіх людей;
- 4) що по смерті є вічне життя.

Що це є смерть?

Смерть — це дочасна розлука душі від тіла, в очікуванні воскресення при кінці цього світу.

Що знаємо про смерть?

Про смерть знаємо мало; знаємо що умремо, але не знаємо, де і коли.

Чим є смерть для людей?

Смерть з усіма її терпіннями — це один з наслідків первородного гріха, але це також є двері до щасливої або нещасливої вічності.

Як приготує нас Церква до смерті?

Церква, як добра мати, виправляючи свою дитину в дорогу вічності, приготує її дбайливо, поручаючи широ

⁽⁸³⁾ Лука 16, 19-31.

відбути святу Сповідь, прийняти святе Причастя і, як можливо, також святу Тайну Єлеопомазаня.

Що діється з душею по її розлуці з тілом?

Після розлуки з тілом, душа стає перед Господом Богом на часовий суд, і якщо вона є у Божій ласці, то йде до вічного щастя у небі; коли ж людина умерла в тяжкому грісі, тоді її душа призначена на вічну кару в пеклі.

Які душі йдуть до чистилища?

До чистилища йдуть душі праведників, які за життя ще не спокутували усієї карі за гріхи або померли у повсякденних (легких) гріхах.

Чи можемо допомогти душам у чистилищі?

Можемо приспішити спокутування їх дочасної карі в чистилищі нашими молитвами, добрими вчинками, а головною святою Літургією в наміренні умерлих.

Що діється з тілом людини по її смерті?

Тіло людини-християнина, після приписаних похоронних Богослужень, складається до гробу, де воно спочиватиме аж до Страшного суду. Тоді воно воскресне та злучиться з душею, починаючи свою щасливу або нещасливу вічність.

Хто запевнює нам воскресення нашого тіла?

Про воскресення нашого тіла запевнює нас Ісус Христос Своєю наукою, а головною Своїм славним воскресенням, як Голова Містичного Тіла, якого членами є ми. Коли воскрес Ісус Христос, Голова Містичного Тіла, то воскреснуть також і члени цього Тіла.

Що це є небо?

Небо — це місце, де живуть Ангели і Святі у вічному щасті.

Що це є пекло?

Пекло — це місце, де прокляті терплять вічні муки.

Що це є чистилище?

Чистилище — це місце, де праведні душі очищуються від дочасних кар, яких вони не відпокутували на землі.

Чим помагас нам свята Церква легше спокутувати дочасні кари за гріхи?

Щоб легше спокутувати дочасні кари за гріхи, свята Церква допомагає нам відпустами.

Що це є відпуст?

Відпуст — це дарування всіх або частини дочасних кар, якого достуває той, хто виповнить приписані Церквою умовини (Сповідь, Причастя, молитва і добрі діла).

Що треба робити, щоб досягнути відпусту для себе?

Щоб досягнути відпусту для себе, треба бути в стані Божої ласки (благодаті), мати намір досягнути відпусту й виконати те, що приписує свята Церква.

Чи можна одержати відпуст для інших?

Відпусту для інших, живих, не можна одержати, але можна зискати відпуст для душ у чистилищі, бо свята Церква надає їм майже всі відпусти.

В який спосіб дарує свята Церква дочасну кару за гріхи за поміччю відпустів?

Церква відпускає дочасну кару за гріхи за поміччю

відпустів в той спосіб, що черпає надолуження з духовної скарбниці безконечних заслуг Ісуса Христа й надзвичайно великих заслуг Пречистої Діви Марії і Святих.

Які це надзвичайно великі заслуги Пречистої Діви Марії і Святих?

Надзвичайно великі заслуги Пречистої Діви Марії і Святих — це ті заслуги, які вони придбали в житті, але яких самі не потребували. Їх свята Церква уділяє тепер членам спільноти святих.

* * *

Господь Бог дав нам багато дочасних дібр на землі. Вони не є ціллю нашого життя, тільки засобами. Їх не заберемо на другий світ. Туди піде сама душа — і тільки ті добра матимуть вартість на Божому суді, які придбаємо для своєї душі.

Користуймося умірковано дочасними добрами, не будьмо розтратними, але й не будьмо скупарями. Уживаймо їх на спасіння душі.

Молімся часто за свою щасливу смерть та за всіх умиряючих.

Страшний суд

При кінці світу знову прийде Господь наш Ісус Христос у великій славі і всі Ангели з Ним. І зберуться перед Ним всі люди, а Христос буде їх судити.

І відлучить добрих від злих; добрих поставить праворуч, а злих ліворуч.

І скаже до тих, що будуть праворуч Його: «Прийдіть, благословенні Отця Мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від сотворення світу. Бо Я голодував, і ви дали Мені їсти; мав спрагу, і ви Мене напоїли; чужин-

цем був, і ви Мене прийняли; нагий, і ви Мене одягли; хворий, і ви навідались до Мене; у тюрмі був, і ви прийшли до Мене». Тоді озвуться праведні до Ісуса: «Господи, коли ми бачили Тебе голодним, і нагодували, спрагненим, і напоїли? Коли ми бачили Тебе чужинцем, і прийняли, або нагим, і одягнули? Коли ми бачили Тебе недужим чи в тюрмі, й прийшли до Тебе?» А Ісус Христос відповість їм: «Істинно кажу вам; усе, що ви зробили одному з Моїх братів найменших, — ви Мені зробили».

А до тих, що будуть ліворуч, скаже Христос Господь: «Ідіть від Мене геть, прокляті, в огонь вічний, приготований дияволу й ангелам його; бо Я голодував, і ви не дали Мені їсти; мав спрагу, і ви Мене не напоїли; був чужинцем, і ви Мене не прийняли; нагим, і ви Мене не одягнули; недужим і в тюрмі, і не навідались до Мене». Тоді скажуть грішники: «Господи, коли ми бачили Тебе голодним або спраглим, чужинцем або нагим, недужим або в тюрмі, і Тобі не послужили?» А Спаситель відповість їм: «Істинно кажу вам: те, чого ви не зробили одному з Моїх братів найменших, — Мені також ви того не зробили».

І підуть грішники на вічну муку, а праведні у вічне життя ⁽⁸³⁾.

Коли буде Страшний суд?

Страшний суд буде при кінці світу.

Що станеться з тілами умерлих при кінці світу?

Тіла умерлих воскреснуть, тобто злучаться зі своїми душами.

⁽⁸³⁾ Матей 25, 31-46.

Що буде по Страшнім суді?

По Страшнім суді буде тільки небо і пекло; чистилища вже не буде.

Хто піде до неба?

До неба підуть всі праведні, що вмерли в святості, і ті, що вже відпокутували дочасні кари за свої гріхи.

Що це таке дочасна кара за гріхи ?

Дочасна кара за гріхи — це та, яку треба відпокутувати на землі, або в чистилищі, як надолуження за гріхи, вже прощені у святій Тайні Покаяння.

Хто піде до пекла?

До пекла підуть ті, що вмерли в стані смертного гріха.

Котрі є останні речі?

Є чотири останні речі: смерть, суд, небо і пекло.

Пам'ятаймо про це завжди, а будемо більше старатися уникати гріхів

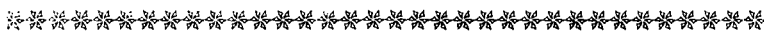
* * *

Це певне, що всі умремо. Думка про те, нехай нас ніколи не опускає. Про те треба пам'ятати не лише в старості, але й замолоду, щоб розумно використати своє життя на придбання душевних скарбів, які ми могли б колись занести перед Господа Бога, як станемо на Його справедливий суд.

У молодості треба вправлятися в чеснотах, щоб навчитися творити добрі вчинки. Жийте у Божій боязні, любіть Господа Бога і своїх ближніх. Як будете старші, навчайте молодь і справляйте її життя на дорогу, яку нам вказує Христос — Небесний Учитель.

ЩОДЕННІ МОЛИТВИ
i
КАТИХИЗМОВА ЧАСТИНА

ЩОДЕННІ МОЛИТВИ

у церковнослов'янській і українській, мовах

Початок

† Вх ѿмѡ Отца ѿ Сына ѿ
святѡго Дѡха. ѿмѡнк. (҃).

Моли́тками святы́х о́тець
на́ших. Гдѣ И́сусе Хрѣ́сте Бо́же
на́ших, поми́луй нас.

Сла́ва Тебѣ́, Бо́же на́ших, сла́-
ка Тебѣ́.

† В ім'я Отця і Сіна і
Святого Духа. Амінь. (3).

Моли́тками святи́х Отців
на́ших, Го́споди Ісусе Хрис-
те Бо́же наш, поми́луй нас.

Сла́ва Тобі́, Бо́же наш,
слава Тобі́.

Молитва до Святого Духа

Царю́ не́кѣсныи, оутѣ́шителю
дѡше́ истины, ѿже́ кездѣ́ сѣи
ѿ кѡ́мъ ѿсполна́лай, сокро́вици
благи́хъ ѿ жи́зни пода́телю, при-
иди́ ѿ вселѣ́са къ ны́, ѿ о́чи́сти
ны́ ѿ кѡ́лиа скѡ́рны, ѿ спаси́,
бла́же, дѡшы на́ша.

Царю́ Небѣ́сний, Утѣ́шите-
лю, Ду́ше істины, що́ всѣ́ди
еси́ і все́ наповня́еш, Скар-
бе́ дібр і життѣ́ Пода́телю,
прииди́ і вселѣ́ся в нас і о-
чи́сти нас від уся́кої скѡ́рни
і спаси́, Благи́й, ду́ші на́ші.

Трисвяте

† Святѣ́й Бо́же, святѣ́й
крѣ́пкий, святѣ́й безсмер́тний,
поми́луй нас. (҃).

† Святи́й Бо́же, Святи́й
Крѣ́пкий, Святи́й Безсмер́т-
ний, поми́луй нас (3).

Мале Славослов'я

† Сла́ва О́тцѣ́ ѿ Сы́на ѿ
святѡ́го Дѡ́ха, ѿ ны́нѣ́ ѿ при-
си́, ѿ ко́ кѣ́н кѣ́кѡвѣ́х. ѿмѡ́нк.

† Сла́ва Отце́ві і Си́нові
і Свято́му Ду́хові, і ны́ні і
за́вжди і на ві́ки ві́чні. Амінь.

Молитва до Пресвятої Тройці

Пресвятѣмъ Трѣнице, помѣлуй насъ: Гди, ѡчиисти грѣхѣи наша: Владыко, прости беззаконїѣи наша: Святѣи, посети ѿ ѡтцѣи и спсѣи ны и мѣщи ны, ѿ имени Твоегѡ ради.

Господи, помѣлуй, (҃).

Слава Отцѣ и Сынѣ и съвѣстѣи Дѣху, и нынѣ и прїсно, и во вѣки кѣкѣвѣхъ. Ѥмѣнь.

Пресвятá Трѳйце, помѣлуй нас ; Господи, очѣисти грѣхи наші; Владыко, прости беззаконнѣя наші ; Святѣи, завітáй і зцѣли нѣмочѣ наші імени Твогѡ радѣи.

Господи, помѣлуй (3).

Слáва Отцѣвѣ і Сѣновѣ і Святѡму Дѣховѣ, і нѣнѣ і завжди, і на вѣки вѣчнѣ. Амѣнь.

Господня молитва

Отче наш, ѿже еси на небесахъ, да сѣдѣтъ на ны Твое царство, да прїдетъ царство Твое, да бѣдетъ воля Твоя, ѿкоже на небесахъ и на земли. Хлебъ нашъ насущный дáждь намъ днѣсь, и ѡстави намъ долги наша, ѿкоже и мы ѡставляемъ должникамъ нашимъ: и не введи насъ во искушєніє, но избави насъ ѿ лукаваго. Ѥмѣнь.

Господи, помѣлуй, ҃и.

Слава Отцѣ и Сынѣ и съвѣстѣи Дѣху, и нынѣ и прїсно, и во вѣки кѣкѣвѣхъ. Ѥмѣнь.

Отче наш, Ти, що еси на небесахъ, нехай святѣться ім'я Твоє, нехай прїйде царство Твоє, нехай бѣде воля Твоя, як на небѣ, так і на землѣ. Хлѣб наш насущный дай нам днесь ; і прости нам довгі наші, як і ми прощáсмо должникамъ нашим; і не введи нас у спокѣсу, а їзбáви нас від лукаваго. Амѣнь.

Господи, помѣлуй (12).

Слáва Отцѣвѣ і Сѣновѣ і Святѡму Дѣховѣ, і нѣнѣ і завжди, і на вѣки вѣчнѣ. Амѣнь.

Покліи Ісусовѣ Христовѣ

† Прїидѣте, поклонѣмся царѣи нашѣмъ Бѡгѣмъ.

† Прїидѣте, поклонѣмся Христѣмъ, царѣи нашѣмъ Бѡгѣмъ.

† Прїйдѣте, поклонѣмся Царѣвѣ нашѡму Бѡговѣ.

† Прїйдѣте, поклонѣмся Христѡвѣ, Царѣвѣ нашѡму Бѡговѣ.

† Прийдітьє, поклонімся ѿ
припадѣмъ самѣмъ Господѣ Ін-
сесѣс Хрѣстѣ, царіки ѿ Бѣгѣ на-
шимъ.

† Прийдіте, поклонімся і
припадім до самѣго Господа
Ісуса Христа Царя і Бѣга
нашого.

П'ятдесятий псалом

Помілуй мѣ Бѣже, по вели-
цкій милости Твоій, ѿ по мно-
жествѣ щедрѣтѣ Твоїхъ ѡчисти
беззаконіе моє.

Найпаче ѡмий мѣ ѿ безза-
коніа моего, ѿ ѿ грѣхѣ моего
ѡчисти мѣ.

Іакъ беззаконіе моє азъ знаю,
ѿ грѣхѣ мой предо мною єсть
кынь.

Тѣбѣ єдиному согрѣшихъ: ѿ
лжакѣе предъ тобою сотворихъ:
іакъ да ѡправдишиа ко сло-
весѣхъ твоїхъ, ѿ повѣдиши
книгда сѣдѣти ти.

Єі бо въ беззаконїихъ зачатъ
єсмь, ѿ ко грѣсѣхъ роди мѣ
мѣти моя.

Єі бо истинѣ возлюбилъ єси,
беззѣстнаѣ ѿ тайнаѣ премѣдро-
сти твоеѣ іакылъ мѣ єси.

Ѡкропиши мѣ ѡсѣпшомъ, ѿ
ѡчищуа: ѡмийши мѣ, ѿ паче
снѣга ѡубѣлюа.

Слахъ моему даєи радость
ѿ кесіле: возрадѣются кѣсти
смирѣнныа.

Ѡкрати лице твоє ѿ грѣхѣ

Помілуй мене, Бѣже, по
великій милости Твоїй, і по
множеству щедрѣт Твоїх
очисти беззаконня моє.

Найпаче обмий мене з
беззаконня моего, і від грі-
ха моего очисти мене.

Бо беззаконня моє я зна-
ю, і гріх мій є заєдно пе-
редо мною.

Проти Тебе єдиного я
згрішив і перед Тобою зло
вчинив, то ѿ правий Ти в
словах Твоїх і побідїш, ко-
ли будеш судїти.

Єі бо в беззаконнях я
родився, і в грїхах зачала
мене мати моя.

Єі бо істину полюбив єси,
невідоме ѿ таємне мудро-
сти Своєї явив Ти мені.

Окropи мене іссѣпом і
очищуа, обмий мене і ста-
ну біліший від снїгу.

Дай мені почути радість
і веселість, зрадїють кѣсти
сокрушенї.

Відверні лице Твоє від

моїх, і кєѧ кєззакѡнїѧ моѧ ѡчїстї.

Сєрдцє чїстє созїждї ко мнє Бѡжє, і дѡх прѧкк ѡчнѡкї ко оутрѡбєк моєї.

Не ѡкєржї менє ѡ лицѧ ткоєѡ, і дѡх ткоєѡ скѧтѧгѡ не ѡнїмї ѡ менє.

Кєздѧждє мї рѧдѡстє спѧсїнѧ ткоєѡ, і дѡхѡм влѧдїчнїм оуткєрдї мѧ.

Нѧшчє кєззакѡннїѧ нѡтєм ткоєѡм, і нечїстїкїн кє тїкє ѡкратѧтєѧ.

Нѧкѧкї мѧ ѡ крѡкїѧ Бѡжє, Бѡжє спѧсїнѧ моєѡ: кєзрѧдєтєѧ ѧзїк мої прѧкдє ткоєї.

Гѡспѡдї, оустїк мої ѡкєрєшї, і оустѧ моѧ кєзкєтѧтєѧ хвѧлѧ ткоєѡ.

Иїкѡ ѧцє кї кєсчѡтєкѧ єсї жєрткї, дѧѧк вїхѧ оубк: кєсєжїнїѧ не блѧгоколїшї.

Жєрткѧ Гїс дѡх сокршїнєн: сєрдцє сокршїнєннє і смїрєннє Гѡрѧ не оушїчїжїтєѧ.

Оублѧжї, Гѡспѡдї, блѧгоколїнїєм ткоєѡм Сїѡнѧ, і дѧ созїждєтєѧ стѡпкї їєрєєѧлїмєкїѧ.

Тѡгдѧ блѧгоколїшї жєрткє прѧкдє, кєзнѡшїнїє і кєсєжїгѧємѧ: тѡгдѧ кєзлѡжѧтєѧ нѧ ѡлѧтѧрк ткоєї тєѧцѡ.

грїхїв моїх, і всї беззакѡннѧ мої очїстї.

Сєрдцє чїстє створї в менє, Бѡжє, і духѧ прѧвогѡ обнѡвї в нутрї моєму.

Не відкїнь мєнє від лицѧ Твогѡ, і Дїхѧ Твогѡ Свѧтѡгѡ не відїмї від менє.

Повернї менє рѧдїстє спѧсїннѧ Твогѡ, і духѡм влѧдїчнїм утвєрдї менє.

Вкѧжї беззакѡннїм дѡрѡгї Твої, і нечїстївї до Тєбє нѧвєрнутьєѧ.

Ізбѧвї менє від вїнї крѡвї, Бѡжє, Бѡжєспѧсїннѧ могѡ, і язїк мїѧ рѧдїснѡ прѡслѧвїтєѧ спрѧвєдлївїстєѧ Твоєѡ.

Гѡспѡдї, гїбї мої відкрїѧ і устѧ мої спѡвїстѧтєѧ хвѧлѧ Твоєѡ.

Бѡ якбї Тї жєртвї зѧхѡтїв, дѧв бї я, тѧ всєпѧлєннѧ не мїлє Тѡбї.

Жєртвѧ Бѡгѡвї дух сокрўшєннї, сєрдцєм сокрўшєннї і смїрєннїм Бѡг не погордїтєѧ.

Ушѧслївї, Гѡспѡдї, блѧговѡлїннїѧ Твоїм Сїѡнѧ, і здвїгнї стїнї Єрусѧлїмєкїѧ.

Тѡдї упѡдѡбѧєш сѡбї жєртвї зѧкѡннї, прїнѡсї ї цїлопѧлєннѧ, і тѡдї полѡжѧтєѧ нѧ вївѧр Твїѧ тєлїцѡ.

Символ віри

Ві́рю ко єди́наго Б҃га О́тця, вседержи́теля, творця́ не́ба й землі, ви́димимъ же всѣмъ ѿ невидимимъ.

Й ко єди́наго Го́спода І́уса Христа́, Сы́на єди́ного, ѿ Отця́ ро́ждєннаго, ѿже ѿ Отця́ ро́ждєннаго прѣжде всѣхъ вѣкѣхъ. Свѣта ѿ свѣта, Б҃га істинна ѿ Б҃га істинна, ро́ждєнна, несотворѣнна, єдиносу́щна Отцѣ, ѿмже свѣтъ бѣша.

Насъ ра́ди чело́вѣкъ ѿ на́шегъ ра́ди спасѣ́ннѧ, свѣдшаго св не́бєсѣ, ѿ ко́лотикшагосѧ ѿ Дѣ́ха свѣта ѿ Мари́и дѣ́вы, ѿ чело́вѣчшасѧ.

Распѣтаго же за ны́ при Понти́йстѣмъ Пилѣ́тѣ, ѿ стра́дкша, ѿ погребѣ́нна.

Й воскресшаго къ трѣ́тій дѣнь, по писані́емъ.

Й ко́зше́дшаго на не́бєсѣ, ѿ сѣдѣ́ща ѿдєсно́ю Отця́.

Й пакы́ гра́дшгъ со сла́вою, сѣ́дѣти живимъ ѿ мѣ́ртвѣмъ, є́гѡже ца́рствію не є́детъ ко́нця.

Й въ Дѣ́ха свѣта́го, Го́спода, живото́рѣщаго, ѿже ѿ Отця́ ѿ Сы́на ісхо́дѣщаго, ѿже со О́цємъ ѿ Сы́номъ спокланѣ́ма ѿ со-

Ві́рю в єди́наго Б҃га Отця́, Вседержи́теля, Творця́ не́ба й землі і всьо́го ви́димого ѿ невидимого.

І в єди́наго Го́спода Ісу́са Христа́, Сина Б҃жого, Єди́нородного, від Отця́ ро́жденого пе́ред всіма́ віка́ми. Сві́тло від Сві́тла, Б҃га істинного від Б҃га істинного, ро́жденого, несотвореного, єдиносу́щного з Отцѣм, що че́рез Ньо́го все ста́лося.

Він за́для нас люде́й і на́шого ра́ди спасѣ́ннѧ, зйшо́в із не́бєс, і воплотився з Ду́ха Свято́го і Мари́ї Діви, і ста́вся чоло́віком.

І був розп'я́тий за нас за Пон́тія Пилѣ́та, і стра́дав, і був похѡваний.

І воскрес у трѣ́тій дѣнь, згѣдно з Писа́нням.

І возні́сся на не́бо, і си́дѣть правору́ч Отця́.

І вду́ге прійде зо сла́вою, суди́ти живих і мѣ́ртвих, а Йо́го ца́рству не бу́де кінця.

І в Ду́ха Свято́го, Го́спода, живото́рѣщаго, що від Отця́ і Сина́ ізо́дить, що з Отцѣм і Сы́ном рівнопокла-

славіма, глаголакшаго прорѡ-
ки.

Во єдинѣ, скатѣю, собѡрнѣю
й апѡстольскѣю Цѣркѡвъ.

Йспокѣдѣю єдино крещєніє
ко ѡстаклїніє грѣхѡвѣх.

Чаю воскресєніѣ мѣртвѣхъ:

Й жїзни єдѣдѣшаго кѣка.
Амїнь.

няємий і рївнославимий, що
говорїв єчерез прорѡкїв,

В єдину, святу, собѡрну
й апѡстольську Цѣркву.

Йсповїдую однє хрещєннѣ
на вїдпущєннѣ грїхїв.

Очікую воскресєннѣ мѣр-
твїх.

І життѣ будѡчого вїку.
Амїнь.

Покаянна молитва

Ослабї, ѡстакнї, ѡпшєтї, Бже,
сєгрѣшєніѣ нашѣ, вѡльнѣм й
некѡльнѣм, їже кѣ слѡвѣ й кѣ
дѣлѣ, їже кѣ кѣдѣнїнї й не
кѣдѣнїнї, їже ко оѣмѣ й кѣ
помышлєнїнї, їже ко днї й кѣ
нощї, всѣм намѣ простї, їкѡ
влѣгъ й челѡвѣколюбєцѣх.

Ослабї, простї, вїдпустї,
Бже, прогрїшеннѣ нашї,
вѡльнї й невѡльнї, що в слѡ-
вї і в дїлї, свїдомї й несвї-
домї, що в дѣмцї і в помї-
слї, що вдєнь і вночї; все
нам простї, бо Ти благїй
і чѡловіколюбєцѣ.

Молитва до Пресвятої Богородици

Богорѡдице дѣво, радѣйсѣ,
ѡбрадѡканнѣм Марїє, Господѣ
сѣ тобѡю: благословєнѣна тѣ кѣ
женѣхъ, й благословєнѣх плѡдѣхъ
чрїка твоєгѡ, їкѡ родилѣ єсї
Христѣ Спѣса, їзбавїтелѣм дѣ-
шѣмѣм нашѣмѣм.

Богорѡдице Дїво, радуй-
сѣ, благодѣтна Марїє, Гос-
подѣ з тобѡю. Благословєн-
на Ти мїж женѣми і благо-
словєннїй плїд утрѡбї Твоєї
бо Ти породилѣ Христѣ Спѣ-
са, їзбавїтелѣм душ нашїх.

Достѡбно єсть їкѡ койстї-
ннѣ влѣжїтї тѣм Богорѡдїцѣ,
присноблѣжїннѣю й прїнїпорѡч-
нѣю й Мѣтерѣ Бѡга нашєгѡ.

Достѡбно є воїстїну вели-
чѣтї блажєннѡю Тебѣ, Бого-
рѡдицю, всеблѣжєннѡ і пре-
нїпорѡчну і Мѣтїр Бѡга нѣ-

Чистнїйшю хєрвкїмъ њ слїкнїйшю безъ срактїнїа сєрафїмъ, безъ њстїкнїа Б҃га Слово рождшю, свщшю Богородицѣ тїа клїчїемъ.

Подъ твою мїлость прикѣгїемъ, Богородице дѣво, молитвѣх нашіх не прїзри ко скорбєхъ, но ѡ бѣдѣх њвѣаки насъ, єдина чїста њ благословєнна.

Прєслїкнаѣ приснодѣво, Богородице, прїмї молиткы нашї, њ донєсї ѡ Сынѣ твоємѣ њ Бг҃сѣ нашємѣ, да спасєтѣх тєкє рїади дѣшы нашї.

Молитва до святих Ангелїв

Бєѡ небєснїа сїлы, скїтїн ѡнгєлї њ архѡнгєлї, молитѣ Б҃га ѡ насъ грѣшнїхъ.

шого. Чеснїшу від Хєрувїмїв і незрівняно славнїшу від Сєрафїмїв, що без зотлїння Б҃га Слово породїла, сущу Богородицю, Тєбє велїчїемо.

Під Твою мїлість прибїгїемо, Богородице Дїво, молитвїа нашіми в скорбѣтах не погордї, а від бїд їзбїви нас, єдина чїста і благословєнна.

Прєслївна Приснодїво, Богородице, прїмї молитви нашї і донєсї їх Твоєму Сїновї і Бг҃овї нашому, що би спас задля Тєбе душі нашї.

Молитва до Всїх Святих

Скїтїн слїкнїїн (њ кєрхїалнїїн) апостоли, прорѣцы њ мѣченицы, њ кєї скїтїн, молитѣ Б҃га ѡ насъ грѣшнїхъ.

Всї небєснї Сїли, святї ѡнгєлї њ Архѡнгєлї, молитѣ Б҃га за нас грїшнїх.

Святї слївнї (ї всєхвїлнї) Апостоли, Прорѣки, Мучєники њ усї Святї, молитѣ Б҃га за нас грїшнїх.

Велїчання Прєсвятої Тройцї

Оушпѣкїнїє намъ Отїцѣх, прикѣжнїцє нашє Сынѣх, њ покровїтєль намъ єсть Дх҃ъ скїтїї: Тройцє скїтїаѣ, (Б҃же нашѣх), слїва Тєбѣ.

Уповїання нам — Отєць, прибїжицє нашє — Син, і покровїтєль нам — Дух Святий; Тройцє Святїа, Б҃же наш, слїва Тобї.

Митарева молитва

Бóже, мiлостникъ вѣди мнѣ
грѣшномѣ.

Бóже, ѡчи́сти грѣхѣ моѣ ѿ
помѣлѣи мѣ.

Безъ числѣ согрѣшѣхъ, Гóс-
поди, прости мѣ.

† Во ѿмѣ О́тца ѿ Сѣна ѿ
святѣго Дѣха. ѿмѣнь (҃).

Бóже, милостивий будь
мені грішному (грішній).

Бóже, очисти мої гріхи і
помилуй мене.

Без числа нагрішив (-ила)
я, Гóсподи, прости мені.

† В ім'я Отця і Сина і
Святого Духа. Амінь (З).

*Заввага: Від Великодня до Вознесення замість моли-
тви до Святого Духа «Царю Небесний» відмовляємо воскрес-
ний тропар:*

Христóс воскрес із мёртвих, смёртію смерть попрáв,
і сущим во грóбіх живóт даровáв (З).

(Христос воскрес із мертвих, смертю, смерть побідив,
і тим, що у гробах, життя дарував) (З).

КАТИХИЗМОВА ЧАСТИНА

ВІРА І ЗАПОВІДІ

Шість правд віри

1. Є один Бог, що все сотворив і всім управляє.
2. Бог є справедливий Суддя, що за добро нагороджує, а за зло карає.
3. Є три Божі Особи : Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий : Це є Пресвята Тройця.
4. Друга Особа Божа, Син Божий, стався чоловіком і вмер на хресті задля нашого спасіння.
5. Людська душа є безсмертна.
6. Божа ласка (благодать) є до спасіння конче потрібна.

Дві головні заповіді любови

1. Люби Господа Бога твого всім серцем твоїм, всією душею твоєю, всією силою твоєю і всіми мислями твоїми. Це перша і найбільша заповідь. А друга подібна до неї :
2. Люби ближнього твого, як самого себе.

Десять заповідей Божих

Я є Господь Бог твій, що вивів тебе з землі Єгипетської, з дому неволі :

1. Нехай не буде в тебе інших богів крім мене.
2. Не взивай намарне імени Господа Бога твого.
3. Пам'ятай день святий святкувати.
4. Шануй вітця твого і матір твою, щоб тобі було добре і щоб ти довго прожив на землі.
5. Не убивай.
6. Не чужолож.

7. Не кради.
8. Не свідчи ложно на ближнього твого.
9. Не пожадай жени ближнього твого.
10. Не пожадай нічого того, що є власністю ближнього твого.

Шість заповідей церковних

1. Установлені свята святкувати.
2. В неділі і свята в св. Літургії брати участь.
3. Наказані пости постити.
4. Кожного року, принаймні раз, в Пасхальному часі сповідатися і причащатися.
5. У заборонені часи весіль і забав не справляти.
6. Злих книжок і писем не читати.

Християнська праведність

Вистерігайся злого — твори добро.

ЧЕСНОТИ І ДАРИ СВЯТОГО ДУХА

Сім святих Тайн

1. Хрещення.
2. Миропомазання.
3. Пресвята Євхаристія: це є Тіло і Кров Господа нашого Ісуса Христа під видами хліба і вина.
4. Покаяння.
5. Єлеопомазання.
6. Священство.
7. Подружжя.

Божі чесноти

1. Віра.
2. Надія.
3. Любов.

Моральні чесноти

1. Мудрість.
2. Справедливість.
3. Мужність.
4. Здержливість.

Головні добрі діла

1. Молитва.
2. Піст.
3. Милостиня.

Сім діл милосердя для душі

1. Грішника навернути.
2. Невіжу навчити.
3. В сумніві порадити.
4. Сумного потішити.
5. Кривду терпеливо зносити.
6. Образу з серця прощати.
7. За живих і вмерлих молитися.

Сім діл милосердя для тіла

1. Голодного нагодувати.
2. Спрагненого напоїти.
3. Нагого зодягнути.
4. Подорожнього в дім прийняти.
5. Недужого посітити.
6. В'язня відвідати.
7. Померлого похоронити.

Сім дарів Святого Духа

1. Мудрість.
2. Розум.
3. Рада.
4. Кріпость.
5. Знання.
6. Побожність.
7. Страх Божий.

Дев'ять плодів Святого Духа

1. Любов.
2. Радість.
3. Мир.
4. Терпеливість.
5. Добротливість.
6. Милосердя.
7. Віра.
8. Лагідність.
9. Поміркованість.

Три євангельські ради

1. Добровільна убогість
2. Досмертна чистота
3. Совершенний послух.

Євангельські блаженства

1. Блаженні вбогі духом, бо їх є Царство Небесне.
2. Блаженні плачучі, бо вони будуть потішені.
3. Блаженні лагідні, бо вони наслідять землю.
4. Блаженні голодні і спраглі справедливости, бо вони наситяться.
5. Блаженні милостиві, бо вони будуть помилувані.
6. Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать.
7. Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться.
8. Блаженні переслідувані за правду, бо їх є Царство Небесне.

ГРІХИ

Головні гріхи і противні їм чесноти

1. Гордість.	1. Покора.
2. Захланність.	2. Щедрість.
3. Нечистота.	3. Чистота.
4. Заздрість.	4. Зичливість.
5. Неуміреність.	5. Уміреність.
6. Гнів.	6. Лагідність.
7. Лінивість.	7. Пильність.

Чужі гріхи

1. Наказувати гріх.
2. Спонукувати до гріха
3. Дораджувати до гріха.
4. Дозволяти на гріх

5. Допомогати до гріха.
6. Не карати за гріх.
7. Гріх боронити.
8. Гріх хвалити.
9. На гріх мовчати.

Гріхи проти Святого Духа

1. Надмірна надія на Боже милосердя.
2. Безнадійність на Боже милосердя.
3. Спротив пізнаній правді християнської віри.
4. Завидування ближньому Божої ласки.
5. Закаменілість на спасенні упіннення.
6. Нерозкаяність аж до смерті.

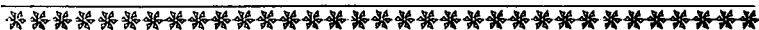
Гріхи, що кличуть про помсту до неба

1. Умисне чоловіковбивство.
2. Гріх содомський.
3. Скривдження убогих, вдів і сиріт.
4. Задержання заробітньої зарплати.

Останні речі

Смерть, суд неба, пекло.

Взірець іспиту совісти (сумління)

Робити іспит совісти — це значить пригадати собі поповнені гріхи. Той, хто сповідається вперше, повинен пригадати собі гріхи, вчинені від часу, коли він прийшов до розуму і міг вже розрізняти, що є добре, а що зле; що є добрим вчинком, а що є гріхом. Той, хто в житті вже сповідався, пригадає собі в іспиті совісти, чим він образив Господа Бога від останньої доброї сповіді. Тому, що від іспиту совісти багато залежить важність святої Сповіді, треба старатися зробити цей іспит уважно і точно. Недбалий іспит совісти не лише робить сповідь неважною, але ще й свідчить, що людина не бере поважно справи своєї душі і легковажить собі святу Тайну Христового милосердя, якою є свята Сповідь.

На самому початку іспиту совісти треба помолитися і попросити Господа Бога, особливо Святого Духа, щоб поміг пригадати поповнені злі вчинки. По молитві треба пригадати собі, коли останнього разу відбуто святу Сповідь і чи вона була доброю, тобто чи не затаєно в ній якогось гріха, чи був належний жаль і розкаяння за зроблені злі вчинки і чи виконано наложену священиком покуту. В тому випадку, коли якась із цих вимог доброї сповіді не була додержана, треба про це сказати священикові, бо якщо попередня сповідь була неважна, належить конче її повторити.

Після цього треба перейти в думці Божі і церковні заповіді, та запитувати себе, чи котроїсь з тих заповідей не переступлено думками, словами або вчинками. Треба також запитати себе, як часто ті гріхи поповнювано, особливо гріхи тяжкі (смертельні).

Божі заповіді

1-а заповідь: Чи не сумнівався в правдах святої віри і чи не розбуджував таких сумнівів у когось іншому? Чи не стидався відверто визнавати святу християнську віру? Чи не мовчав, коли хтось говорив проти Христової Церкви і віри? Чи не соромився свого обряду або чи не легковажив собі його? Чи не занедбував молитви? Як поведився під час Богослуження?

2-а заповідь: Чи не вимовляв без пошани імени Бога або Святих? Чи не насміхався з релігійних обрядів або не вживав святих слів до жартів? Чи не присягав криво?

3-я заповідь: Чи не опускав Служби Божої в неділі і свята? Як часто і чому? Чи в неділі або свята не працював гяжко без коначної потреби? Чи не занедбував обізнатися з правдами християнської віри?

4-а заповідь: Чи не зневажав своїх родичів та настоятелів? Чи не смутив їх, не був їм непослушний або невдячний? Чи не бажав їм злого і не говорив зле про них? Чи молився за них? Чи не стидався їх або погорджував ними?

5-а заповідь: Чи не заподіяв кому шкоди в здоров'ї, не підмовляв до бійки, не розбуджував ненависти? Чи не бажав когось злого, не проклинав, не був мстивий? Чи не давав кому згіршення і не намовляв до гріха?

6-а і 9-а заповіді: Чи не любувався в нечистих думках, не оглядав непристойних малюнків, не говорив сороміських слів, не вчинив безстидного діла, сам чи з кимось і як часто? Чи не приставав з безсоромними людьми, не прислухувався безсоромним бесідам, не читав неморальних книжок? Чи не дбав занадто про красу тіла і одежі?

7-а і 10-а заповіді: Чи не привласнив собі чужої речі? Чи не ошукав кого на грошах, майні або товарі? Чи не робив легкодошно довгів, не витрачав грошей на непотрібні речі,

не завидував комусь або не скривдив кого? Чи направив заподіяну шкоду, віддав позичену або знайдену річ?

8^{-а} заповідь: Чи не говорив неправди? Чи не виявляв без потреби чужих хиб, не посуджував несправедливо, не обмовляв, не виявляв чужої тайни, не образив кого? Чи не свідчив ложно на інших?

Церковні заповіді

Чи не ламав посту і як часто опускав приписану молитву під час їди м'яса в пості? Чи не пропустив великодньої святої Сповіді або святого Причастя? Чи не брав участі в гучних забавах у забороненім часі? Чи не читав заборонених Церквою книжок та часописів або не давав їх іншим читати?

Головні гріхи

Чи не був гордий? Не понижав інших? Не тішився з чиєсь шкоди або нещастя? Не їв та не пив надміру? Чи не був лінивий до молитви та до своїх обов'язків? Чи не був скупий?

Чужі гріхи

Чи не намовляв кого до гріха? Чи не помагав комусь у грісі? Чи не похваляв і не боронив гріх?

Акт жалю перед святою Сповіддю

Мій Небесний Отче, широ жалую, що я своїми гріхами заслужив (заслужила) собі на вічні муки в пеклі. А ще більше жалую, що я образив (образила) Тебе, свого найліпшого Батька.

Мій Боже, каюся всім серцем і широ перепрошую Тебе. Поможі мені більше ніколи не образити Тебе. Мій Небесний Отче, дай мені ласку радше вмерти, ніж ще раз образити Тебе, бо всім серцем люблю Тебе.

Маріє, Мати Неустанної Помочі, поможи мені дотримати цю обітницю. Амінь.

Молитва по святій Сповіді

Небесний Отче, дякую Тобі за ласку святої Сповіді, в якій зволив Ти простити мої гріхи, бо Ти бажаєш, щоб навіть найбільші грішники вернулися в Твої батьківські обійми і не загинули на шляху життя.

Дорогий Ісусе, мій любий Спасителю, дякую Тобі за тайну покути, що є чудом Твоєї могутности й любови до бідних грішників. Нехай Твоє Серце буде повік благословенне за цей вияв безконечного милосердя для людей.

Маріє, Мати Неустанної Помочі, молися за мене і випроси мені ласку радше вмерти, ніж ще раз стратити освячуючу ласку й образити мого Небесного Отця.

Святий Ангеле Хоронителю, чувай надо мною і захищай мене перед диявольськими спокусами, щоб я міг (могла) жити і померти в любові до Бога. Амінь.

Молитва перед святим Причастям

Вірую, Господи, й ісповідую, що Ти єси воістину Христос, Син Бога живого, що прийшов у світ грішників спасти, з яких перший (перша) — я. Вечері Твоєї тайної днесь, Сине Божий, мене причасника (причасницю) прийми, бо ворогам Твоїм тайни не повім і поцілунку не дам Тобі як Юда, але як розбійник сповідаюся Тобі:

Пом'яни мене, Господи, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Пом'яни мене, Владико, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Пом'яни мене, Святий, (коли прийдеш) у царстві Твоім.

Нехай не на суд і не в осудження буде мені причастя Святих Твоїх Тайн, Господи, а на зцілення душі й тіла.

Боже, милостивий будь мені грішному (грішній).
Боже, очисти мої гріхи і помилуй мене.
Без числа нагрішив (нагрішила) я, Господи, прости мені.

Молитва по святім Причастю

Господи Ісусе Христе, Боже наш! Нехай Твоє Святе Тіло буде мені на життя вічне і Твоя Дорогоцінна Кров на відпущення гріхів! А оце благодарення, нехай буде мені на радість, здоров'я і потіху. На Твоєму ж страшному й другому пришествю сподоби мене грішного достойним стати праворуч слави Твоєї, заради молитов Твоєї Пречистої Матері і всіх Святих.

ЛІТУРГІЧНІ Й РЕЛІГІЙНІ ПІСНІ

ЛІТУРГІЧНІ ПІСНІ

Єдинородний Сине

Слава От-цу і Си-ну і свя-то-му Ду-ху.
і ни-ні і при-сно... і во ві-ки ві-ков, а-мінь...
Є-ди-но-род-ний Си-не і... Сло-ве Бо-жій, безсмертний
і... і-з-во-ли-вий сла-се-ні-я на-ше-го ра-ди... во-пло-ти-ти-
ся от-свя-ти-я Бо-го-ро-ди-ци і-при-сно-ді-ви Ма-рі-
ї... не-пре-лож-но во-че-ло-ві-чи-вий-ся... рас-пнй-ся-же
Хри-сте Бо-же, смер-ті-ю смер-ть по-пра-вий є-дин-сий свя-
ти-я Трой-ци спр-о-сла-вля-є-тий От-цу... і свя-то-му
свя-то-му Ду-ху, спа-си-нас.

Трисвяте

Свя-тий Бо-же, свя-тий кріпкий, свя-тий без-смертний по-
ми-луй нас. *Гілеж* Сла-ва От-цу, ... сла-ва і Си-ну,
повтори і свя-то-му Ду-ху... і ни-ні і при-сно, ... і
Зрази ни-ні і при-сно і во ві-ки ві-ков, а-мінь. Свя-тий безсмертний по-
D.C. al Fine
(ще раз з початку аж до *)
ми-луй нас

Єлиця во Христа крестистеся

Є-ли-ци во Хри-ста кре-сти-сте-ся, во Хри-ста
об-ле-ко-сте-ся, ал-ли-лу-я
Сла-ва От-цу і Си-ну і свя-то-му Ду-ху... і
ни-ні і при-сно і во ві-ки ві-ков, а-мінь, во Хри-
ста об-ле-ко-сте-ся, ал-ли-лу-я

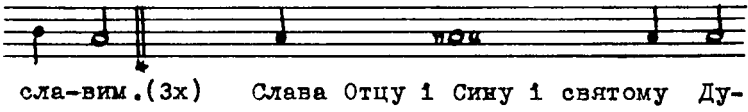
Кресту Твоєму покланямся

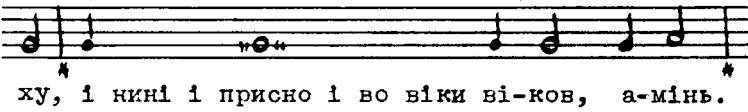
Кре-с-ту тво-є-му- по-кла-ня-єм-ся Вла-

ди-ко, і свя-то-є вос-кре-се-ні-є тво - є

сла-вим. (Зх) Слава Отцу і Сину і святому Ду-

ху, і нині і присно і во віки ві-ков, а-мінь.

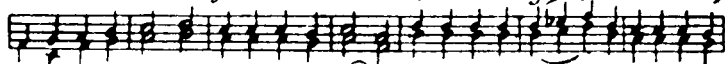

І свя-то-є вос-кре-се-ні-є тво - є сла-вим.

Іже Херувими

1. І - же Хе - ру - ви - ми, і - же Хе - ру - ви - ми,
2. І жи - во - тво - ря - щей, і жи - во - тво - ря - щей,
3. Вся - ку - ю - ни - ні, вся - ку - ю - ни - ні,

і же Хе-ру-ви ми, Хе-ру-ви митай-но і же Хе-ру-ви-ми Херувими

і жи во-тво-ря щей-тво-ря щей Тройці, і жи-во-тво-ря-щей, тво-ря щей
всія - ку-ю-ни-ні-ни — ні-жи-тейскую, вся — ку-ю-ни-ні, ні-ні-ні-жи-

тей-но о бра-зу ю ще, о бра-зу ю ще.

Трой-ці Три - свя-гу - ю пісь-рилі-ва-ю-ще, пісь-рилі-ва-ю-ще.
всіх-ом о-ло-жим пе-чаль, от-ло-жим пе-чаль.

Яко да Царя

Я - хо да ца - ря . . . всіх, всіх . . . под - і . . . - - - мем.

Ан - гельски - ми не - ви - ди - мо, Ан - гельски - ми не - ви - ди - мо

до - ри - но - си - ма, по - си - ма чинь - ти, ал - . . . ли - лу . . . - я -

Свят, Свят, Свят

Свят, Свят, свят Го - сподь Са - ва - от І спалнь небо, не - бо і земля

і спалнь не бо, не - бо і зем ля сла - ви Тво - є - я . . . О - сан - на

в ви - . . . шних бла - го - словенрядий во і - мя Го - спо - дне,

бла - го - словенрядий во і - мя Го - сподне, О - сан - на в ви - . . . шних.

Єдин Свят

Є - дин Свят, Є - дин Го - сподь І - сус Хри -

стос во сла - ву Бо - га От ца, - а . . . - - мнь.

Да ісполнятця

Да іс-пол-ня-т-ся, да іс-пол-ня-т-ся у-ста на-ша...

хва-ле-ні-я, хва-ле-ні-я Тво-є-го Го-спо-ди...

я-ко да-во-спо-єм сла-ву Тво-ю, я-ко спо-до-бил є-

си - нас, Бо-же, при-ча-сти-ти-ся свя-тим... Тво-їм...

бо... жєст-вен-ним без-смерт-ним і жи-во-тво-ря-щи-м Тай-

нам со-блю-ди-нас, Бо-же, во Тво-єї свя-ти-ні вся-дні по-у-чат-ся

прав-ді Тво-єї, прав-ді Тво-єї. Ал-ли-лу-я,

ал-ли-лу-я, ал-ли-лу-я, ал-ли-лу-я, ал...

ли-лу-я

Буди імя Господне

Бу-ди і-мя Го-спо-дне...

бла-го-сло-вен-но, бла-го-сло-вен-но от-ни-ні

і... до ві-ка і... до ві-ка...

С нами Бог

Сна-ми Бог, ра-зу-мі-те Я - зи-
 і по-ка-ряй-те-ся, я-ко сна-ми Бог...

Претерпівий за нас страсті

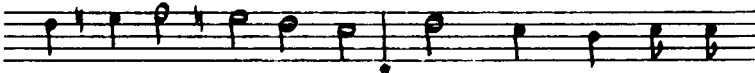
Пре-тер-пі-вий за нас страсти І - су - - се
 Хри-сте, Си-не Божий по-ми- . . . . . луй нас:-

Христос воскрес

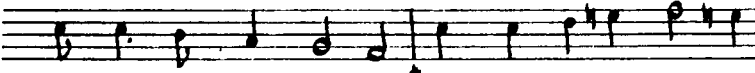
1. з Хри- . . . . . ствях,
 смер-ті-ю смер-ть по-прав, і су-щ-и-ю во гро-біх... жи-
 - вот да-ру-вав... 2. Хри-стос во... *
 т. д. від до хінця.

Ангел вопієше Благодатній

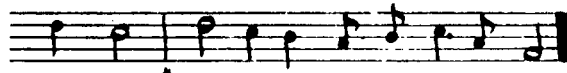
А - - - н-гел во-пі-я - ше-- бла-
 го-дат-ній: чис-та-я ді-во ра-дуй-ся, і па-

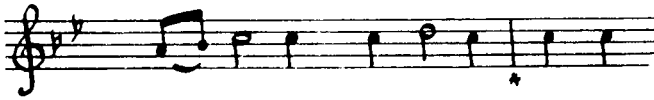
ки ре-ку, ра-дуй-ся: Твої Син вос-кре-се

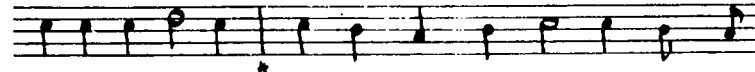
три-дне-вен от гро-ба, і мерт-ви-я воз-дви-

гну-вий: лю-ді-є ве-се-ли-те-ся.

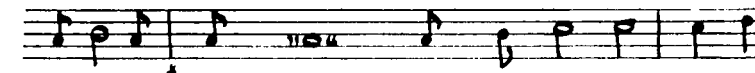
Сві - ти-ся, сві-ти-ся, но-вий

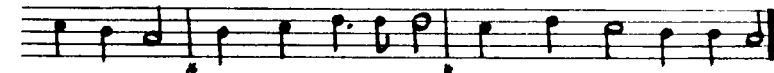
Є-ру-са-ли-ме, сла-ва бо Гос-под-ня на те-

бі-- воз-сі-я: ли-куй ни-ні і ве-се-ли-ся

Сі-о-не: Ти же чис-та-я, кра-суй-ся, Бо-го-

ро-ди-це, о вос-та-ні-ї рож-дест-ва тво-є-го.

Царю небесний

Ца - рю не бес-ний, У - ті - шн - те лю, Ду - ше і - - сти - ми, ...

і - же вез - ді сий і вся і - спол - ня - - - яи, со - кро - ви - ще

бла - гих і жи - зни по - - да - те лю, принди і все - ли - ся вни,

і ... о - чи - сти ни от вся - кі - я сквер - вни, і сла - си, Бла

же, ду - ши на - - - ша.

Под Твою милість

Под - твою ми - - лость при - бі - га - - - ем, Бо го

ро - ди це Ді - - во мо литв на ших не презри во скор бих,

но от бід із ба - ви нас є ди на чи - ста я, є - ди на,

чи ста я, є ди на, чи ста я і бла - го сло вен на я і бла го сло

вен - на я і бла - го сло вен - на - я

РЕЛІГІЙНІ ПІСНІ

ПІСНІ В ЧЕШТЬ ІСУСА ХРИСТА

Благослови, Ісусе милий

1. Бла-го-сло-ви І-су-се ми-лих, всіх, що То-бі . честь
2. Як сльзний Бо-же Ти ... в Сі-о-ні, не ма-є в нас ска-
від-да-ють Не хай во-ни, все, в кож-ний хви-лі в Тво-їй о-
за-ти слів Ве-лич-ний в не-бе-сах, на тро-ні, в би-ли нах
-пі-ці о-ста-ють І-су-се Бо-же наш сла-вле-ний
зем-них Цар сві-тів всіх Ти Го-сподь, всім ла-ски зси-ла єш,
бла-го-сло-ви, - Ти скарб наш є-ди-ний, І-ний
блз го-сло-ви, - Те-бе ми бла-га-єм всіх-ем

Пливні світами

1. Пли-ві сві-та-ми пі-снє лю-бо-ви!, хай звук твоїй гро-мот
2. В ма-лій ха-ти-ні в ма-лім ки-во-ті го-стить без меж-не
со-тень гу-де, ... На нас спли-ва-є ща-стя чу-до-ве
ща-стя, лю-бов, ... Сам Хри-стос Го-сподь що на Гол-го-ті
сам Хри-стос Го-сподь, у сла-ві йде, ... у сла-ві йде, ...
за грі-хи сві-та дав в жертві кров, ... дав в жертві кров, ...

Назарета любий квіте

1. На-за-ре-та лю-бий кві-те, що не бес кра-со-ю ся єш.
2. Бу-дем Те-бе ве-ли-ча-ти, в Трійці Бо-га є-ди-но-го.

Як мо-гу-чий Ти у сві-ті, де від Хлі-ба при-ни-ма-єш
Тво-му сер-цю честь скла-дати, і сла-ви-ти Спа-са-сво-го.

Наче повний голос дзвону

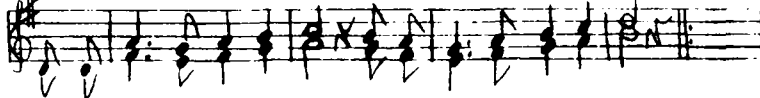
Велично

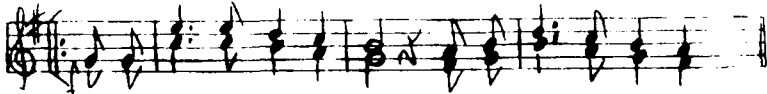
Наче повний голос дзвону, Наче зіб-ра-на рі-ка,

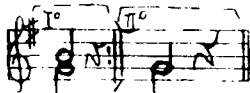
Так най-лине к небес трону з нашої груди піснь-грімка,

Тво-му Сер-цю, Спа-се мій, Честь скла-даєсь весь наш край,

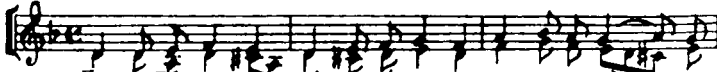
Люд-Вкраїнський в віки Твій в Сер-цю люд сей за-хо-

вай! -вай!

ПІСНЯ В ЧЕСТЬ ГОСПОДА БОГА

Боже, Ти кажеш

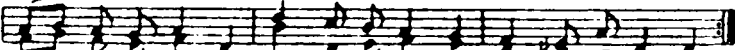
1. Бо-же, Ти ка-жеш всім ве-се-ли-ти-сь, хоч нам до о-... ка
2. Та щоб спі-ва-ти в го-рюнне до-лі всім нам по-тріб-на

ти-снешь сльо-за... І ми пб-слуш-ні... при-ка-зу Тво-му,
ла-ска Тво-я... О спо-ма-гай нас... Бо-же все-сильний,

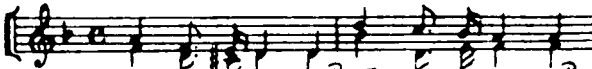
ска-жем хай ді-єсь во-ля Тво-я... } І... все, чи вща-стю
як на нас при-йде хви-ля важ-ка... }

чи вли-хий до-лі бу-дем спі-ва-ти пі-сню Лю-бо-ви.

ПІСНЯ В ЧЕСТЬ СВЯТОГО ДУХА

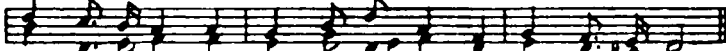
Царю небесний

1. Ца-рю не-бе-сний, Бо-же мо-гу-чий,
2. Ца-рю не-бе-сний, скар-бе ласк мно-гих,

Ти... У-тє-ши-тель, Дух прав-ди Ти, І-же ве-зді-сний
Да-те-лю жи-зні на нас зга-дай, Прийди, все-ли-ся

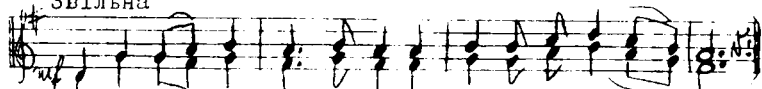

і все-ві-ду-чий, Тво-є-ї лас-ки нам низ-ко-сли.
всер-ця у-бо-гих, ла-ски Тво-є-ї всім нам по-дай

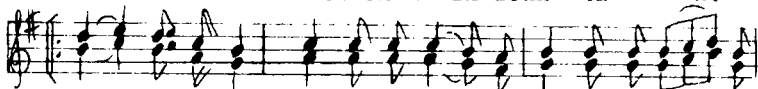
ПІСНІ В ЧЕСТЬ БОЖОЇ МАТЕРІ

Пречистая Діво

Звільна

Пре-чи-ста-я Ді-во Ма-ти, на-шого кра - - - ю,
З Ан-ге-ла-ми і Свя-тими Тя вели-ча - - - ю.

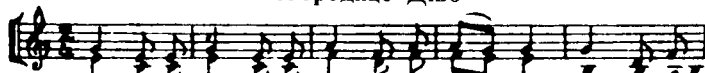

Ти грішників з тяж-ко-ї му - ки через Тво-ї спа-

са-ш руки, Не дай про-па - сти.

О Богородице Діво

1. О Бо-го-ро-ди-це Ді-во Ма-рі - - є, ра-дуй-ся,
2. Бла-го-сло-вен-ня... про-си-мо Тво - го, Ти Нень-ка

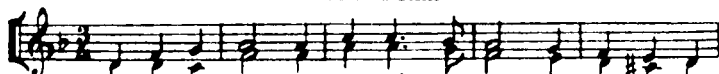

ра-дуй не-ба-ле-лі - - є, При-бра-на сон-цем, вкри-та ду-
Спа-са, Бо-га са-мо - го. Для нас спа-сен-ня в То-бі зо-

го - ю Ма-рі-є чи-ста, Го-сподь То-бо-ю
рі - є Ра-дуй-ся, ра-дуй не-ба-ле-лі-є.

О Мати Божя

1. О, Ма-ти Бо-жа, до Сер-ця Тво-го ме-ча-ми
2. Ми Тво-ї ді-ти Те-бе бла-га-єм, в му-жді в по-

бо-лю про-бо-де-но-го. Кли-че-мо бі-дні з сто-ном, сло-
тре-бі кли-чем взи-ва-єм Ра-тун нас Сер-ця Тво-го ла-

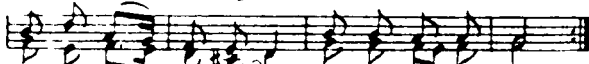
за-ми, По-ті хо-грішних мо-лись за на-ми.
ска-ми, По-ті хо-грішних мо-лись за на-ми.

ПІСНІ НА ХРИСТОВЕ РІЗДВО

Бог предвчний

- 1 Бог предвчний на - ро див - ся. Пришлов дїесь із не - бес,
- 2 ВВи - фле - є - мі на - ро див - ся, Ме - сі - я, Христос наш
- 3 Сла - ва Бо - гу за - слї вай - мо, Честь Си - ну Бо - жо - му

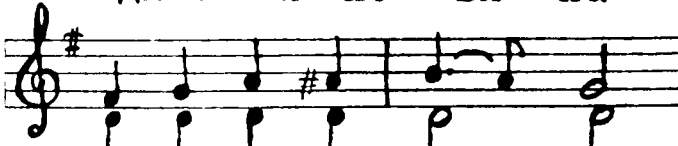
щоб спа сти люд свій весь і у - те - шив вся.
 Пан наш для всіх нас, нам на - ро див - ся.
 і Па - ну на - шо - му по клин від дай - мо.

Повільно

Дивная новина

Ди - вна - я но - ви - на

ни - ні Ді - ва Си - на

мо - ро - ди - ла в Ви - фле - є - мі

Ма - рі - я є - ди - на ди - на.

Нова радість стала

1. Но-ва ра-дість ста-ла; що на не-бі хва-ля-ла.
 2. Па-стиш-ки... зяг-нят-ком пе-ред тм... Ди-тят-ком.

зві-зда я-сна над Вер-те-пом у-весь мір о-сі-я-ла
 на хо-лі-на при-па-да-ють, Ца-ря Бога ви-хва-ля-ють

ПІСНЯ НА ХРИСТОВЕ ВОСКРЕСЕННЯ

Христос воскрес

Хри-стос во-скрес, Хри-стос во-скрес, радість не-бо нап-я-вля-є
 па-сха кра-сна нас ви-тв-є Ра-дуї-те-ся лю-ди ни-ні, Бог-дав-ща-є-тя
 всій ро-ди-ні, Бог-дав-ра-дість на-м зне-бес, Хри-стос-во-скрес, Хри-стос-во-скрес

ПІСНЯ ДО СВЯТОГО ЙОСАФАТА

Владико Отче

Вла-ди-ко От-че, Ти... за-ві-бу-жит-тя... сво-є від-
 дав, і кро-вю по-бі-днє-ві-ду, щоб за-сів не-про-пав
 І зер-но зрі-є, до-зрі-ва-є, хоч лю-та бу-ря йде.
 хоч хма-ра сон-це за-кри-ва-є і грим.. ляч-ний гу-де.

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Боже Великий, єдиний

Протяжно велично М. Лисенко

Боже ве-ликий, є - ди - - ний, Русь Укра-ї-ну хра-
ни, Во-лі і сві-ту про-мін - ням Ти ї - ї
о - сі-ни! Світлом на-у - ки і знан-ня нас
ді - тий, про-сві - ти, В чи - стій любови до
кра - ю Ти нас, Бо-же зрости! Мо-лимось, Боже є -
ди - - ний, Русь У-кра-їну хра-ни, Всі Сво - ї
ла - ски, ще-дро - - ти Ти на люд наш звер-ни.

Дай йому во-лю, Дай йому до-лю, дай добро-го
сві-та, Ща-стя, Дай, Бо-же, наро-ду і мно- - -
га - я, мно - - га - я лі - - - - та!

АПОСТОЛ

(церковнослов'янською мовою)

Послание къ Колоссаемъ, зач. сѣн.

Братіе, ѿблецытесѧ оубо ѿкоже ѿбраніи божіи, скати, ѿ
козлюбленни, ко оутрѣбѣ щедротѣ, блáгость, смиренно-
мѣдріи, кротость, ѿ долготерпѣніи: Пріемающе дрѣгѣ дрѣ-
га, ѿ прощяюще себѣ, ѿце кто на кого ѿмать поречініи: ѿкоже
ѿ Хрѣтосѣ простіахъ бѣсть кáмъ, такъ ѿ кѣ. Надъ всѣми же
сіми стажи́те любовь, ѿже бѣсть созъзъ сокершінстка. ѿ мѣрѣ
кѣїи да водворѣтсѧ къ сердцахъ кáшнхъ, къ оньже ѿ звáни
кѣстѣ ко едїномъ тѣлѣ: ѿ благодарни быкайте. Слово хрѣто-
во да кселѣтсѧ къ кáсѣ богáтнѣ, ко всáкої премѣдрости,
оучающе ѿ крæзмáлюще себѣ самѣхъ ко ꙗлмѣхъ, ѿ пѣніихъ
ѿ пѣснѣхъ дѣхóкнѣхъ, ко благодáти поюще къ сердцахъ кá-
шнхъ Гдѣи.

ЄВАНГЕЛІЄ

(церковнослов'янською мовою)

Ѹ Марка, глакà ѿ. Зачáло ѿз.

Рече Гдѣ: ѿже хóцетѣ по мнѣ ѿтї, да ѿкѣржетсѧ себѣ, ѿ
кóзметѣ крѣстѣ скóї, ѿ по мнѣ градѣтѣ. ѿже ко ѿце
хóцетѣ дѣшѣ скóї спасти, погѣбитѣ ю: а ѿже погѣбитѣ дѣ-
шѣ скóї менѣ рáди ѿ євáнгеліа, тої спасѣтѣ ю. Кáм ко поль-
за челоуѣкѣ, ѿце прїверѣщѣтѣ мѣрѣ вѣсь, ѿ ѿщѣтїтѣ дѣшѣ
скóї; ѿли чтò дáстѣ челоуѣкѣ ѿзмѣнѣ на дѣшї скóї; ѿже
ко ѿце постыдїтсѧ менѣ, ѿ моїхъ словѣсѣхъ къ рóдѣ сѣмѣ
прелюбоудѣїнѣмъ ѿ грѣшнѣмъ, ѿ сѣнѣ челоуѣчѣскїи посты-
дїтсѧ єгѣ. єгда прїидѣтѣ ко слáвѣ Оца скоегѣ со ѿнгелы
скатыми. ѿ глаголанїе ѿмъ: а́мїнь глаголю кáмъ: ѿкѣ сѣтъ
нѣщїи ѿ зѣ стоáщнхъ, ѿже не ѿмѣстѣ ккѣсїти смѣрти.
дóндеже кїдѣтѣ царствїе єїѣе прїшедше къ силѣ.

ЦЕРКОВНОСЛОВ'ЯНСЬКА АЗБУКА

Ѡ	Ѣ	Ѥ	Ѧ	Ѩ	Ѭ	Ѯ	Ѱ	Ѳ	Ѵ	Ѷ	Ѹ	Ѻ	Ѽ	Ѿ	ѿ	
а	б	в	г	д	е	є	ж	з	и	і	й	к	л	м	н	о

Ѡ	Ѣ	Ѥ	Ѧ	Ѩ	Ѭ	Ѯ	Ѱ	Ѳ	Ѵ	Ѷ	Ѹ	Ѻ	Ѽ	Ѿ	ѿ
п	р	с	т	у	у	ф	х	ц	ч	ш	щ	ю	я	Ѧ	ѿ

Ѳ	Ѵ	Ѷ	Ѹ	Ѻ	Ѽ	Ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ
твердий	м'який	і	и	кє	пє	т	я	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ

Ч и с л а

Ѡ	Ѣ	Ѥ	Ѧ	Ѩ	Ѭ	Ѯ	Ѱ	Ѳ	Ѵ	Ѷ	Ѹ	Ѻ	Ѽ	Ѿ	ѿ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	17	20	26	30	38	40	50

Ѡ	Ѣ	Ѥ	Ѧ	Ѩ	Ѭ	Ѯ	Ѱ	Ѳ	Ѵ	Ѷ	Ѹ	Ѻ	Ѽ	Ѿ	ѿ
60	63	70	80	90	97	100	117	150	162	170	170	170	170	170	170

ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ
200	214	300	400	500	514	600	626	700	739	739	739	739	739	739	739

ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ	ѿ
800	813	885	900	922	950	1000	1200	2000	2047	2047	2047	2047	2047	2047	2047

ПОЯСНЕННЯ: 1. Ѡ звичайно не вимовляється: Богъ — Бог; дѣхъ — дух; деколи вимовляється як о: Къ — в (або ва); къ — к (ко).

2. г҃ читається як нг: Ѡг҃ла — ангел; Ѡг҃ла, або Ѡг҃ла — Євангеліє.

3. Ѵ читається як и, і, ѱ, ѿ: мѣро — миро; ѿстаѣн — іпостаси, Моѿѣѣй — Мойсей; Ѡѿѿ — Ева.

4) Скорочення (титли): Бѣѣ — Боже; сѣѣ — свят; Дѣѣ — Діво; гѣѣ — глаголя; Хрѣѣсѣ — Христос; Гѣѣ — Господи; Рѣѣтѣѣ — Родство Трѣѣѣ — Троице; Кѣѣ — Богородице; ѿѣѣ — от (від).

З М І С Т

	стор.
Видання катихизму	5
Божественний Сіач.....	7
Боже об'явлення	
Святе Письмо і святе Передання	
Молитва вияву віри	
Віра Апостолів	11
Про віру і обряд	Знак святого хреста
Шість правд віри	Символ віри

СТАРИЙ ЗАВІТ

Перший член Символа віри

Хто це Господь Бог	17
Божі прикмети	
Сотворення світу	20
Сотворення невидимого світу	22
Про Ангелів	
Сотворення видимого світу	25
Сотворення перших людей	27
Первородний гріх	32
Особисті гріхи	

Другий член Символа віри

Господь Бог обіщує Спасителя	40
Прообрази Ісуса Христа	
Каїн убиває свого брата Авеля	42
Гріхи, що кличуть до неба про помсту	
Потоп	45
Покликання Авраама	48
Авраам жертвує свого сина Ісаака	48
Дві головні заповіді любови – Молитва вияву любови	
Йосиф і його брати	51
Боже Провидіння	

Господь Бог визволяє ізраїльтян з єгипетської неволі	
Мойсей	53
Вихід ізраїльтян з Єгипту	54
Вибраний народ на пустині (манна)	57
Господь Бог дає десять заповідей	58
Мідяний змій	59
Пояснення Божих заповідей	
Ізраїльський народ в обітованій землі	
Ісус Навин здобуває обітовану землю	62
Судді — Цар Савло — Цар Давид	63
Цар Соломон	64
Розпад ізраїльської держави — Про Божий храм	65
Пророки	67
Часи перед приходом Спасителя	67

НОВИЙ ЗАВІТ

Третій член Символа віри	
Благовіщення	69
Почитання Пресвятої Богородиці – Матері християн	
Різдво Ісуса Христа	73
Поклін пастухів — Ісус Христос–Богочоловік	
Святий Вечір – Тропар Христового Різдва	
Події з молодих літ Ісуса Христа	
Жертвування Ісуса Христа	76
Поклін мудреців	
Втеча святої Родини до Єгипту	79
Дванадцятилітній Ісус в єрусалимському храмі	80
Прилюдний виступ Ісуса Христа	
Хрещення Ісуса Христа	82
Диявол спокушує Ісуса Христа	83
Вибір Апостолів	83
Пресвята Тройця — Про спокуси до гріха	
Щедрий Вечір — Тропар і Кондак Богоявлення	

	стор.
Чуда Ісуса Христа	
Чудо в Кані Галилейській	87
Успокоєння бурі на морі	88
Чудесне накормлення п'ятьох тисяч людей	88
Св. Тайна Подружжя	89
Ісус Христос навчає як Господь Бог любить людей	
Притча про блудного сина (<i>Св. Тайна Сповіді</i>)	92
Пояснення св.Тайни Сповіді на основі притчі про блудного сина	101
Ісус Христос навчає як ми повинні любити наших ближніх	
Навернена самарянка	102
Притча про милосердного самарянина	104
Про любов ближніх	
Ісус Христос навчає покори й побожності	
Притча про митаря і фарисея (<i>Головні гріхи</i>)	106
Багатий юнак у Ісуса Христа	107
Божі й моральні чесноти -- Євангельські ради	
Ісус Христос оздоровляє хворих	
Оздоровлення хворого від 38 літ	110
Оздоровлення десятих прокажених	111
Оздоровлення сліпого	111
Оздоровлення розслабленого (<i>Св. Тайна Єлепомазання</i>)	112
Ісус Христос воскрешає мертвих	
Воскресення дочки Яіра	114
Воскресення сина вдовиці з Наїн — Воскресення Лазара	115
Переображення Ісуса Христа	117
В'їзд Ісуса Христа до Єрусалиму	118
Церковні заповіді – Про обов'язок посту	
Загальниці і заборонені часи	
Четвертий член Символа віри	
Тайна Вечеря	125
Пресвята Тайна Євхаристії	127
Свята Літургія і святе Причастя	
Ісус Христос в Гетсиманському саді	133

	стор.
Господня молитва	136
Ісус Христос перед судом	
Ісус Христос перед жидівською старшиною	138
Перед Пилатом — Про християнську надію	139
Молитва вияву християнської надії	
Розп'яття Ісуса Христа	142
Похорон Ісуса Христа	145
Про терпіння і смерть Ісуса Христа на хресті	
Страсні Богослуження у Великий Четвер і П'ятницю	
Плащаниця	
П'ятий член Символа віри	
Воскресення Ісуса Христа	148
Воскресні Богослуження і звичаї	
Появи Ісуса Христа	
Ісус Христос являється Марії Магдалині	150
Ісус Христос являється учням по дорозі до Емаус	151
Ісус Христос являється зібраним десятком Апостолам	152
Ісус Христос дається пізнати Томі	152
Шостий член Символа віри	
Вознесення Ісуса Христа	155
Сьомий член Символа віри	
Восьмий член Символа віри	
Зіслання Святого Духа	158
Про Святого Духа — Дари Святого Духа	
Дев'ятий член Символа віри	
Ісус Христос засновує Свою Церкву	163
Ісус Христос дає Апостольському Зборові з Апост. Петром	
на чолі верховну владу у Церкві	164
Про Христову Церкву і її післанництво	
Свята Тайна Священства — Сполука Святих	172

Десятий член Символа віри стор.

Ісус Христос посилає Апостолів у світ, щоб навчали і хрестили народи світу (*Св. Тайна Хрещення*) 175

Доля Церкви по зісланню Святого Духа

Переслідування перших християн 178

Апостоли миропомазують (*Св. Тайна Миропомазання*) 178

Навернення Савла (Павла) 180

Про Божу ласку (благодать) і святі Тайни в загальному 182

Одинадцятий член Символа віри**Дванадцятий член Символа віри. (Небо і пекло)** 185

Притча про багача і Лазаря 185

Смерть, небо, пекло і чистилище — Відпусти

Страшний суд (Останні речі) 189

ЩОДЕННІ МОЛИТВИ І КАТИХИЗМОВА ЧАСТИНА

Щоденні молитви 195

Катихизмова частина

Віра і заповіді 203

Чесноти і дари Святого Духа 204

Гріхи 206

Взірець іспиту совісті 208

Божі заповіді 209

Церковні заповіді — Головні і чужі гріхи — Акт жалю .. 210

Молитви по св. Сповіді — Молитва перед св. Причастям .. 211

Молитва по святім Причастю 212

ЛІТУРГІЧНІ І РЕЛІГІЙНІ ПІСНІ**Літургичні пісні**

Єдинородний Сине 215

Трисвяте і Єлици во Христа крестистесея 216

Кресту Твоєму поклоняємся — Іже Херувими 217

Яко да Царя — Свят, свят, свят — Єдин свят 218

	стор.
Да ісполняться уста наша — Буди імя Господне	219
С нами Бог – Претерпівий за нас страсті – Христос воскрес	220
Ангел вопіяше	221
Царю небесний — Под Твою милость	222
Релігійні пісні	
Пісні в честь Ісуса Христа	
Благослови Ісусе милий — Пливи світами	223
Назарета любий квіте — Наче повний голос дзвону.....	224
Пісні в честь Господа Бога	
Боже Ти кажеш всім веселитись	225
Пісня в честь Святого Духа	
Царю небесний, Боже могучий	225
Пісні в честь Пречистої Діви Марії	
Пречиста Діво – О Богородице Діво – О Мати Божа ..	226
Пісні на Христове Різдво	
Бог предвічний — Дивная новина	227
Нова радість стала	228
Пісня на Христове Воскресіння	
Христос воскрес	228
Пісня до св. Йосафата	
Владико Отче	228
Молитва за Україну	
Боже великий, єдиний	229
Церковно-слов'янська азбука і числа	231
Апостол і св. Євангелія церковно-слов'янською мовою	232
Зміст	233

